

**Πρόγραμμα αμφισβήτησης κοινωνικών κανόνων και
έμφυλων στερεοτύπων με στόχο τη μείωση της βίας
κατά των παιδιών σε σχολικά περιβάλλοντα**

Το πρόγραμμα CARING συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Co-funded by
the European Union

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΡΟΫΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Οκτώβριος 2023

Το πρόγραμμα CARING συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ ανήκουν στους συγγραφείς και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Δεν αποτελούν απόψεις ούτε της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε της χορηγούσας αρχής.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή	5
1.1	Σύνοψη Προγράμματος	6
1.2	Εθνικό Πλαίσιο	6
1.3	Μέτρα Διασφάλισης και Προστασίας Παιδιού	10
2.	Ορισμοί	13
3.	Εκπαιδευτικές Προσεγγίσεις	14
4.	Στρατηγικές Μάθησης	15
5.	Εγχειρίδιο για το Εκπαιδευτικό Προσωπικό	19
5.1	Ενότητα 1: Μεταβολή των κανόνων που σχετίζονται με τη βία στα σχολεία	19
5.1	Ενότητα 2: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος	28
5.3	Ενότητα 3: Υποστήριξη ομοτίμων για καθηγητές και Διοίκηση Σχολείων	35
6.	Εγχειρίδιο για μαθητές	43
6.1	Ενότητα 1: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος	43
6.2	Ενότητα 2: Κοινωνικοί και Έμφυλοι Κανόνες	55
6.3	Ενότητα 3: Βήματα για την οργάνωση δραστηριοτήτων για νέους	65
7.	Παραρτήματα:	75
7.1	Έρευνα ανατροδοφότητας για τους μαθητές	75
7.2	Σύντομος οδηγός για την πρακτική εξάσκηση συμβουλευτικής	80

Attribution-NonCommercial-ShareAlike - CC BY-NC-SA

Η εν λόγω άδεια επιτρέπει στους χρήστες να κάνουν διασκευές, να τροποποιούν και να δημιουργούν παράγωγα του έργου, χωρίς να τα διαθέτουν για εμπορικούς σκοπούς, υπό την προϋπόθεση γίνεται αναφορά στον δημιουργό και να αναδιαθέτουν το έργο με τους ίδιους ακριβώς όρους.

Κατάλογος Συντομογραφιών

ACTIV - ACT Against Violence – Δράση κατά της βίας

CAB - Child Advisory Board – Συμβουλευτική Επιτροπή Παιδιών

CARING – Πρόγραμμα αμφισβήτησης κοινωνικών και έμφυλων αντιλήψεων με στόχο τη μείωση της βίας κατά των παιδιών σε σχολικά περιβάλλοντα

CFS – Child-friendly schools - Σχολεία Φιλικά Προς το Παιδί

GBV - Gender-based violence – Έμφυλη Βία

PAR - Participatory Action Research - Συμμετοχική Έρευνα Δράσης

REVIS - Πρόγραμμα Αντίδραση στη βία κατά των παιδιών σε σχολικά και παρακείμενα περιβάλλοντα

SRGBV - School-related gender-based violence – Έμφυλη βία σε σχολικά περιβάλλοντα

Tdh - Terre des hommes

ToT - Training of Trainers – Κατάρτιση εκπαιδευτών

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόγραμμα αυτό αναπτύχθηκε από τη Συνεργατική Ομάδα “Zona Family” της Βουλγαρίας, τη Δρ. Diana Ruseva και τη Δρ. Natalia Hristova-Mihaylova, στο πλαίσιο του προγράμματος “[CARING – Αμφισβητώντας κοινωνικές και έμφυλες αντιλήψεις με στόχο τη μείωση της βίας κατά των παιδιών σε σχολικά περιβάλλοντα](#)” που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται από την Terre des hommes (Tdh) Ρουμανίας, την Terre des hommes Ουγγαρίας, την Terre des hommes Ελλάδας, την Brave Phone, τη SAPI και την Association Roditeli από την 1^η Μαΐου 2023 ως την 30^η Απριλίου 2025 στη Βουλγαρία, την Κροατία, την Ελλάδα και τη Ρουμανία και συντονίζεται από την Tdh της Ρουμανίας.

Το πρόγραμμα έχει προσαρμοστεί βάσει των δοκιμαστικών μεθοδολογιών της Tdh: τη μεθοδολογία YouCreate¹, το εγχειρίδιο του προγράμματος REVIS σχετικά με την Αλλαγή των κανόνων που σχετίζονται με τη βία σε σχολικά περιβάλλοντα² και τη μεθοδολογία κατάρτισης καθηγητών της ACTIV σχετικά με την έμφυλη βία (GBV)³.

Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε ενήλικους (εκπαιδευτές, φορείς, καθηγητές, εκπαιδευτικό προσωπικό) και στοχεύει να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν την έμφυλη βία κατά των παιδιών, δίνοντάς τους καλύτερη εικόνα για τις μορφές υπό τις οποίες εμφανίζεται. Στοχεύει ακόμα στην ενδυνάμωση των κοριτσιών και των αγοριών, ώστε να τα βοηθήσει να επιδιώξουν την αλλαγή στις άνισες και επιβλαβείς έμφυλες σχέσεις εξουσίας. Απευθύνεται, επίσης, σε παιδιά και νέους σε σχολικά περιβάλλοντα με σκοπό να τα εκπαιδέψει για να γίνουν ηγέτες της νεολαίας και φορείς αλλαγής και να προωθούν θετικές συμπεριφορές. Θα εφαρμοστεί με διαφορετικές δραστηριότητες στο πλαίσιο του προγράμματος CARING, ως ακολούθως:

- τριήμερη εκπαίδευση εκπαιδευτών σχετικά με την αλλαγή των κοινωνικών κανόνων και έμφυλων κανόνων ανά χώρα
- διήμερη εκπαίδευση σε 10 μέλη (το ελάχιστο) του εκπαιδευτικού προσωπικού και της διεύθυνσης του σχολείου από σχολικούς εκπαιδευτές ανά σχολείο
- τριήμερη εκπαίδευση ανά σχολείο σε 8 (το ελάχιστο) νεαρά άτομα ηλικίας από 13-18 ετών (με εξασφάλιση αριθμητικής ισορροπίας μεταξύ φύλων) από σχολικούς εκπαιδευτές

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει να βοηθήσει παιδιά, νέους από 13 ως 18 ετών και ενήλικους να αντιμετωπίσουν την έμφυλη βία σε σχολικά περιβάλλοντα. Επικεντρώνεται στην αποτροπή της βίας μέσω της ανάπτυξης ενός ασφαλούς και φιλικού προς τα παιδιά περιβάλλοντος και της συμμετοχής των παιδιών στις διαδικασίες, με σκοπό να τα μετατρέψει από παθητικούς αποδέκτες σε ενεργούς παράγοντες.

Το κύριο χαρακτηριστικό της μεθοδολογικής προσέγγισης που χρησιμοποιείται στην εφαρμογή του προγράμματος σχετίζεται με την ανάμειξη των συμμετεχόντων στο έργο. Η συμμετοχή τους μπορεί να λάβει χώρα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, από την ανάπτυξη της ιδέας μέχρι τον σχεδιασμό και την παράδοση των αποτελεσμάτων στους εκπαιδευτές κάθε χώρας. Η οπτική των ενδιαφερόμενων μερών, όπως και η ανατροφοδότηση από αυτά, ζητείται κατά τη διαδικασία διαβούλευσης. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών ενισχύει το αίσθημα ίδιας ευθύνης σε σχέση με τη διαδικασία και εμπνέει μεγαλύτερη αφοσίωση στην επίτευξη των προτεινόμενων λύσεων.

Το Πρόγραμμα χωρίζεται σε δύο επίπεδα: ένα για το εκπαιδευτικό προσωπικό και ένα για τα νεαρά άτομα.

Κάθε Εγχειρίδιο περιλαμβάνει τρεις ενότητες:

- Εγχειρίδιο για το Προσωπικό του Σχολείου: Ενότητα 1: Αλλαγή των προκαταλήψεων σχετικά με τη βία σε σχολικά περιβάλλοντα, Ενότητα 2: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος και Ενότητα 3: Υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων
- Εγχειρίδιο για μαθητές: Ενότητα 1: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος, Ενότητα 2: Κοινωνικοί κανόνες και Έμφυλα στερεότυπα και Ενότητα 3: Βήματα για την διοργάνωση δραστηριότητας για νέους

¹ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

² <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

³ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

1.1. ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα στοχεύει στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας μέσω της αμφισβήτησης των κοινωνικών και έμφυλων προκαταλήψεων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η βία στα σχολεία είναι μια από τις πιο εμφανείς και διάχυτες μορφές βίας κατά των παιδιών. Η βία στα σχολεία μπορεί να έχει πολλές διαβαθμίσεις-από τη σωματική έως την ψυχολογική βία. Συχνά εκφράζεται μέσω εκφοβισμού, παρενόχλησης και καταπίεσης. Η βία στα σχολεία δημιουργεί ανασφάλεια και φόβο που βλάπτουν το γενικότερο σχολικό περιβάλλον και παραβιάζουν το δικαίωμα που έχουν οι μαθητές να αποκτήσουν γνώση σε ένα ασφαλές, μη απειλητικό περιβάλλον. Τα σχολεία δεν μπορούν να εκπληρώσουν τον ρόλο τους ως χώροι μάθησης και κοινωνικοποίησης εάν τα παιδιά δεν βρίσκονται σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από βία.

Σκοπός του προγράμματος είναι να αμφισβητήσει τις κοινωνικές και έμφυλες προκαταλήψεις και να υποστηρίξει την αλλαγή στη συμπεριφορά και τη στάση του εκπαιδευτικού προσωπικού και των νέων, ώστε να τους μετατρέψει σε «φορείς αλλαγής» που θα προωθήσουν την ισότητα μεταξύ των φύλων στις κοινότητές τους. Το πρόγραμμα υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση ως προς την SRGBV (Έμφυλη βία στο σχολικό περιβάλλον). Δουλεύει ταυτόχρονα με νέους (επιμορφώνοντάς τους σχετικά με την έμφυλη βία, τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα και ενδυναμώνοντάς τους ώστε να δράσουν για την αποτροπή της βίας στο σχολικό περιβάλλον), με σχολεία για να ενισχύσει τα μέτρα πρόληψης της βίας, με το εκπαιδευτικό προσωπικό για να διευρύνει τις ικανότητές του να υιοθετήσει θετικές πρακτικές, με γονείς/φροντιστές για να επικοινωνούν καλύτερα με τα παιδιά και να τα υποστηρίζουν σε θέματα σχετικά με την ευαισθητοποίηση σε θέματα έμφυλης σχολικής βίας, αλλά και με σχετικούς δημόσιους φορείς για να βελτιωθεί η συνεργασία τους με τα σχολεία σε ό,τι αφορά την πρόληψη της βίας.

Φιλοδοξία του προγράμματος είναι να μειωθεί η έμφυλη βία σε 32 συμμετέχοντα σχολεία, παρέχοντας γνώσεις σχετικά με την αντιμετώπισή της, αλλά και με την προώθηση θετικών συμπεριφορών, σε περίπου 1.200 συντονιστές, εκπαιδευτικό προσωπικό και μέλη της διοίκησης, σε γονείς, αλλά και σε νέους ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένους σε θέματα επιβλαβών κοινωνικών και έμφυλων στερεοτύπων και συμπεριφορών.

Το πρόγραμμα έχει τους τέσσερις ακόλουθους στόχους:

- Να αξιολογήσει τις συγκεκριμένες κοινωνικές και έμφυλες προκαταλήψεις που προωθούν και συντηρούν την έμφυλη βία σε 32 επιλεγμένα σχολεία σε 4 χώρες
- Να ενισχύσει τις ικανότητες του εκπαιδευτικού προσωπικού και της διοίκησης των σχολείων (περίπου 320 άτομα) και να τους ωθήσει να υιοθετήσουν ανεκτική, συμπεριληπτική μη-βίαση συμπεριφορά και να προωθήσουν θετικές πρακτικές που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων στα σχολεία
- Να ευαισθητοποιήσει και να επιμορφώσει τουλάχιστον 250 νέους, ηλικίας 13-18 ετών σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και την ισότητα των φύλων, ενδυναμώνοντάς τους ώστε να γίνουν φορείς αλλαγής και να τους ωθήσει να προωθούν τη μη βίαση συμπεριφορά.
- Να προάγει τη συνεργασία φορέων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο στις χώρες εταίρους κατά τη διάρκεια του προγράμματος, αλλά και μετά από αυτό, και να τους παρακινήσει να προωθούν προσεγγίσεις που λαμβάνουν υπόψη την ισότητα μεταξύ των φύλων για να αποτρέπεται η βία στα σχολεία και τις κοινότητες.

1.2. ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Ταχεία Αξιολόγηση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος και στοχεύει στη μέτρηση της έμφυλης σχολικής βίας σε 32 σχολεία στις 4 χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα CARING (Βουλγαρία, Κροατία, Ελλάδα, Ρουμανία) μεταξύ παιδιών, νέων και εκπαιδευτικού προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης της διοίκησης των σχολείων.

Οι κύριοι στόχοι της ταχείας αξιολόγησης είναι:

- Κατανόηση, γνώση και αντίληψη: στερεότυπα, κανόνες και προκαταλήψεις σχετικά με το φύλο σε σχολεία μεταξύ παιδιών, νέων και προσωπικού.
- Κατανόηση των πλεονεκτημάτων και των εμποδίων για το εκπαιδευτικό προσωπικό, τα παιδιά και τους νέους σε σχέση με την πρόληψη της έμφυλης βίας στο σχολικό περιβάλλον.

- Καθορισμός ενεργειών παιδιών, νεαρών και εκπαιδευτικού προσωπικού για τη μείωση της έμφυλης σχολικής βίας.
- Ο καθορισμός συγκεκριμένων στόχων θα μας βοηθήσει να αναγνωρίσουμε τις ανάγκες μας σχετικά με τις δραστηριότητες αξιολόγησης, όπως από ποιον θα συλλέξουμε στοιχεία, ποια εργαλεία θα χρησιμοποιήσουμε και ποες ερωτήσεις θα κάνουμε.

Εφαρμόστηκε μικτή μέθοδος που περιλαμβάνει συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων με σκοπό την αξιολόγηση και την κατανόηση της κοινής λογικής, των κοινών προκαταλήψεων, των εμπειριών, των κανόνων και των συμπεριφορών απέναντι σε ένα συγκεκριμένο και ευαίσθητο θέμα: την έμφυλη βία στο σχολικό περιβάλλον.

Τα αποτελέσματα της ταχείας αξιολόγησης ομαδοποιούνται σε πέντε κύριες κατηγορίες: **την αντίληψη έμφυλων ρόλων και κοινωνικών προσδοκιών βάσει του φύλου, την αντίληψη του σχολικού κλίματος, τις πειθαρχικές πρακτικές του προσωπικού των σχολείων, τα περιστατικά βίας στο σχολικό περιβάλλον και την ικανότητα του προσωπικού να διαχειρίζεται περιπτώσεις έμφυλης βίας.**

Αντίληψη έμφυλων ρόλων και κοινωνικές προσδοκίες βάσει του φύλου

Στη **Βουλγαρία**, οι προκαταλήψεις των μαθητών και των καθηγητών σχετικά με τους ρόλους των φύλων σχετίζονται με την ανάγκη που έχουν τα κορίτσια για προστασία. Τα στερεότυπα αγοριών και κοριτσιών έχουν ξεκάθαρες ρίζες στις παραδοσιακές αντιλήψεις και των δύο φύλων, με τα κορίτσια να θεωρούνται πιο ευαίσθητα, άρα με μεγαλύτερη ανάγκη για προστασία. Ένα κορίτσι δεν θεωρείται απαραίτητα «κακό» επειδή είχε πολλούς συντρόφους. Ο ορισμός των κοριτσιών ως «το ασθενέστερο φύλο» μπορεί να αποτελεί λόγο για τη βία εναντίον τους. Μια πιθανή υπόθεση είναι ότι εάν ένα κορίτσι προσδιορίζει τον εαυτό του ως μέλος του «ασθενούς φύλου», μπορεί, ηθελημένα ή όχι, να τεθεί στη θέση του θύματος. Υπάρχει μια αλλαγή στο παραδοσιακό στερεότυπο των αγοριών σε σχέση με την εκδήλωση συναισθημάτων - συνολικά τα $\frac{3}{4}$ των μαθητών (75%, εκ των οποίων το 45% «διαφωνούν πλήρως») πιστεύουν ότι αν ένα αγόρι κλαίει δεν σημαίνει ότι είναι αδύναμο. Παρόμοια άποψη είχαν και οι καθηγητές, που όπως και οι μαθητές, δεν θεωρούν την ύπαρξη πολλών συντρόφων στη ζωή ενός κοριτσιού λόγο για να χαρακτηριστεί «κακό».

Στην **Κροατία** σχεδόν κανείς, δηλαδή πολύ μικρό ποσοστό μαθητών και προσωπικού θεωρεί ότι είναι πιο σημαντικό να αποδίδουν καλύτερα στο σχολείο τα αγόρια από ότι τα κορίτσια, όπως και ότι είναι αποδεκτό ένα αγόρι να χτυπάει τη σύντροφό του. Σε κάποιο βαθμό υπάρχει η αντίληψη ότι τα αγόρια που κλαίνε είναι αδύναμα, κι ότι τα αγόρια πρέπει πάντα να υπερασπίζονται τον εαυτό τους, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι πρέπει να χτυπήσουν κάποιον άλλον. Υπάρχει, επίσης, σε κάποιο βαθμό η αντίληψη ότι τα κορίτσια χρειάζονται περισσότερη προστασία από ό,τι τα αγόρια. Επίσης, αν και όχι σε μεγάλο ποσοστό, συναντάται η άποψη ότι τα κορίτσια πρέπει να έχουν μακριά μαλλιά και να ντύνονται κοριτσίστικα, και ότι τα κορίτσια που έχουν περισσότερους συντρόφους είναι «κακά».

Ορισμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις αμφισβητούνται κατά πολύ στη **Ρουμανία**, ενώ άλλα συνεχίζουν να υφίστανται σε διαφορετικούς βαθμούς. Οι περισσότεροι μαθητές δεν συμφωνούν ότι τα αγόρια που κλαίνε είναι αδύναμα. Ένα μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων μένει ουδέτερο ως προς το ότι τα κορίτσια πρέπει να έχουν μακριά μαλλιά και να ντύνονται κοριτσίστικα. Η ίδια τάση παρατηρείται και σχετικά με την πεποίθηση ότι τα αγόρια πρέπει πάντα να υπερασπίζονται τον εαυτό τους, ακόμη κι αν χρειαστεί να χτυπήσουν κάποιον άλλον. Οι περισσότεροι μαθητές διαφωνούν με τη δήλωση ότι τα αγόρια και οι άντρες δεν πρέπει ποτέ να κάνουν δουλειές του σπιτιού και να μαγειρεύουν.

Πειθαρχικές πρακτικές σχολικού προσωπικού

Σχετικά με τις **πειθαρχικές πρακτικές, στη Βουλγαρία** οι καθηγητές εξηγούν ότι σε περίπτωση που υπάρξει περιστατικό βίας, πρώτα συζητούν με τους μαθητές και μόνο τα $\frac{3}{4}$ εξ αυτών ενημερώνουν τους γονείς. Η ταχεία αξιολόγηση στην **Κροατία** δείχνει ότι το προσωπικό διαθέτει περισσότερους τρόπους τιμωρίας των μαθητών, παρά επιβράβευσής τους. Οι πιο συνήθεις μορφές τιμωρίας είναι συζήτηση με τον μαθητή και τους γονείς του. Αν και σπάνιο, συμβαίνει το προσωπικό να φωνάζει στους μαθητές αν κάνουν κάτι λάθος ή να τους δώσει παραπάνω εργασίες στο σχολείο. Το προσωπικό των γυμνασίων στην **Ελλάδα** δεν είναι προετοιμασμένο και δεν νιώθει ότι έχει την κατάλληλη στήριξη για να αντιμετωπίσει περιστατικά έμφυλης βίας. Όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με ακραίες μορφές περιστατικών έμφυλης βίας, οι καθηγητές λαμβάνουν τα ίδια πειθαρχικά μέτρα όπως και σε οποιαδήποτε άλλο περιστατικό βίας. Στα **σχολεία της Ρουμανίας** χρησιμοποιείται ένα εύρος πειθαρχικών προσεγγίσεων με ανοιχτή επικοινωνία, ανάμειξη των γονέων και

έπαινο ως ανταμοιβή. Ενώ οι περισσότερες πειθαρχικές δράσεις δεν περιλαμβάνουν τιμωρία στη στρατηγική τους, υπάρχει αναγνώριση της σημασίας της διατήρησης της πειθαρχίας στο σχολικό περιβάλλον.

Αντίληψη σχολικού κλίματος

Σε σχέση με την **αντίληψη του σχολικού κλίματος**, το εκπαιδευτικό προσωπικό σε όλες τις χώρες είναι πιο θετικό από τους μαθητές. Στη **Βουλγαρία**, οι καθηγητές δεν φαίνεται να έχουν επίγνωση της έντασης και των συγκρούσεων μεταξύ των μαθητών. Όταν οι μαθητές χρειάζονται στήριξη την ζητούν κυρίως από τον σχολικό ψυχολόγο και τους γονείς, και όχι από το εκπαιδευτικό προσωπικό. Στην **Κροατία**, το προσωπικό αξιολογεί το κλίμα στο σχολείο πιο θετικά από ό,τι οι μαθητές. Το προσωπικό πιστεύει σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι οι μαθητές ότι υπάρχει σεβασμός μεταξύ των μαθητών και δεν θεωρούν ότι το προσωπικό φέρεται διαφορετικά στα κορίτσια από ό,τι στα αγόρια, Επίσης, πιστεύουν ότι το προσωπικό διατίθεται να ακούει τα προβλήματα των μαθητών. Ένα πολύ μικρό ποσοστό μαθητών πιστεύει ότι οι μαθητές νιώθουν πάντα ή συχνά ασφαλείς στο σχολείο. Οι μαθητές δηλώνουν ότι η συχνότητα απειλών και βρισιών μεταξύ τους είναι πολύ μεγαλύτερη απ' αυτή που δηλώνουν οι καθηγητές και πιστεύουν ότι οι μαθητές αναφέρουν περιστατικά βίας πολύ λιγότερο απ' όσο νομίζουν οι καθηγητές. Η πλειοψηφία των μαθητών στη **Ρουμανία** νιώθουν ασφαλείς στο σχολείο, με ένα σημαντικό ποσοστό να δηλώνει ότι νιώθει πάντα ή συχνά ασφαλές και πιστεύει ότι οι καθηγητές ακούνε τους μαθητές όταν έχουν προβλήματα και λαμβάνουν δράση όταν αναφέρονται περιστατικά βίας.

Περιστατικά βίας στο σχολικό περιβάλλον

Η επικρατέστερη μορφή βίας και στις τέσσερις χώρες είναι η λεκτική. Το 71% των μαθητών στη **Βουλγαρία** δήλωσε ότι έχει πέσει θύμα εξύβρισης και το 67% ότι έχει υπάρξει μάρτυρας τέτοιου περιστατικού αρκετές ή πολλές φορές. Στην **Κροατία** το 13% των μαθητών δηλώνει ότι έχει εξυβριστεί σε δημόσιο χώρο, έχει πέσει θύμα εξευτελισμού πολλές φορές και περισσότερο από το 40% εξ αυτών ισχυρίζεται ότι τέτοια περιστατικά έχουν λάβει χώρα πολλές φορές. Περισσότερο από το 60 % των μαθητών έχει βριστεί ο ένας τον άλλον αρκετές ή κάποιες φορές. Η βία μεταξύ συνομηλίκων και η έμφυλη βία στα δευτεροβάθμια σχολεία της **Ελλάδας** έχει δύο μορφές: άμεση, φανερή και ρητή με βίαια επεισόδια (στοχευμένες, βίαιες επιθέσεις ενάντια σε άτομα ή ομάδες) που μπορεί να περιλαμβάνουν διάφορους τύπους βίας (ψυχολογική, λεκτική, σωματική) και δομική βία που εκφράζεται με συγκαλυμμένους, κρυφούς τρόπους που είναι δύσκολο να ανιχνευθούν. Όλοι οι συμμετέχοντες μαθητές στη **Ρουμανία** ανέφεραν ότι η πιο συχνή μορφή βίας που συναντάται είναι η λεκτική, μέσω προσβολών, βρισιών και ειρωνείας απέναντι σε ένα συγκεκριμένο άτομο με σκοπό αυτό να νιώσει κατώτερο μπροστά σε συνομηλίκους του. Οι μαθητές απειλούν άλλους μαθητές και τους βρίζουν, αναφέρει το 29% των ερωτηθέντων μαθητών, με το 25% να δηλώνει ότι αυτό συμβαίνει συχνά και το 21% να δηλώνει ότι συμβαίνει σπάνια.

Ικανότητα μαθητών και προσωπικού να διαχειρίζονται περιστατικά έμφυλης βίας

Η ικανότητα των μαθητών να διαχειρίζονται περιστατικά έμφυλης βίας στη **Βουλγαρία** αποτελεί πρόκληση όταν αυτά έχουν να κάνουν με μορφές κακοποίησης, όπως η ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο και σεξουαλική κακοποίηση και παρενόχληση. Οι μαθητές προσπαθούν να λύσουν το θέμα μόνοι τους αρχικά, πριν τελικά αναζητήσουν τη βοήθεια του γονέα, του καθηγητή ή του εκπαιδευτικού συμβούλου/ψυχολόγου. Οι περισσότεροι καθηγητές αναζητούν ευκαιρία για εμπιστευτικές συζητήσεις, συνεργάζονται με τους ψυχολόγους ή με την οικογένεια. Σχετικά με τις περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, όπως επιμονή για αποστολή γυμνών φωτογραφιών, οι μαθητές στην **Κροατία** συμφωνούν ότι δεν θα το έκαναν και ότι θα έλεγαν και σε άλλους να μην το κάνουν. Νιώθουν προετοιμασμένοι να αντιδράσουν αν γίνουν μάρτυρες εκφοβισμού στην τάξη, αλλά προτιμούν να μην μιλήσουν με τους καθηγητές. Αντιθέτως, σε περιπτώσεις σωματικής βίας, απαντούν ότι θα απευθύνονταν σε ενήλικες, αλλά κυρίως στους γονείς τους και σε δεύτερο στάδιο σε κάποιον από το σχολείο. Οι καθηγητές δηλώνουν ότι οι παρεμβάσεις στο σχολείο δεν επαρκούν για την προστασία των παιδιών. Λένε, επίσης, ότι σε πολλούς από τους μαθητές και το σχολικό προσωπικό δεν είναι ξεκάθαρο τι πρέπει να κάνουν σε περίπτωση που βιώσουν ή γίνουν μάρτυρες σε περιστατικό βίας. Στα σχολεία της **Ρουμανίας** έχουν τεθεί σε ισχύ διαδικασίες, μηχανισμοί αναφοράς περιστατικών και μέτρα πρόληψης, αλλά χρειάζεται βελτίωση στα επίσημα έγγραφα, στη συνεργασία μεταξύ των θεσμών και όσων υποστηρίζουν τα θύματα βίας. Το προσωπικό στα δευτεροβάθμια σχολεία της **Ελλάδας** δεν είναι προετοιμασμένο και δεν νιώθει ότι έχει την απαραίτητη στήριξη για να αντιμετωπίσει περιστατικά έμφυλης βίας.

Ορισμένες συστάσεις από την ταχεία αξιολόγηση στη Βουλγαρία:

- Οι καθηγητές ίσως να μην γνωρίζουν για τις εντάσεις και τις συγκρούσεις των μαθητών.
- Οι καθηγητές ίσως θεωρούν ότι τα κορίτσια είναι «πιο υπάκουα» και τα ευνοούν.
- Εργαστείτε πάνω σε παρεμβάσεις που ενισχύουν την εμπιστοσύνη μεταξύ των μαθητών, των καθηγητών και των γονιών σε βασικά θέματα όπως η αναφορά περιστατικών βίας, ιδιαίτερα της βίας στο διαδίκτυο, του εκφοβισμού και της σεξουαλικής βίας.
- Σχετικά με την ισχυρή επίδραση της ομάδας ως εργαλείου για την αλλαγή: να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί η επιμόρφωση και η παρατήρηση σχετικά με την ομαδοποίηση των παιδιών στο σχολείο. Να δοθεί έμφαση σε παρεμβάσεις με στόχο τους μάρτυρες, όχι τόσο τα θύματα ή τους θύτες.
- Αναζητήστε ευκαιρίες να μιλήσετε σε καθηγητές και γονείς σχετικά με θέματα που αφορούν το σεξ. Αυτό μπορεί να γίνει με τη μορφή ενός μικρού προγράμματος που θα οργανωθεί από έναν ενήλικα που εμπιστεύονται οι μαθητές ή από έναν εξωτερικό επαγγελματία του τομέα. Σε αυτό, οι μαθητές θα «εκπαιδεύσουν» τους γονείς για θέματα που σχετίζονται με το σεξ και θα τους δείξουν πόσο σημαντικό είναι να μιλούν γι' αυτό με τα παιδιά. Ενημερώστε σχετικά με το τι είναι η σεξουαλική κακοποίηση και πώς μπορούν οι μαθητές να προστατευθούν.

Ορισμένες συστάσεις από την ταχεία αξιολόγηση στην Κροατία:

- Υπάρχει ανάγκη εκπαίδευσης των μαθητών και του προσωπικού σχετικά με το φύλο, τους έμφυλους κανόνες και τα στερεότυπα και ευαισθητοποίησης σχετικά με τους διάφορους κανόνες που ισχύουν ανάμεσα στα παιδιά που μπορεί να σχετίζονται με οποιαδήποτε μορφή βίας, την υποκίνησή της ή την αποτροπή της.
- Εκτός από την αναγνώριση και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τους αρνητικούς κοινωνικούς κανόνες, είναι σημαντικό να εστιάσουμε και να ενισχύσουμε την εδραίωση θετικών κανόνων. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να εμπνεύσει περισσότερες παρεμβάσεις που στοχεύουν στη μείωση της βίας κατά των παιδιών.
- Πρέπει να διοργανωθούν σεμινάρια και εκδηλώσεις για μαθητές, προσωπικό και γονείς όπου οι μαθητές θα ενημερωθούν για τη συμπερίληψη.

Ορισμένες συστάσεις από την ταχεία αξιολόγηση στην Ελλάδα:

- Οργανώστε δραστηριότητες με σκοπό την ταυτοποίηση συγκαλυμμένων μορφών έμφυλης βίας.
- Βοηθήστε τα παιδιά και τους γονείς να καταλάβουν περισσότερο τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Υποστηρίξτε την διοργάνωση ανοιχτών συζητήσεων σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα σε βαθμίδες μικρότερες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Προσφέρετε σαφήνεια και ουσιαστική στήριξη στον ρόλο και τις ευθύνες των καθηγητών και ενημερώστε τους για το τι πρέπει και τι δεν πρέπει να επικοινωνούν στους μαθητές τους, συμπεριλαμβανομένων των δύσκολων θεμάτων που πρέπει να θίγονται - παρότι μπορεί να προκύψουν κοινωνικές αντιδράσεις.
- Επενδύστε σε ποιοτική και πραγματολογική έρευνα για να καταλάβετε εις βάθος τα κοινά σημεία των ανισοτήτων και πώς αυτά επηρεάζουν ανθρώπους σε διαφορετικά πλαίσια.
- Διαθέστε πόρους για επαρκή ψυχολογική στήριξη στα σχολεία.

Ορισμένες συστάσεις από την ταχεία αξιολόγηση στη Ρουμανία:

- Αντιμετωπίστε και αμφισβητήστε έμφυλα στερεότυπα και πεποιθήσεις σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για να προωθήσετε την ισότητα των φύλων και να αποτρέψετε επιβλαβείς έμφυλες συμπεριφορές.
- Διατηρήστε και βοηθήστε να βελτιωθεί ένα ασφαλές σχολικό περιβάλλον όπου ο ένας σέβεται τον άλλον.
- Αντιμετωπίστε θέματα που σχετίζονται με τη λεκτική βία και διασφαλίστε την ύπαρξη μηχανισμών αναφοράς βίαιων περιστατικών.
- Εκπαιδεύστε, κάντε παρεμβάσεις και καλλιεργήστε θετικές κοινωνικές σχέσεις για να αντιμετωπίσετε την έμφυλη βία και να δημιουργήσετε ένα ασφαλέστερο και συμπεριληπτικό σχολικό περιβάλλον.
- Η αντιμετώπιση των πολύπλευρων παραγόντων που συμβάλλουν στην ύπαρξη βίαιων συμπεριφορών απαιτεί μια συνολική προσέγγιση που περιλαμβάνει τα σχολεία, τις οικογένειες, τις κοινότητες και τα

ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια, ώστε να δημιουργηθεί περιβάλλον που δεν αποκλείει κανέναν και υποστηρίζει όλους τους μαθητές.

- Η εκπαίδευση των μαθητών σχετικά με την παρέμβαση των παριστάμενων και τη σημασία της αναφοράς των περιστατικών έμφυλης βίας είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου σχολικού περιβάλλοντος.
- Η προώθηση ανοιχτών συζητήσεων σχετικά με την έμφυλη βία, τη συναίνεση και τις υγιείς σχέσεις μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν καλύτερες στρατηγικές αντιμετώπισης και αντίδρασης σε τέτοια σενάρια.

Η ανάλυση των ευρημάτων και των συστάσεων από κάθε χώρα μαρτυρά ότι εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη εκπαίδευσης παιδιών και καθηγητών σχετικά με το **φύλο, τους έμφυλους κανόνες και στερεότυπα**, και ότι πρέπει να ενισχύσουμε την ευαισθητοποίηση των διαφορετικών κανόνων που υπάρχουν μεταξύ των παιδιών, οι οποίοι μπορούν να συσχετιστούν με διάφορες μορφές βίας ή **αποτροπή της αντίδρασης στη βία**.

Σε ορισμένες από τις χώρες, οι δράσεις για την πρόληψη είναι σημαντικό να γίνονται νωρίτερα από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επίσης να σχετίζονται με **τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου, συμπεριληπτικού σχολικού περιβάλλοντος**. Η αντιμετώπιση των διάφορων παραγόντων που συμβάλλουν στην εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει τα σχολεία, τις οικογένειες, τις κοινότητες και τα ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια, ώστε **να δημιουργηθεί ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον, υποστηρικτικό για τους μαθητές**. Αυτό σημαίνει ότι είναι απαραίτητο να εστιάσουμε στην προώθηση θετικών κανόνων, θετικών κοινωνικών σχέσεων, στην ισότητα των φύλων και την πρόληψη αρνητικών συμπεριφορών που σχετίζονται με το φύλο.

Επιπλέον, οι περισσότερες συστάσεις δίνουν έμφαση στην ανάγκη διοργάνωσης **δραστηριοτήτων με παιδιά**, όπως εργαστήρια όπου οι μαθητές θα εξοικειωθούν με την ποικιλομορφία που τους περιβάλλει και θα προωθήσουν ανοιχτές συζητήσεις για την έμφυλη βία και τις υγιείς σχέσεις, ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν καλύτερες στρατηγικές αντιμετώπισης και αντίδρασης.

Κάποια από τα ευρήματα επισημαίνουν την ανάγκη αντιμετώπισης θεμάτων που σχετίζονται με τη βία και την εξασφάλιση συνεπών **μηχανισμών αναφοράς για περιστατικά βίας**, την εκπαίδευση των μαθητών σχετικά με την **παρέμβαση των παριστάμενων** σε περιστατικά βίας και τη σημασία της αναφοράς περιστατικών έμφυλης βίας, ώστε να δημιουργηθεί ένα ασφαλέστερο σχολικό περιβάλλον

1.3. ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται από τη βία, την κακοποίηση και την παραμέληση (UNCRC, 1989). Αυτό σημαίνει ότι οι ενήλικες είναι υπεύθυνοι για την προστασία των παιδιών και των νέων από κινδύνους. Τα παιδιά έχουν επίσης την ευθύνη να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των άλλων παιδιών, και αυτό περιλαμβάνει το να μην τους προκαλούν κακό σκόπιμα και να μη γίνονται βίαια εναντίον τους.⁴

Η προστασία του παιδιού αναφέρεται σε ένα σύνολο πολιτικών, διαδικασιών και πρακτικών που τίθενται σε ισχύ, ώστε ένας οργανισμός να είναι ασφαλής για όλα τα παιδιά με τα οποία εργάζεται. Η προστασία των παιδιών σημαίνει ότι κάνουμε τον κόσμο ασφαλή για τα παιδιά. Αναφέρεται σε ενέργειες που γίνονται για την προστασία των παιδιών από συγκεκριμένων κινδύνους⁵. Ο στόχος της παιδικής προστασίας είναι η προώθηση, η διασφάλιση και η τήρηση των δικαιωμάτων των παιδιών ώστε να είναι ασφαλή από την κακοποίηση, την παραμέληση, την εκμετάλλευση και τη βία, όπως αποτυπώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁶.

Όλα τα παιδιά έχουν ίσο δικαίωμα στην προστασία και την προώθηση της ευημερίας τους. Θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία τους – ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή, το κοινωνικό τους υπόβαθρο, την ηλικία, το φύλο, το χρώμα του δέρματος, την πιθανή αναπηρία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκεία, την κάστα ή τις πεποιθήσεις τους.⁷

⁴ https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Όλοι οι οργανισμοί και οι δημόσιοι φορείς που εργάζονται με παιδιά θα πρέπει να έχουν πολιτικές και διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι κάθε παιδί, ανεξαρτήτως ηλικίας, αναπηρίας, φυλής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού, έχει δικαίωμα ίσης προστασίας της σωματικής και ψυχικής του ακεραιότητας. Οι κύριες αρχές στις οποίες βασίζονται τα μέτρα διασφάλισης της προστασίας όλων των οργανισμών θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν δράσεις και αίσθημα ευθύνης εκ μέρους όλων των ενηλίκων.

Όλα τα μέτρα σχετικά με την προστασία των παιδιών πρέπει να λαμβάνονται προς το συμφέρον των παιδιών. Αυτό περιλαμβάνει τη δέσμευση ότι τα δικαιώματα των παιδιών γίνονται σεβαστά σε όλα τα προγράμματα και τις δραστηριότητές μας και δεν προκαλούν βλάβη.

Επιπρόσθετα, οι πολιτικές μέτρων διασφάλισης επισημαίνουν ότι ευθύνη έχουν όλοι όσοι εργάζονται στους οργανισμούς αυτούς. Μια από τις κύριες αρχές των μέτρων διασφάλισης είναι η συμμετοχή του παιδιού.

Η πολιτική διασφάλισης του παιδιού της Terre des hommes βασίζεται σε συγκεκριμένες αρχές και πεποιθήσεις, όπως⁵:

- Όλοι έχουν **ευθύνη** να τηρούν τα μέτρα διασφάλισης.
- Εργαζόμαστε με **διαφάνεια**. Η διασφάλιση του παιδιού είναι προτεραιότητά μας. Αναγνωρίζουμε ότι μπορεί να προκύψουν κακοποιητικά περιστατικά όταν το προσωπικό, οι εθελοντές, οι εταίροι, τα παιδιά, οι οικογένειες και τα μέλη της κοινότητας δεν νιώθουν άνετα να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους.
- Όλες οι αναφορές που σχετίζονται με την **ασφάλεια και την προστασία του παιδιού** λαμβάνονται σοβαρά υπόψη. Όπου κριθεί απαραίτητο λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατευτεί το παιδί και να διωχθεί ο δράστης.
- Πρέπει να τηρείτε το **απόρρητο** και να μην αποκαλύπτετε προσωπικά στοιχεία των εμπλεκόμενων σε θέματα προστασίας των παιδιών.
- **Ευαισθητοποίηση** τρίτων σχετικά με τη σημασία των μέτρων διασφάλισης του παιδιού με πολιτικές και διαδικασίες που τονίζουν την αφοσίωσή μας και επεξηγούν τις αξίες που πρεσβεύουμε.
- Εργαστείτε εντός **του πλαισίου της διεθνούς και εθνική νομοθεσίας** και των πολιτικών που αφορούν στα μέτρα διασφάλισης.

Η πολιτική διασφάλισης του παιδιού της Save the children⁶ βασίζεται σε αρχές όπως:

- **Ευαισθητοποίηση και Εκπαίδευση** Όλοι οι εκπρόσωποι εκπαιδεύονται με βάση το πλαίσιο εντός του οποίου εργάζονται, προκειμένου να αποτρέπουν, να αναφέρουν και να ανταποκρίνονται σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία.
- **Πρόληψη**: Μέσω της ευαισθητοποίησης, της εφαρμογής των διαδικασιών και των σωστών πρακτικών, οι εκπρόσωποι κατανοούν τους κινδύνους για τα παιδιά κατά τη διάρκεια και μεταξύ των προγραμμάτων και χρησιμοποιούν αποτελεσματικές στρατηγικές ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος κακοποίησης και εκμετάλλευσης.
- **Αναφορά**: Όλοι οι εκπρόσωποι της Save the Children γνωρίζουν με ποιον τρόπο να αναφέρουν και ποιον να ειδοποιήσουν όταν προκύψει οποιοδήποτε περιστατικό που προκαλεί ανησυχία, ανεξάρτητα από το ασήμαντο ίσως φαίνεται.
- **Απόκριση**: Οι εκπρόσωποι συμμετέχουν σε δράσεις που υποστηρίζουν και προστατεύουν τα παιδιά- με μία προσέγγιση που επικεντρώνεται αποκλειστικά σε αυτά -κι αντιμετωπίζουν οποιοδήποτε θέμα προκύψει, ώστε να διασφαλίσουν την ευημερία τους.

Αυτές οι αρχές θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις δραστηριότητες με παιδιά, συμπεριλαμβανομένης της επιμόρφωσης. Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να χειρίζονται την αποκάλυψη της παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης με ιδιαίτερη προσοχή και να διασφαλίζουν την προστασία των πιθανών θυμάτων κακοποίησης.

⁵ <https://tdh.rokka.io/dynamic/noop/fb322718d77865703defcf68f5674b4acfc4ce68/955ede1a-c959-4e91-914e-5aa7fb944b28-r-pse-d-pol-en-original.pdf>

⁶ <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/2023-scus-%20external-csg-policy.pdf>

Το Πρόγραμμα για τα παιδιά δεν περιλαμβάνει κατ' ουσίαν ευαίσθητες δραστηριότητες και συζητήσεις. Όλες οι δραστηριότητες και οι συζητήσεις είναι προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά του κάθε ορόσημου της ηλικίας των παιδιών και δεν έχουν στόχο να τα προκαλέσουν ή να τα πιέσουν σκόπιμα, ώστε να κάνουν αποκαλύψεις ή να τα εκθέσουν σε κίνδυνο. Ωστόσο, αν υπάρχουν ερωτήσεις και ασκήσεις που πιθανώς θα μπορούσαν να προκαλέσουν τα παιδιά να αποκαλύψουν πληροφορίες σχετικά με κακοποίηση, βία, παραμέληση ή κάτι σχετικό ή αν το παιδί αποφασίσει να αποκαλύψει από μόνο του τέτοιες πληροφορίες, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να εκτελέσουν τα απαραίτητα βήματα, ανάλογα με τον Κώδικα Συμπεριφοράς της εκάστοτε χώρας/οργάνωσης (αν υφίσταται). Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να γνωρίζουν την καθιερωμένη οδό που πρέπει να ακολουθηθεί σε κάθε περίπτωση, ώστε να γίνονται τα κατάλληλα βήματα για τον χειρισμό προβληματισμών που σχετίζονται με την προστασία του παιδιού.

Ωστόσο, τα συνήθη βήματα είναι τα ακόλουθα:

- Αν ένα παιδί με κάποιο τρόπο (εκφράσεις προσώπου, στάση σώματος, κοκκίνισμα, κ.λπ.) δείξει ότι νιώθει άβολα να μιλάει για ένα συγκεκριμένο θέμα ή να συμμετέχει σε μια δραστηριότητα, ο εκπαιδευτής πρέπει να σταματήσει τη δραστηριότητα και να αποφύγει να κάνει περισσότερες ερωτήσεις επάνω στο θέμα.
- Σε περίπτωση αποκάλυψης περιστατικού, οι εκπαιδευτές πρέπει να σταματήσουν τη δραστηριότητα και να απομακρύνουν το άτομο από την ομάδα. Έπειτα, πρέπει να πάρουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και να προχωρήσουν σύμφωνα με τις διαδικασίες του σχολείου/του οργανισμού.
- Αν ένα παιδί αποκαλύψει πληροφορίες σχετικά με κακοποίηση, βία, παραμέληση ή οτιδήποτε παρόμοιο, ενδέχεται να υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με την εμπιστευτικότητα, άρα το περιστατικό θα μπορεί να καταγγελλεί ανάλογα με όσα έχουν αποκαλυφθεί, πάντα σύμφωνα με την νομοθεσία της εκάστοτε χώρας.
- Αν είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά του περιστατικού, το όνομα του παιδιού και άλλα προσωπικά δεδομένα ενδεχομένως να μπορούν να αποκαλυφθούν, όμως το παιδί πρέπει να έχει προηγουμένως ενημερωθεί.
- Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να ενημερώσει το παιδί για τις σχετικές υπηρεσίες από τις οποίες μπορεί να λάβει βοήθεια.

Επίσης, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτές να είναι ενημερωμένοι για το πρόγραμμα **Working with Young People on Sensitive Subjects – Δουλεύοντας με νεαρά άτομα επάνω σε ευαίσθητα θέματα** (Προσαρμοσμένο από το International Institute for Child Rights and Development & Films for All, 2020).⁷

Το πρόγραμμα αυτό εξερευνά κοινωνικά και έμφυλα στερεότυπα που σχετίζονται με τη βία κατά των νεαρών ατόμων, τα παρακινεί να συζητήσουν για τους βλαπτικούς κανόνες που ισχύουν και να προωθήσουν θετικές πρακτικές. Δεν θέλουμε σε καμία περίπτωση να νιώσουν οι νέοι ότι τους κάνουμε άμεσες ερωτήσεις για τη ζωή τους και ποτέ δεν τους ζητάμε να μοιραστούν κάτι με το οποίο δεν νιώθουν άνετα.

Κάντε ερωτήσεις χρησιμοποιώντας φανταστικές καταστάσεις και προσπαθήστε να καταλάβετε πώς βιώνουν τα παιδιά τις κοινές εμπειρίες τους στα σχολεία και τις κοινότητές τους. Για παράδειγμα, ποια συμπεριφορά στο διαδίκτυο κάνει τους νέους να νιώθουν άνετα και ποια όχι; Σημειώστε ότι δεν χρησιμοποιούμε το «εσένα» ή «τους φίλους σου», αλλά χρησιμοποιούμε γενικότερους, άρα και ασφαλέστερους όρους.

- Παρατηρήστε τις μη λεκτικές νύξεις των νέων και σταματήστε την συζήτηση σε περίπτωση που κάποιος ταραχτεί.
- Καθίστε με το άτομο που έχει ταραχτεί και ακούστε προσεκτικά και με κατανόηση.
- Δουλέψτε με τον συνεργάτη σας και παρακολουθήστε οποιοδήποτε παιδί δείχνει σημάδια αναστάτωσης κατά τη διάρκεια μιας δραστηριότητας.
- Να θυμάστε να φέρνετε σε επαφή τους νέους με ανθρώπους που παρέχουν περαιτέρω στήριξη, όπως συμβούλους ή κοινωνικούς λειτουργούς. Μπορείτε να γράψετε τα ονόματά τους σε ένα χαρτί και να τα καρφιτσώσετε στον πίνακα (ή στο chat box της διαδικτυακής πλατφόρμας συνάντησης) σε

⁷ https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

περίπτωση που τα παιδιά θέλουν να επικοινωνήσουν από μόνα τους μαζί τους ή εναλλακτικά, μπορείτε να έρθετε εσείς σε επαφή μαζί τους και να τους βοηθήσετε να μιλήσουν με το παιδί.

- Μιλήστε με τον συνεργάτη σας και βεβαιωθείτε ότι έχετε διαβάσει και κατανοήσει την **Πολιτική Διασφάλισης του Παιδιού** της Terre des hommes, αλλά και ότι κατανοείτε και την ευθύνη που έχετε να διατηρείτε τα παιδιά ασφαλή.

2. ΟΡΙΣΜΟΙ

Σκοπός του Προγράμματος είναι να βοηθήσει στην κατανόηση των βασικών ιδεών, ώστε να συνεισφέρει στην αλλαγή των κοινωνικών κανόνων γύρω από τη βία στο σχολικό περιβάλλον. Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό για εκπαιδευτές και συμμετέχοντες να κατανοούν τους όρους που σχετίζονται με τα θέματα αυτά.

Σχετικά με τις ομάδες-στόχους του Προγράμματος είναι σημαντικό να τις προσδιορίσουμε ως εξής:

- **Παιδιά:** Όλα τα ανθρώπινα όντα κάτω από την ηλικία των δεκαοκτώ ετών, εκτός αν, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για τα παιδιά, η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα.⁸
- **Νεολαία:** Για στατιστικούς σκοπούς, τα Ηνωμένα Έθνη ορίζουν τη «νεολαία» ως άτομα μεταξύ των 15 και 24 ετών, με επιφύλαξη άλλων προσδιορισμών από τα κράτη-μέλη. Ο Γενικός Γραμματέας αναφέρθηκε στη νεολαία για πρώτη φορά με τον όρο αυτό το 1981 κατά την Γενική Συνέλευση για το Διεθνές Έτος Νεολαίας (A/36/215, παρ. 8 του παραρτήματος) και τον χρησιμοποίησε σε ακόλουθες εκθέσεις (A/40/256, παρ. 19 του παραρτήματος). Ωστόσο, και στις δύο αναφορές, ο Γενικός Γραμματέας, αναγνώρισε επίσης, ότι εκτός από τον στατιστικό όρο, ο ορισμός για τη «νεολαία» διαφέρει στις κοινωνίες ανά τον κόσμο. Όταν η Γενική Συνέλευση με το ψήφισμά της 50/81 το 1995, υιοθέτησε το Παγκόσμιο Πρόγραμμα δράσης για τη νεολαία ενόψει του 2000 και μετά το 2000, επανέλαβε ότι τα Ηνωμένα Έθνη ορίζουν τη νεολαία ως την πληθυσμιακή ομάδα των νέων ηλικίας 15-24 ετών.⁹
- **Εκπαιδευτικό προσωπικό:** Ευρύς όρος που καλύπτει τρεις κατηγορίες: 1 – Καθηγητές (ανατρέξτε στους Καθηγητές), 2 – Άλλοι παιδαγωγοί και διοικητικό προσωπικό (ανατρέξτε στο Άλλοι παιδαγωγοί και διοικητικό προσωπικό), 3 – Υποστηρικτικό προσωπικό (ανατρέξτε στο Υποστηρικτικό προσωπικό).¹⁰
- **Συντονιστές/Διευκολυντές μάθησης (Facilitators):** Δεν υπάρχει παγκόσμιος όρος σχετικά με τον ρόλο του συντονιστή/διευκολυντή. Στα πλαίσια του προγράμματος CARING, συντονιστής είναι κάποιος που υποστηρίζει και διευκολύνει μια ομάδα ανθρώπων να εργαστεί για έναν κοινό στόχο.

Οι βασικές ιδέες, οι προσεγγίσεις και οι λειτουργικοί ορισμοί μας, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Βασικές ιδέες και προσεγγίσεις	Λειτουργικοί Ορισμοί
Κοινωνικοί κανόνες	Οι κοινωνικοί κανόνες είναι οι άτυποι, ως επί το πλείστον άγραφοι κανόνες που ορίζουν τις αποδεκτές και κατάλληλες συμπεριφορές εντός μιας ομάδας ή κοινότητας, και καθοδηγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά. ¹¹
Έμφυλα στερεότυπα	Τα έμφυλα στερεότυπα είναι οι ιδέες σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να φέρονται οι γυναίκες και οι άνδρες. Εσωτερικεύονται από νωρίς στη ζωή μας και ενδεχομένως δημιουργούν έναν κύκλο έμφυλης κοινωνικοποίησης και προκατάληψης. ¹²
Έμφυλη βία σε σχολικά περιβάλλοντα (SRGBV)	Η Έμφυλη Βία σε Σχολικά Περιβάλλοντα -SRGBV- είναι οι πράξεις ή απειλές σεξουαλικής, σωματικής ή ψυχολογικής βίας μέσα και γύρω από τα σχολεία, που προκύπτει λόγω των έμφυλων κανόνων και στερεοτύπων που επιφέρει η άνιση δυναμική της εξουσίας. Σε κάθε χώρα και περιοχή του κόσμου όπου έχει μελετηθεί η SRGBV έχουν αναφερθεί τέτοια περιστατικά, ωστόσο τα διαθέσιμα δεδομένα είναι περιορισμένα τόσο ως προς την κάλυψη, όσο και ως προς το πεδίο εφαρμογής. Η δυσκολία κατανόησης της έννοιας και η ευαίσθητη

⁸ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/child>

⁹ Ορισμός της νεολαίας από τα ΗΕ, <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>

¹⁰ Ορισμοί της UNESCO, <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/educational-personnel>

¹¹ UNICEF (2021) Ορισμός κοινωνικών κανόνων και σχετικών εννοιών, <https://www.unicef.org/media/111061/file/Social-norms-definitions-2021.pdf>

¹² Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των φύλων, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1288?language_content_entity=en

	φύση των θεμάτων εμποδίζει τις προσπάθειες για την διαμόρφωση μιας κατάλληλης απάντησης στο πρόβλημα ¹³ .
Συμμετοχική έρευνα δράσης	Η Συμμετοχική Έρευνα Δράσης (PAR) εστιάζει στην κοινωνική αλλαγή που έχει ως στόχο την προώθηση των δημοκρατικών διαδικασιών και την αμφισβήτηση της ανισότητας, έχει συγκεκριμένο πλαίσιο, συχνά στοχεύει στις ανάγκες μιας συγκεκριμένης ομάδας, αποτελεί επαναλαμβανόμενο κύκλο ερευνών, δράσης και περισυλλογής και συχνά έχει σκοπό να "απελευθερώσει" τους συμμετέχοντες, να τους ευαισθητοποιήσει περισσότερο, ώστε να τους παρακινήσει να δράσουν. Οι ερευνητές εργάζονται μαζί με τους συμμετέχοντες για να κατανοήσουν την προβληματική κατάσταση και να την αλλάξουν προς το καλύτερο. Υπάρχουν πολλοί ορισμοί της προσέγγισης αυτής και όλοι μοιράζονται κάποια κοινά στοιχεία. ¹⁴
Συμμετοχή παιδιού του	Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Άρθρα 2 και 12), όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα, το χρώμα, τη γλώσσα, την καταβολή, την ηλικία, τη θρησκεία ή τα πολιτικά πιστεύω, έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους (Ηνωμένα Έθνη, 1989). ¹⁵

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται σε αυτό το Πρόγραμμα σχετίζονται με τους βασικούς στόχους του. Επίσης, η εφαρμογή τους εξαρτάται από τους συμμετέχοντες, την ηλικία, την εμπειρία τους, τον τρόπο που μαθαίνουν, κ.λπ. Γενικότερα, οι κύριες προσεγγίσεις εστιάζουν στις αρχές της ενεργητικής μάθησης, καθότι σκοπός της εκπαίδευσης αυτής δεν είναι μόνο να παρέχει γνώση, αλλά να βοηθήσει στην κατανόηση του θέματος και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις	Λειτουργικοί Ορισμοί
<i>Αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων</i>	Οι ενήλικες έχουν μεγαλύτερη αίσθηση αυτοπαρακίνησης και περισσότερα κίνητρα. Χρησιμοποιούν τις εμπειρίες τους στη διαδικασία της μάθησης και επικεντρώνονται στην επίτευξη των στόχων. Θέλουν να μαθαίνουν με ποιο τρόπο οι πληροφορίες που λαμβάνουν σχετίζονται μεταξύ τους. Είναι πρακτικοί. Αναζητούν βοήθεια και καθοδήγηση. Είναι ανοιχτοί σε σύγχρονους τρόπους μάθησης. Οι ενήλικες θέλουν να επιλέγουν με ποιον τρόπο θα μάθουν. ¹⁶
<i>Ενεργητική μάθηση</i>	Η ενεργητική μάθηση είναι οποιαδήποτε προσέγγιση διδασκαλίας όπου όλοι οι μαθητές καλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία μάθησης. Η ενεργητική μάθηση έρχεται σε αντίθεση με τους «παραδοσιακούς» τρόπους διδασκαλίας όπου οι μαθητές δέχονται παθητικά τη γνώση από έναν ειδικό. ¹⁷
<i>Διαδραστική προσέγγιση</i>	Η διαδραστική προσέγγιση είναι μια τεχνική διδασκαλίας και μάθησης που περιλαμβάνει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών και την επικοινωνία τους με τον καθηγητή. Βασίζεται στην ιδέα ότι η μάθηση είναι πιο αποτελεσματική όταν οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της διδασκαλίας και τους δίνονται ευκαιρίες να εφαρμόσουν όσα έμαθαν σε πραγματικές καταστάσεις. ¹⁸
<i>Υποστήριξη ομοτίμων μεταξύ</i>	Η υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων μπορεί να οριστεί ως η στήριξη που παρέχει κάποιος που ανήκει στην ίδια ομάδα ή μοιράζεται τις ίδιες εμπειρίες με κάποιον άλλον (Mead, 2003). Σε αντίθεση με τη συμβουλευτική, όπου η βοήθεια παρέχεται από ειδικό, στην υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων, όλοι είναι

¹³UNICEF (2016) Global-guidance-addressing-school-related-gender-based-violence <https://www.unicef.org/media/66506/file/Global-Guidance-SRGBV.pdf>

¹⁴ <https://www.participatorymethods.org/glossary/participatory-action-research>

¹⁵ https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

¹⁶ <https://www.valamis.com/hub/adult-learning-principles>

¹⁷ <https://cei.umn.edu/teaching-resources/active-learning>

¹⁸ <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/advanceversions/crc-c-gc-12.pdf>

	εξίσου ικανοί να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον. Είναι σημαντικό ότι η υποστήριξη μεταξύ ομότιμων βασίζεται στην κοινή εμπιστοσύνη μεταξύ των ατόμων και τους επιτρέπει να μιλήσουν για θέματα για τα οποία ίσως δυσκολεύονται να μιλήσουν στη συμβουλευτική. ¹⁹

Χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων ενηλίκων

Όταν προετοιμάζεστε να παρέχετε εκπαίδευση σε επαγγελματίες είναι σημαντικό να λαμβάνετε υπόψη τις βασικές αρχές για την εκπαίδευση ενηλίκων. Οι Στρατηγικές Εκπαίδευσης Ενηλίκων βοηθούν τον εκπαιδευτή να επικεντρώνει στον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν οι ενήλικες και του δίνουν τον τρόπο να τους διδάξει όσα πρέπει να μάθουν. Όταν οι ενήλικες πρέπει να μάθουν κάτι νέο που σχετίζεται με τη δουλειά τους, είναι πολύ σημαντικό να δημιουργούμε ένα περιβάλλον όπου νιώθουν άνετα, θετικά και αισθάνονται ενδυναμωμένοι. Όταν οι εκπαιδευτές είναι μέλη της σχολικής ομάδας, σκοπός τους είναι να βρουν τρόπους να κάνουν την δουλειά όλων καλύτερη. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι ο εκπαιδευτής πρέπει να κάνει σχόλια σχετικά με τις θετικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν και όχι να κουνά το δάχτυλο σχετικά με το τι πήγε στραβά με κάποια δράση ή συμπεριφορά.

Χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων παιδιών

Τα μοναδικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευόμενων παιδιών τα κάνουν να ξεχωρίζουν από τους ενήλικες. Τα χαρακτηριστικά αυτά εξαρτώνται από το στάδιο της ανάπτυξής τους και παίζουν βασικό ρόλο στον τρόπο που αφομοιώνουν πληροφορίες. Εξάρτηση από ενήλικους: τα παιδιά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τους γονείς, τους καθηγητές και τους κηδεμόνες τους, που είναι οδηγοί τους στο ταξίδι της μάθησης. Οι ενήλικες τους είναι απαραίτητοι, είναι εκείνοι που θα δομήσουν το περιβάλλον της μάθησης και θα τους παρέχουν τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εφόδια.

4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Οι στρατηγικές ενεργητικής μάθησης που περιλαμβάνει το Πρόγραμμα καθορίζονται από τους στόχους και τις δραστηριότητες του προγράμματος. Πρέπει να διασφαλίζεται η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαίδευση και την εφαρμογή της γνώσης και των δεξιοτήτων τόσο καθηγητών, όσο και μαθητών, ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η έμφυλη βία στα σχολεία. Για παράδειγμα, οι ανάγκες των εκπαιδευόμενων ενηλίκων έχουν κάποιες ιδιαιτερότητες, τις οποίες έχουμε συνοψίσει για να βοηθήσουμε τους εκπαιδευτές.

Ανάγκες εκπαιδευόμενων ενηλίκων ²⁰	Συμβουλές προς τους εκπαιδευτές για την κάλυψη των αναγκών των συμμετεχόντων
Πρέπει να ξέρουν γιατί μαθαίνουν αυτό που μαθαίνουν	Πείτε στους συμμετέχοντες με ποιον τρόπο η εκπαίδευση θα φανεί χρήσιμη στη δουλειά τους, μοιραστείτε τους στόχους, τον σκοπό και το πρόγραμμα της εκπαίδευσης. Εξηγήστε τους στόχους του προγράμματος και τα αποτελέσματα που θέλετε να έχει. Κάντε μια σύνδεση με προβλήματα που σχετίζονται με τη βία στο σχολείο και τη σχετική εμπειρία τους.
Οι ενήλικες θέλουν να μαθαίνουν με τον δικό τους τρόπο	Χρησιμοποιήστε διαφορετικά στυλ διδασκαλίας όταν δίνετε πληροφορίες: οπτικά (φωτοτυπίες, γραφήματα, διαγράμματα, εικόνες, γράψτε στον πίνακα, ακουστικά (ιστορίες, παραδείγματα, περιπτώσιολογικές μελέτες, μνημονικά τεχνάσματα για να τους βοηθήσετε να θυμηθούν πληροφορίες, συζήτηση) και κιναισθητική (παιχνίδια ρόλων, παιχνίδια προσποίησης).

¹⁹ <https://www.eurodoc.net/news/2020/peer-to-peer-support-as-an-effective-tool-to-combat-mental-health-issues-in-academia#:~:text=Peer-to-peer%20support,qualified%20to%20help%20each>

²⁰ <https://pce.sandiego.edu/15-top-strategies-for-teaching-adult-learners-faqs/>

Πρέπει να νιώθουν ότι τους σέβονται και ότι τους ενθαρρύνουν	Δημιουργήστε ένα παραγωγικό κλίμα μάθησης δείχνοντας σεβασμό στην προσωπικότητα και τις εμπειρίες κάθε συμμετέχοντα. Να είστε προσεκτικοί με τη γλώσσα που χρησιμοποιείτε, έτσι ώστε να μην προσβάλετε τους εκπαιδευόμενους παρά τη θέλησή σας.
Χρησιμοποιούν εμπειρική διδασκαλία	Αξιοποιήστε τις εμπειρίες και τη γνώση που έχει ο καθένας, ζητώντας από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν ιστορίες χρησιμοποιώντας περιπτώσιολογικές μελέτες και ασκήσεις επίλυσης προβλημάτων. Ενθαρρύνετε την ενεργή συμμετοχή σε δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της συνεδρίας μέσω συζητήσεων σε μικρές ομάδες, πειράματα, παιχνίδια ρόλων, συγγραφή ή ζωγραφική.
Τους αρέσει η κοινωνική συναναστροφή	Χρησιμοποιήστε ασκήσεις για να γνωρίσετε ο ένας τον άλλον, να επικοινωνήσετε και να διασκεδάσετε.
Θέλουν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους στην ομάδα	Ζητήστε παραδείγματα από την επαγγελματική και προσωπική τους εμπειρία και κάντε συνδέσεις με το θέμα.

Ορισμένες συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

Προτάσεις: Οι συνεδρίες πρέπει να σχετίζονται με το πλαίσιο, Διαχωρίστε τις πληροφορίες για να μην προκύψει γνωστική υπερπληροφόρηση, Όλοι πρέπει να συμμετέχουν, Κρατήστε το ενδιαφέρον τους, Εστιάστε στις εμπειρίες των συμμετεχόντων, Μην ξεχνάτε ότι κάθε ένας μαθαίνει με διαφορετικό τρόπο, Το υλικό σας πρέπει να είναι οπτικά ενδιαφέρον, Αφήστε τους να εξερευνήσουν μόνοι τους, Ενθαρρύνετε τις ερωτήσεις και τη συζήτηση, Δώστε ανατροφοδότηση, Παροτρύνετέ τους να κάνουν ερωτήσεις και να συζητούν, Παρέχετε ανατροφοδότηση, Να είστε ευέλικτοι, Να είστε παθιασμένοι με το αντικείμενό σας.

Σε ό,τι αφορά τα παιδιά που συμμετέχουν στην εκπαίδευση, οι ενήλικες θα πρέπει να θυμούνται ότι για τα παιδιά η μάθηση εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως:²¹

- Κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες: Το κοινωνικό-οικονομικό υπόβαθρο ενός παιδιού μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις ευκαιρίες που έχει για τη μάθηση και το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα.
- Συμμετοχή των γονέων: Η ενεργή συμμετοχή του γονέα στην εκπαίδευση του παιδιού συχνά επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα στη μάθηση.
- Έμφυτες ικανότητες ή αναπηρίες: Ορισμένα παιδιά ενδεχομένως να έχουν μαθησιακές δυσκολίες λόγω σωματικών ή γνωστικών αναπηριών.
- Η ενεργητική μάθηση ενθαρρύνει τους μαθητές έχουν κεντρικό ρόλο στον τρόπο που μαθαίνουν.

Ανάγκες των παιδιών	Συμβουλές για την κάλυψη των αναγκών τους
Τα παιδιά βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στους γονείς και τους καθηγητές σε ό,τι αφορά τη μόρφωσή τους.	Πρέπει να υπάρχει σωστή δομή στη συνεδρία και να παρέχετε τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εφόδια. Δίνετε ξεκάθαρες οδηγίες.
Περίεργια και εξερεύνηση	Χρησιμοποιείτε στρατηγικές που εξάπτουν την περιέργεια και ενθαρρύνουν την έρευνα από την πλευρά των μαθητών. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή των παιδιών.
Απουσία εμπειριών. Μπορούν να συνδέσουν τις νέες εμπειρίες με τη μάθηση.	Αναλύστε διεξοδικά το περιεχόμενο, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τις νέες έννοιες κατά την επεξήγηση ορισμών. Οπτικά βοηθήματα: Πίνακες, διαγράμματα, βίντεο ή φυσικά μοντέλα τα βοηθούν να κατανοήσουν τις νέες έννοιες.

²¹ <https://thepeakperformancecenter.com/wp-content/uploads/2014/01/How-Children-and-Adults-Learn.jpg>

	Δίνετε πολλά παραδείγματα όταν επεξηγείτε την νέα έννοια. Κάντε συνδέσεις με την μετέπειτα ζωή τους.
Εξωτερικοί παράγοντες τους δίνουν κίνητρο.	Τα παιδιά πρέπει να εμπνέονται από ιδέες και θέματα. Οδηγούνται κυρίως από τα συναισθήματα και φιλοδοξούν να γίνουν μια καλύτερη έκδοση του εαυτού τους. Τα κίνητρα στα παιδιά δίνουν συνήθως εξωτερικοί παράγοντες όπως ο ανταγωνισμός, η πίεση των συνομηλίκων ή οι συνέπειες της αποτυχίας. Χρησιμοποιήστε τον έπαινο ως κίνητρο.
Έχουν απόψεις.	Προσέχετε να μην χρησιμοποιείτε γενικεύσεις ή επαγγελματική ορολογία, ειδικά μπροστά σε εφήβους μικρότερης ηλικίας. Οπτικά βοηθήματα: Πίνακες, διαγράμματα, βίντεο ή φυσικά μοντέλα μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να καταλάβουν περίπλοκες έννοιες.

Ένα ακόμη σημαντικό θέμα είναι η **δυναμική της ομάδας**. Ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει τη δυναμική και πώς αυτή επηρεάζει το μάθημα. Πρέπει να γνωρίζει κάποιες τεχνικές για να μπορεί να διαχειριστεί τις διαφορετικές προσωπικότητες, τις προσδοκίες και τις ανάγκες των συμμετεχόντων.

Ο εκπαιδευτής πρέπει να παρακολουθεί τη δυναμική της ομάδας και την πρόοδο των συμμετεχόντων καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της παρακολούθησης της απόδοσης τους. Ο εκπαιδευτής μπορεί να προτείνει αλλαγές στο πρόγραμμα, ανάλογα με το επίπεδο της ομάδας. Συνήθως σε μια ομάδα δύο εκπαιδευτών, ένας απ' τους δύο πρέπει να παρατηρεί την ομάδα και να προτείνει αλλαγές, αν υπάρχουν συγκρούσεις ή αν η ομάδα ξεφύγει από τον στόχο της. Οι εκπαιδευτές πρέπει να ζητούν τα σχόλια των συμμετεχόντων και να προσπαθούν να καταλάβουν αν είναι ευχαριστημένοι, ποια είναι τα ενδιαφέροντά τους και ποιες οι προκλήσεις τους. Βάσει των παρατηρήσεων και της ανατροφοδότησης των συμμετεχόντων, οι εκπαιδευτές μπορούν να προσαρμόσουν το περιεχόμενο και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν, ώστε να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και να ανταπεξέλθουν στις προσδοκίες των συμμετεχόντων.

Στάδια ανάπτυξης της ομάδας²²	
Στάδιο	Συμπεριφορά συμμετεχόντων
Σχηματισμός	Αν τα μέλη της ομάδας δεν γνωρίζονται μεταξύ τους, σε αυτή τη φάση οι συμμετέχοντες είναι συνήθως υπερβολικά ευγενικοί, λίγο διστακτικοί, ίσως και επιφυλακτικοί ο ένας απέναντι στον άλλον. Οι περισσότεροι συνήθως σκέφτονται «Τι προσδοκίες έχουν από εμάς;» και «Τι τύπος ανθρώπου να είναι αυτός;».
Ανταλλαγή ιδεών	Σε αυτή τη φάση οι προσωπικές αξίες και αρχές αμφισβητούνται, μοιράζονται ή απορρίπτονται ρόλοι και ευθύνες και καθορίζονται οι στόχοι της ομάδας και οι τρόποι που η ομάδα θα εργαστεί. Οι συμμετέχοντες αρχίζουν να μαθαίνουν πώς να δουλεύουν μαζί. Όταν ξεκινήσει η διαδικασία, ενδέχεται να προκύψουν συγκρούσεις, είτε λόγω διαφορετικών προσωπικοτήτων, είτε λόγω διαφορετικών απόψεων σχετικά με το πώς πρέπει να προχωρήσει ένα έργο.
Διαμόρφωση συμπεριφορών	Η ομάδα έχει μπει σε ροή και φαίνεται ξεκάθαρα η ταυτότητά της. Τα μέλη έχουν αρχίσει να κατανοούν τον ρόλο τους και κινούνται προς την υλοποίηση ενός κοινού οράματος ή στόχου. Τα μέλη γνωρίζονται καλύτερα μεταξύ τους, έχουν αποδεχτεί τους κανόνες, ίσως και να έχουν σχηματίσει μικρότερες υπό-ομάδες.

²² <https://asana.com/resources/stages-of-team-development>; <https://langevin.com/using-the-5-stages-of-group-development-to-manage-group-dynamics/>

Εκτέλεση	Όταν γίνουν ξεκάθαροι οι κανόνες, η ομάδα θα είναι έτοιμη να εστιάσει στο αποτέλεσμα και θα μπει στη φάση της εκτέλεσης. Σε αυτή τη φάση τα μέλη της δουλεύουν πιο αποτελεσματικά ως ομάδα. Το επίπεδο αυτοπεποίθησης των μελών της είναι αρκετά υψηλό και είναι πρόθυμα να πάρουν ρίσκα και να δοκιμάσουν τις δικές τους ιδέες.

Άλλο ένα θέμα που προκύπτει κατά την εκπαίδευση είναι η αντιμετώπιση των **δύσκολων συμμετεχόντων**.²³ Όλοι οι εκπαιδευτές έρχονται αντιμέτωποι με δύσκολη συμπεριφορά. Η δύσκολη συμπεριφορά δεν αποτελεί λόγο απόρριψης κάποιου από την ομάδα. Ρόλος του εκπαιδευτή είναι να διαχειριστεί αυτή την συμπεριφορά και να μιλήσει σε όλη την ομάδα για τα θέματα που οφείλει να τους μιλήσει - με εποικοδομητικό τρόπο και σεβασμό.

Οι τύποι συμμετεχόντων που είναι συχνά δυσκολότεροι και ορισμένες συμβουλές για να αντιμετωπίσετε τη συμπεριφορά τους:

Ο ομιλητικός – Ξέρει πάντα την απάντηση, θέλει να λέει πάντα τη γνώμη του ή μιλάει πολύ.

- Προσπαθήστε να συνοψίσετε όσα έχει πει ο Ομιλητικός για να σταματήσετε τη συνήθειά του. «Ευχαριστώ. Πολύ ενδιαφέρον. Να συνοψίσω αυτά που είπες για να καταλάβουμε όλοι;»
- Γυρίστε την πλάτη σας, διακόψτε τη βλεμματική επαφή ή δείξτε του ότι είναι ώρα να σταματήσει να μιλάει.
- Δώστε στο άτομο αυτό έναν ξεχωριστό ρόλο που θα τον ενθαρρύνει να ακούσει τους άλλους, π.χ., να γράφει σημειώσεις από τη συζήτηση της ομάδας στον πίνακα.

Ο ήσυχος – Κάποιος που είναι ντροπαλός ή νιώθει άβολα στο πλαίσιο της ομάδας.

- Να είστε ευγενικοί και ενθαρρυντικοί – «Ξέρω ότι έχεις κάποια εμπειρία πάνω σ' αυτό το κομμάτι, θα θέλαμε όλοι να ακούσουμε τη γνώμη σου» .
- Βεβαιωθείτε ότι η γλώσσα δεν αποτελεί εμπόδιο για τον συγκεκριμένο.
- Η συμμετοχή των ήσυχων συμμετεχόντων σε μικρή ομάδα τους είναι πολύ βοηθητική.
- Κάντε μια κατ' ίδιαν συζήτηση μαζί του και προσπαθήστε να καταλάβετε αν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος για τη συμπεριφορά του και προσπαθήστε να τον βοηθήσετε.

Ο αμφισβητητής – Κάποιος που διαφωνεί συνεχώς με οτιδήποτε πείτε.

- Αναγνωρίστε το δικαίωμα της γνώμης του και υπενθυμίστε του γιατί βρίσκεστε εκεί, π.χ., «Δεν χρειάζεται να συμφωνείς με οτιδήποτε λέω. Θέλω να μοιραστώ κάποιες πληροφορίες κι εσύ θα αποφασίσεις αν σου είναι χρήσιμες».
- Προτείνετε στην ομάδα να σκεφτεί το επιχείρημά του και ζητήστε τη γνώμη των άλλων μελών. Η πίεση που θα ασκήσει η ομάδα θα ηρεμήσει τον αμφισβητητή.
- Κάντε ερωτήσεις που ενθαρρύνουν τον αμφισβητητή να σκεφτεί καλύτερα αυτό που λέει. Π.χ., «Πολύ ενδιαφέρουσα οπτική, μίλησε μου περισσότερο γι' αυτό» ή «Μπορείς να μου πεις γιατί το πιστεύεις αυτό;»

Ο Ξερόλας – Κάποιος που προσποιείται ότι γνωρίζει περισσότερα από τον εκπαιδευτή, ίσως δίνει και την εντύπωση ότι εκείνος έπρεπε να ηγείται της ομάδας!

- Μην αφήνετε αυτούς τους συμμετέχοντες να παίρνουν ηγετικό ρόλο για πολύ ώρα.
- Πείτε τους να «διδάξουν» την ομάδα και ζητήστε τους να ενθαρρύνουν τα μέλη της να κάνουν δύσκολες ερωτήσεις. Αυτό ενδεχομένως να φανερώσει κενά στη γνώση τους.

Ο γελωτοποιός – Κάποιος που κάνει συνέχει αστεία, απαξιά σοβαρά θέματα και αποσπά την προσοχή των άλλων συμμετεχόντων.

²³ <https://www.targettraining.eu/train-the-trainer-dealing-with-difficult-participants-part-2/>

- Χρησιμοποιήστε τη γλώσσα του σώματος και κοιτάξτε τον με τρόπο που δείχνει ότι η συμπεριφορά του πρέπει να σταματήσει.
- Προσκαλέστε αυτούς τους συμμετέχοντες να κινητοποιήσουν τους άλλους, όταν αυτό είναι απαραίτητο, για παράδειγμα, μετά από μια δύσκολη εργασία.
- Δώστε τους ρόλο που τους κρατά απασχολημένους και επικεντρωμένους στη δραστηριότητα.

Ο γκρινιάρης – Κάποιος που έχει αρνητική γνώμη για όλους και για όλα.

- Ρωτήστε τον- «Πες μου, τι πιστεύεις ότι πρέπει να γίνει;» ή «Αν δεν λειτουργήσει αυτό, τι άλλο μπορούμε να δοκιμάσουμε;».
- Μιλήστε κατ' ιδίαν με τέτοιους συμμετέχοντες και σχολιάστε την αρνητικότητά τους, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τη συμπεριφορά τους.

Ο Σκεπτικιστής – Κάποιος που σκέφτεται ότι «Μια χαρά ακούγεται αυτό, αλλά δεν πρόκειται να λειτουργήσει».

- Πείτε του «Αφού δεν πιστεύεις ότι θα λειτουργήσει αυτό, να σκεφτούμε κάτι που πιστεύεις ότι θα λειτουργήσει».
- Δώστε πρακτικά παραδείγματα που δείχνουν ότι το εμπόδιο μπορεί να ξεπεραστεί.

5. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Το εγχειρίδιο για το εκπαιδευτικό προσωπικό περιλαμβάνει τρεις ενότητες:

- Μεταβολή των κανόνων που σχετίζονται με τη βία στο σχολείο
- Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος
- Υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων

Κάθε ενότητα περιλαμβάνει μια περίληψη που επεξηγεί τη λογική των θεμάτων, τους στόχους και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η περιγραφή των ενότητων παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον προγραμματισμό, θέματα 2 ή 3 συνεδριών (συνολικά 8 συνεδρίες, 12 ώρες), χρονική διάρκεια και υλικά. Οι συνεδρίες περιλαμβάνουν μια σειρά προτεινόμενων δραστηριοτήτων για τους εκπαιδευτές, συμβουλές, βοηθητικά φυλλάδια, και επιπλέον πληροφορίες. Στην Ενότητα 1, προτείνεται μια επιπρόσθετη συνεδρία σχετικά με τη μη συμμόρφωση στο φύλο.

Οι εκπαιδευτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις δραστηριότητες ή να επιλέξουν άλλες πιο κατάλληλες για την ομάδα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν κι άλλες μεθόδους για το «σπάσιμο του πάγου», ώστε να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους, μεθόδους για να ενισχύσουν την ενέργεια και τα κίνητρα των συμμετεχόντων και δραστηριότητες που θα τους βοηθήσουν να σκεφτούν τα θέματα και αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν. Επίσης, μπορούν να φτιάξουν παρουσιάσεις στο Power point και να προετοιμάσουν φωτοτυπίες ως στρατηγική μάθησης.

5.1. ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Περίληψη ενότητας: Η ενότητα αυτή βάζει την εκπαίδευση στο πλαίσιο του έργου και παρουσιάζει το πρόγραμμα και την προσέγγιση. Παρέχει βασικές πληροφορίες για την εκπαίδευση, παρουσιάζει τις βασικές ιδέες και δίνει στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να τις εξετάσουν, συζητώντας μεταξύ τους. Η ενότητα αυτή επικεντρώνει στο δέσιμο της ομάδας και παρέχει μια επεξήγηση των βασικών ιδεών. Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό να δώσουμε στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να κατανοήσουν ότι πρόκειται για μια διαδικασία που ξεκινά από την αναγνώριση των κοινωνικών κανόνων και των έμφυλων στερεοτύπων, και έπειτα εξετάζει τις συνθήκες και το σχολικό περιβάλλον, την αναγνώριση της βίας, τις μορφές της και τους λόγους που την προκαλούν. Η κατανόηση των κοινωνικών και έμφυλων στερεοτύπων είναι βασική προϋπόθεση για την εκκίνηση της διαδικασίας της αλλαγής.

Η ενότητα αυτή είναι προσαρμοσμένη από τη μεθοδολογία εκπαίδευσης καθηγητών σε θέματα GBV²⁴ του προγράμματος ACTIV και του Εγχειριδίου σχετικά με την Μεταβολή Κανόνων που σχετίζονται με τη Βία στα Σχολεία του προγράμματος REVIS.²⁵

Στόχος: Να παρέχουμε πληροφορίες σχετικά με τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα στα σχολεία και να ευαισθητοποιήσουμε ώστε να αλλάξουμε τους κανόνες που είναι βλαπτικοί.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος αυτής της ενότητας οι συμμετέχοντες θα έχουν τις δεξιότητες:

- Να βλέπουν με κριτικό τρόπο τις συνθήκες που επικρατούν στο σχολικό περιβάλλον.
- Να αναγνωρίζουν τη βία, τις μορφές της και τους λόγους που την προκαλούν.
- Να κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα.
- Να κατανοήσουν την ανάγκη για αλλαγή και τη μεταβολή των επιβλαβών κοινωνικών και έμφυλων κανόνων και στερεοτύπων.

Τι περιλαμβάνεται στην Ενότητα 1: Μεταβολή κοινωνικών και έμφυλων κανόνων που σχετίζονται με τη βία στα σχολεία	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Κοινωνικοί και έμφυλοι κανόνες	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Εισαγωγή	10 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Άσκηση γνωριμίας και το σακίδιο των προσδοκιών	10 λεπτά
Δραστηριότητα 3: Εισαγωγή-σκέψεις σχετικά με το τι είναι οι κοινωνικοί και έμφυλοι κανόνες	20 λεπτά
Δραστηριότητα 4 Μορφές βίας	20 λεπτά
Δραστηριότητα 5: Το δέντρο της έμφυλης βίας	30 λεπτά
Συνεδρία 2: Εξέταση του πλαισίου	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Ανισότητα των φύλων – γρήγορο περπάτημα	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Κανόνες, βία, σχολείο– περιπτωσιολογική μελέτη	60 λεπτά
Συνεδρία 3: Έκφραση μη συμμόρφωσης φύλου (προαιρετικό)	60 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Έκφραση μη συμμόρφωσης φύλου - ορισμοί	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Υποστήριξη παιδιών και νεολαίας	30 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, Παρουσίαση PowerPoint, αυτοκόλλητα χαρτάκια post-it, πίνακες, μαρκαδόροι

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Δραστηριότητα 1: Εισαγωγή

Καλωσόρισμα, διοικητικές λεπτομέρειες, γενικά θέματα που σχετίζονται με το πρόγραμμα

Προτάσεις: Συστήστε τον εκπαιδευτή και καλωσορίστε τους συμμετέχοντες. Δώστε πληροφορίες σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και εξηγήστε τους κύριους στόχους. Ενώ επεξηγείτε το πλαίσιο, θα μπορούσατε να αναφερθείτε στη βία στα σχολεία και τις συνέπειές της. Η βία στα σχολεία δημιουργεί ανασφάλεια και φόβο που βλάπτουν το γενικότερο σχολικό κλίμα και στερούν τους μαθητές από το δικαίωμά τους να μάθουν σε ένα ασφαλές, μη απειλητικό περιβάλλον. Τα σχολεία δεν μπορούν να εκπληρώσουν το ρόλο τους ως μέρη μάθησης και κοινωνικοποίησης, αν τα παιδιά δεν νιώθουν ότι βρίσκονται σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από τη βία.

Δραστηριότητα 2: Άσκηση γνωριμίας και το σακίδιο των προσδοκιών

²⁴ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItYsVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

²⁵ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Γνωριστείτε και συνδεθείτε μεταξύ σας. Συνιστούμε τη χρήση διαφόρων μεθόδων, όπως οι ακόλουθες: Το όνομα και σχήμα, το όνομα και η μπάλα, το όνομα και ένα χαρακτηριστικό που ξεκινάει από το πρώτο γράμμα του ονόματος, Επανάληψη ονομάτων, Σχέδιο καρδιάς, Μια καρδιά χωρισμένη σε 4 μέρη: όνομα, τι μου αρέσει να κάνω, πού είμαι καλός, το προσωπικό μου απόφθεγμα, Με λένε Είμαι.... και Δεν είμαι..., Όνομα και φωτογραφία, Οι συμμετέχοντες μπορούν να μπουν στη σειρά με αλφαβητική σειρά, ανάλογα με το πρώτο γράμμα του ονόματός τους.

Προτάσεις: Χρησιμοποιήστε μια από τις ασκήσεις που θεωρείτε κατάλληλη για την ομάδα. Βεβαιωθείτε ότι όλοι έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τον εαυτό τους και να μοιραστούν πληροφορίες.

Το σακίδιο των προσδοκιών: Μοιραστείτε τις προσδοκίες σας με ενδιαφέροντα τρόπο

Προτάσεις: Μοιράστε στους συμμετέχοντες αυτοκόλλητα χαρτάκια Post-it και ζητήστε τους να γράψουν τις προσδοκίες τους από την εκπαίδευση. Ζωγραφίστε έναν σάκο στον πίνακα και κολλήστε τα χαρτάκια επάνω του. Διαβάστε τα χαρτάκια και ρωτήστε αν υπάρχει η αίσθηση ότι η προσδοκία θα εκπληρωθεί εντός του προγράμματος εκπαίδευσης.

Δραστηριότητα 3: Εισαγωγή-σκέψεις σχετικά με το τι είναι οι κοινωνικοί και έμφυλοι κανόνες

Παρουσίαση: Τι είναι οι κοινωνικοί κανόνες;

Βοηθητικό φυλλάδιο: Κοινωνικοί κανόνες

Οι κοινωνικοί κανόνες είναι κανόνες συμπεριφοράς που ακολουθούνται από τα μέλη μιας ομάδας. Καθορίζουν τι θεωρείται φυσιολογικό και ποιες είναι οι αποδεκτές συμπεριφορές των μελών της ομάδας. Οι κανόνες διαμορφώνουν τη στάση μας, επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας και καθορίζουν το ποιο είμαστε-είτε αρνητικά είτε θετικά. Ζούμε εντός κοινωνικών δομών που ναι μεν διαμορφώνουμε εμείς, αλλά και μας διαμορφώνουν. Οι κοινωνικοί κανόνες εντός των κοινωνικών δομών επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ατομική συμπεριφορά του καθενός. Οι συμπεριφορές και οι κανόνες αυτοί μπορούν να προσαρμοστούν. Μπορούμε να συγκρίνουμε τους κοινωνικούς κανόνες με τις προσδοκίες που έχουν οι άλλοι από εμάς ή τις προσδοκίες που εμείς νομίζουμε ότι έχουν. Οι κοινωνικοί κανόνες αναφέρονται στους άγραφους κανόνες της ομάδας ή της κοινότητάς μας που οι άλλοι βρίσκουν αποδεκτούς ή όχι. Οι κανονικοί κανόνες σχετίζονται με οτιδήποτε θεωρείται «φυσιολογικό».

Για παράδειγμα, όταν κάποιος φτερνίζεται, ο κοινωνικός κανόνας επιβάλλει να πεις κάτι συγκεκριμένο: «Γείτσες». Ο τρόπος αντίδρασης επηρεάζεται από τον κοινωνικό κανόνα της ομάδας ή της κοινότητας στην οποία ανήκεις.

Για περισσότερες πληροφορίες: https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIlg98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY;

<https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Σκέψεις και άσκηση σχετικά με τους κοινωνικούς κανόνες

Προτάσεις: Μετά την παρουσίαση κάντε ομάδες των 4-6 ατόμων και σκεφτείτε ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι κοινοί κοινωνικοί κανόνες στη χώρα ή την κοινότητά σας. Γράψτε τις ιδέες σε ένα φύλλο στον πίνακα. Αφού έχετε κάνει μια λίστα με ορισμένους λειτουργικούς κοινωνικούς κανόνες, προσπαθήστε να τους χωρίσετε σε θετικούς και αρνητικούς, να συζητήσετε ποιοι από αυτούς συνεισφέρουν στην καλύτερη λειτουργία της κοινωνίας, ποιοι από αυτούς είναι ουδέτεροι (πράγματα που κάνει η κοινότητά σας, αλλά δεν έχουν μακροπρόθεσμα θετικές ή αρνητικές συνέπειες) και ποιοι είναι πιθανώς επιβλαβείς. Συνεχίστε μέχρι η ομάδα να δώσει παραδείγματα για κάθε κατηγορία.

Δραστηριότητα 4: Μορφές βίας

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Μορφές βίας κατά των παιδιών

Συνήθως η βία κατά των παιδιών περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν από τους παρακάτω τύπους διαπροσωπικής βίας που κατά βάση λαμβάνουν χώρα σε διαφορετικά στάδια της εξέλιξης του παιδιού.

- **Κακομεταχείριση (συμπεριλαμβανομένης της βίαιης τιμωρίας):** περιλαμβάνει σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική/συναισθηματική βία, παραμέληση βρεφών, παιδιών και εφήβων από τους γονείς, τους φροντιστές και άλλες μορφές εξουσίας, συνηθέστερα στο σπίτι, αλλά και σε θεσμούς όπως σχολεία και ορφανοτροφεία.
- **Εκφοβισμός (συμπεριλαμβανομένου και του εκφοβισμού στο διαδίκτυο):** ανεπιθύμητη επιθετική συμπεριφορά από άλλο παιδί ή ομάδα παιδιών που δεν είναι αδέρφια του θύματος, ούτε εμπλέκονται σε συναισθηματικής φύσης σχέση μαζί του. Περιλαμβάνει επαναλαμβανόμενη σωματική, ψυχολογική ή κοινωνική βλάβη και λαμβάνει χώρα σε σχολεία και άλλους χώρους που συγκεντρώνονται παιδιά, όπως και στο διαδίκτυο.
- **Νεανική βία:** συμβαίνει σε παιδιά και νέους ενήλικες ηλικίας από 10-29 ετών, συχνότερα σε χώρους της κοινότητας και μεταξύ γνωστών, αλλά και αγνώστων μεταξύ τους ατόμων. Περιλαμβάνει εκφοβισμό και σωματικές επιθέσεις με ή χωρίς όπλα (όπως πιστόλια και μαχαίρια). Ενδέχεται να περιλαμβάνει βία μεταξύ συμμοριών.
- **Ενδοοικογενειακή βία:** Περιλαμβάνει σωματική, σεξουαλική και συναισθηματική βία από ερωτικό σύντροφο ή πρώην ερωτικό σύντροφο. Παρότι τα θύματα ενδέχεται να είναι άντρες, κατά κύριο λόγο η ενδοοικογενειακή βία έχει ως θύματα γυναίκες. Συμβαίνει συχνά εναντίον κοριτσιών σε γάμους μεταξύ ανηλίκων, και γάμους που έχουν γίνει σε νεαρή ηλικία ή μετά από εξαναγκασμό. Βία μεταξύ εφήβων που είναι σε σχέση, αλλά δεν έχουν παντρευτεί, αναφέρεται ορισμένες φορές ως «βία στα ραντεβού».
- **Σεξουαλική βία:** Περιλαμβάνει μη συναινετική ολοκληρωμένη ή όχι σεξουαλική επαφή και πράξεις σεξουαλικής φύσης που δεν περιλαμβάνουν επαφή (ηδονοβλεψία, σεξουαλική παρενόχληση), πράξεις που συνδέονται με *trafficking* εναντίον κάποιου που δεν είναι σε θέση να συναινέσει, και εκμετάλλευση μέσω διαδικτύου.
- **Συναισθηματική ή ψυχολογική βία:** Περιλαμβάνει περιορισμό των κινήσεων ενός παιδιού, δυσφήμιση, εξευτελισμό, απειλές και εκφοβισμό, διακρίσεις, απόρριψη και άλλες μορφές εχθρικής συμπεριφοράς που δεν περιλαμβάνουν σωματική επαφή.

Όταν αυτές οι πράξεις βίας έχουν ως στόχο τους αγόρια ή κορίτσια εξαιτίας του βιολογικού τους φύλου ή της σεξουαλικής τους ταυτότητας, όλες αυτές οι μορφές βίας συνιστούν έμφυλη βία.

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children>

Δραστηριότητα 5: Το δέντρο των φύλων

Αναγνώριση των έμφυλων στερεοτύπων και κανόνων που οδηγούν στη βία στα σχολεία. Κάντε την παρουσίαση και συνεχίστε με μια περαιτέρω συζήτηση γύρω από τα έμφυλα στερεότυπα.

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Ποια είναι τα έμφυλα στερεότυπα;

Οι πεποιθήσεις, οι προσεγγίσεις, οι αξίες μας πολύ συχνά ορίζουν τη συμπεριφορά μας. Εκτός από αυτά, τη συμπεριφορά μας επηρεάζει επίσης η συμπεριφορά των συνομηλίκων μας και ο τρόπος που εκείνοι πιστεύουν ότι πρέπει να φερόμαστε. Είμαστε κοινωνικά όντα και έχουμε την τάση να υπακούμε σε κοινωνικούς κανόνες κι η τάση αυτή υπερισχύει των πεποιθήσεων και των αξιών μας. Οι κοινωνικοί κανόνες είναι επίσης επίκτητη συμπεριφορά. Όλα αυτά ισχύουν και για τα στερεότυπα, τις πεποιθήσεις και τις αξίες μας που σχετίζονται με το φύλο.

Τι είναι το φύλο;

Βιολογικό φύλο (Sex) Βιολογικά και σωματικά χαρακτηριστικά που διαχωρίζουν τους ανθρώπους σε αρσενικά και θηλυκά.

Κοινωνικό φύλο (Gender) Κοινωνικά χαρακτηριστικά και ευκαιρίες που σχετίζονται με την θηλυκή και την αρσενική φύση και τις σχέσεις μεταξύ αντρών και γυναικών, κοριτσιών και αγοριών, όπως και με τις σχέσεις μεταξύ γυναικών και τις σχέσεις μεταξύ αντρών.

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1046>

Δέντρο έμφυλης βίας

Προτάσεις: Αρχικά ζητήστε από τους συμμετέχοντες να συζητήσουν λίγο για τη διαφορά μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου (sex and gender). Λάβετε υπόψη ότι δεν υπάρχουν διαφορετικές λέξεις για αυτόν τον διαχωρισμό σε όλες τις γλώσσες.

Χωρίστε την ομάδα σας σε τρεις μικρότερες ομάδες και δώστε τους αυτοκόλλητα χαρτάκια διαφορετικού χρώματος. Η πρώτη ομάδα θα πρέπει να γράψει σε κάθε χαρτί έναν λόγο που οδηγεί στην έμφυλη βία. Η δεύτερη ομάδα θα πρέπει να γράψει σε ένα χαρτάκι κάτι που κάνουμε και σε άλλο χαρτάκι κάτι που δεν κάνουμε για να σταματήσουμε την ύπαρξη της έμφυλης βίας. Η τρίτη ομάδα πρέπει να γράψει σε κάθε χαρτάκι μορφές έμφυλης βίας.

Έπειτα, σχεδιάστε ένα δέντρο σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί στον πίνακα.

Όταν οι ομάδες σταματήσουν να γράφουν, κολλήστε τα αυτοκόλλητα της ομάδας 1 (αιτίες) στις ρίζες του δέντρου, τα αυτοκόλλητα της ομάδας 2 (έμφυλη βία) στον κορμό, και τα αυτοκόλλητα της ομάδας 3 (μορφές) στην κορυφή του δέντρου.

Αυτή είναι μια οπτική κι ευκολονόητη μέθοδος που βοηθά τους συμμετέχοντες να δουν τη σύνδεση επάνω στο δέντρο. Είναι μέθοδος αφύπνισης που υπενθυμίζει ότι οι καρποί του δέντρου (έμφυλη βία) θα μεγαλώσουν μόνο όσο το δέντρο ποτίζεται, από τη μία από τις αιτίες και από την άλλη από τη στάση και την απουσία παρέμβασης των ενδιαφερόμενων ομάδων.

Επιπρόσθετες πηγές:

1. UNICEF. (2018). *INSPIRE Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: How to define and measure change*. Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020) <https://www.unicef.org/media/66896/file/INSPIRE-IndicatorGuidance-ResultsFramework.pdf>
2. *Community-based Norms Focused Interventions: Definition & Attributes*. (n.d.). https://www.alignplatform.org/sites/default/files/2019-11/lc_nsi_attributes_brief_final_08262019_eng.pdf
3. Αν σας ενδιαφέρει να μάθετε περισσότερα σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα που ισχύουν σε διαφορετικές χώρες, ο οδηγός αυτός θα σας δώσει μια γενική εικόνα: *Muñoz Boudet, A. M., Petesch, P., & Turk, C. (2013). On Norms and Agency. The World Bank.* <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-9862-3>. *World Bank Document*
4. Η συμπερίληψη ατόμων ΛΟΑΤ σε χώρους εκπαίδευσης είναι βασικής σημασίας, ώστε να μη μένει ποτέ κανένας πίσω <https://www.ohchr.org/en/statements/2019/10/inclusion-lgbt-people-education-settings-paramount-importance-leaving-no-one>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ: ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Δραστηριότητα 1: Ανισότητα των φύλων

Αναγνώριση των ανισοτήτων που οφείλονται σε κοινωνικούς κανόνες και έμφυλα στερεότυπα και η δική μας στάση απέναντι σε επιβλαβείς κοινωνικούς και έμφυλους κανόνες

Προτάσεις: Εξηγήστε στην ομάδα ότι θα κάνετε μια άσκηση για να εξετάσετε πού μπορεί να φτάσει κάποιος στο πλαίσιο της σημερινής κοινωνίας. Δώστε σε κάθε συμμετέχοντα ένα χαρτί με κάποιον από τους χαρακτήρες που παρουσιάζονται παρακάτω. Ζητήστε τους να μην πουν σε κανέναν τι γράφει το χαρτί τους. Για να επισημάνετε τις έμφυλες διαφορές όσο περισσότερο γίνεται, τοποθετήστε τους χαρακτήρες που είναι ζευγάρια τον έναν δίπλα στον άλλο. Οι χαρακτήρες είναι:

- μοναχοπαιδί, αγόρι με γονείς από εύπορη οικογένεια
- μοναχοπαιδί, κορίτσι με γονείς από εύπορη οικογένεια
- το μεγαλύτερο αγόρι μιας φτωχής οικογένειας με πολλά παιδιά
- το μεγαλύτερο κορίτσι μιας φτωχής οικογένειας με πολλά παιδιά
- αγόρι από παραδοσιακή κοινότητα Ρομά
- κορίτσι από παραδοσιακή κοινότητα Ρομά
- αγόρι από απομονωμένο χωριό

- κορίτσι από απομονωμένο χωριό, κ.λπ.

Τοποθετήστε τους χαρακτήρες στη σειρά (όπως και στην αρχή) και πείτε τους ότι θα διαβάσετε μια σειρά δηλώσεων. Αν οι χαρακτήρες τους μπορούν να κάνουν αυτό που λέει η πρόταση, πείτε τους να κάνουν δύο βήματα προς τα εμπρός. Αν ο χαρακτήρας τους δεν μπορεί, πείτε τους να μείνουν εκεί που είναι.

Έπειτα, ξεκινήστε τον «αγώνα» διαβάζοντας τις ακόλουθες δηλώσεις δυνατά:

1. Μπορώ να επιστρέψω σπίτι με ασφάλεια το βράδυ.
2. Έχω πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, μέχρι το πανεπιστήμιο.
3. Έχω πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες, αν χρειαστεί.
4. Δεν κινδυνεύω να με κακοποιήσουν σεξουαλικά ή να με εκμεταλλευτούν.
5. Εγώ αποφασίζω τι χρήματα θα ξοδευτούν στο σπίτι.
6. Ο ηγέτης της κοινότητάς μου ακούει αυτό που έχω να πω.
7. Μου φέρονται καλά όταν βρίσκομαι στην Αστυνομία ή σε δημόσιες υπηρεσίες.
8. Μπορώ να διαβάσω και να γράψω.
9. Μπορώ να ταξιδέψω χωρίς περιορισμούς, όποτε θελήσω.
10. Μπορώ να αποφασίσω αν θέλω να παντρευτώ και ποιον.
11. Αν ο/η σύντροφός μου με χτυπήσει, ξέρω πού να απευθυνθώ για να ζητήσω βοήθεια
12. Αν χάσω τη δουλειά μου, υπάρχει σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για να με βοηθήσει.
13. Αν ζητούσα βοήθεια από κάποιον στον δρόμο, θα τη λάμβανα.

Όταν έχουν διαβαστεί όλες οι δηλώσεις ή όταν τα μέλη της ομάδας βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μείνουν στη θέση τους και να κοιτάξουν τους υπόλοιπους.

Τώρα, οι εθελοντές μπορούν να αποκαλύψουν τον χαρακτήρα τους. Ξεκινήστε μια συζήτηση με όλη την ομάδα, όχι μόνο με τους εθελοντές, σχετικά με τη θέση του χαρακτήρα τους στον «αγώνα της ζωής».

- Αποκαλύψτε τον κάθε χαρακτήρα στην ομάδα – ποιος ήταν ο καθένας;

- Μιλήστε για το πού τελείωσε ο κάθε χαρακτήρας τον αγώνα και για τα συναισθήματά τους.

- Τι τους σταμάτησε από το να προχωρήσουν;

- Πώς ένιωσε εκείνος που ήταν πάντα μπροστά από τους υπόλοιπους;

- Πώς ένιωσαν εκείνοι που δεν μπορούσαν να προχωρήσουν;

- Ένωσαν ότι ανήκουν στην κοινότητα/στην κοινωνία;

Ανάλυση: Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν γιατί πιστεύουν ότι τους ζητήσατε να κάνουν αυτή την άσκηση. Ποια είναι τα αποτελέσματα του «αγώνα» αυτού στην κοινωνία; Εξηγήστε τους ότι οι δηλώσεις ήταν έτσι γραμμένες για να απεικονίσουν συγκεκριμένα τα πράγματα που μπορούμε/δεν μπορούμε να κάνουμε λόγω έμφυλων και κοινωνικών στερεοτύπων, και ότι αυτά είναι που μας ξεχωρίζουν (και όχι τα σωματικά μας χαρακτηριστικά).

Δραστηριότητα 2: Κανόνες, βία, σχολείο

Εξετάστε τις συνέπειες της βίας και αλλάξτε τη στάση των άλλων

Προτάσεις: Πείτε στους συμμετέχοντες να φτιάξουν δύο ομάδες. Εξηγήστε τους ότι θέλουμε να μάθουμε ποιοι είναι οι θετικοί και ποιοι οι αρνητικοί κανόνες και πώς αυτοί συνδέονται με τη βία στα σχολεία. Δώστε φωτοτυπία ή διαβάστε δύο περιστατικά βίας.

Παρακαλούμε, λάβετε υπόψη ότι τα περιστατικά πρέπει να σχετίζονται με τη χώρα και το σχολικό περιβάλλον της και να είναι περιστατικά βίας μεταξύ παιδιών (έμφυλα, ΛΟΑΤΚΙ, εθνικότητα, αναπηρία, κ.λπ.).

Βάλτε τις δύο ομάδες να δουλέψουν σε ζευγάρια. Πείτε στην ομάδα να σχεδιάσει τους χαρακτήρες που συμμετείχαν στα περιστατικά και να ζωγραφίσουν επάνω τους κάποιους από τους θετικούς κανόνες που ίσως τους προστατεύουν ή τους υποστηρίζουν. Αφήστε τους να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους για να

περιγράψουν πώς φαντάζονται τη ζωή των παιδιών σε σχέση με τη ζωή των νεαρών ατόμων που γνωρίζουν στο σχολείο/την κοινότητά τους.

Ζητήστε από κάθε ομάδα να ζωγραφίσει στο σχέδιο των χαρακτήρων πράγματα που συμβολίζουν επιβλαβείς κανόνες που επηρεάζουν την καρδιά, το μυαλό, το σώμα ή την ψυχή των παιδιών.

Ζητήστε σε κάθε ομάδα να γράψει ένα θετικό μήνυμα στο κάτω μέρος του σχεδίου που να επικοινωνεί αυτό που θα ήθελαν να πουν στους χαρακτήρες των περιστατικών.

Αφού κάθε μικρότερη ομάδα ολοκληρώσει το σχέδιό της, ζητήστε από τα μέλη της να μοιραστούν τις σκέψεις τους με την ομάδα. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν το θετικό τους μήνυμα με τους υπόλοιπους.

Ξεκινήστε μια συζήτηση με την ομάδα, χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες ερωτήσεις ως οδηγό:

- Ποιοι είναι οι κοινωνικοί κανόνες που δημιουργούν τέτοιο πλαίσιο ώστε τα παιδιά να νιώσουν ασφαλή και προστατευμένα από τη βία στο σχολείο, σε περίπτωση που βρεθούν σε μια κατάσταση παρόμοια με αυτή που βρέθηκαν οι χαρακτήρες που περιγράψατε;
- Ποιοι είναι κάποιοι από τους κοινωνικούς κανόνες που σχετίζονται με τη βία κατά των παιδιών στο δικό σας σχολείο που θα ήταν επιβλαβείς για τα παιδιά σε περίπτωση που βρισκότουσαν στη θέση των χαρακτήρων; (Για παράδειγμα, ενήλικες που χτυπούν τα παιδιά όταν δεν τους υπακούνε).
- Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχουν αυτοί οι κανόνες; Τι τους προκαλεί και τι τους συντηρεί;
- Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε για να ξεκινήσουμε να επιβάλλουμε κάποιους από τους θετικούς κανόνες και να αλλάξουμε τους επιβλαβείς;

Αναστοχασμός σχετικά με την αλλαγή της βίαιης συμπεριφοράς κατά των νεαρών ατόμων, ιδιαίτερα σε σχολικό περιβάλλον

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τη βίαιη συμπεριφορά κατά των νεαρών ατόμων, ιδιαίτερα στα σχολεία;

Η προσπάθεια αλλαγής συμπεριφορών είναι δύσκολη, θέλει χρόνο και υπομονή και ενδέχεται να επιφέρει αντιδράσεις. Η προσπάθεια για την αλλαγή των κοινωνικών κανόνων που προωθούν τη βία κατά των νέων ατόμων θα πρέπει να γίνεται παράλληλα με την υποστήριξη των θυμάτων, την αλλαγή πολιτικών και την αλλαγή της στάσης των ατόμων απέναντι στη βία. Να θυμάστε, «οι κοινωνικοί κανόνες είναι άτυποι κανόνες που διαμορφώνουν συμπεριφορές με τρόπο που επιτρέπει στα άτομα να κερδίζουν το πλεονέκτημα της συλλογικής δράσης» (Ensminger & Knight, 1997). Σκεφτείτε τρόπους να αλλάξετε τη συλλογική δράση, καθώς οι παρεμβάσεις είναι πιο αποτελεσματικές όταν καταφέρνουν κάτι τέτοιο κι όταν ανταποκρίνονται στις αξίες, τις πεποιθήσεις, τις συμπεριφορές και τους κανόνες της κοινότητας. Ερευνητές πολλών επιστημονικών κλάδων έχουν υπογραμμίσει κάποιες σημαντικά θέματα που πρέπει να καλύπτονται όταν προσπαθούμε να αλλάξουμε τους κοινωνικούς κανόνες. Αυτά περιλαμβάνουν τα εξής:

- **Κατανοήστε το πλαίσιο της περιοχής όπου εργάζεστε**, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων, των συμπεριφορών, των πεποιθήσεων ενάντια στη βία, το φύλο και τη νεολαία. Όσο πιο συγκεκριμένοι είστε, τόσο το καλύτερο. Για παράδειγμα, καταγράψτε τις συμπεριφορές και τους κανόνες που παρατηρήσατε σε μια συγκεκριμένη περιοχή για να κατανοήσετε ποιος επηρεάζεται περισσότερο από αυτούς.
- **Κατανοήστε τι θεωρούν οι άνθρωποι δεδομένο σχετικά με τη βία εναντίων των νέων** και αμφισβητήστε τους αν κάνουν λάθος.
- **Προσδιορίστε τους συγκεκριμένους κανόνες που θέλετε να δείτε να αλλάζουν**, για παράδειγμα ότι οι νεαροί δεν καταγγέλλουν περιστατικά βίας ή ότι τα αγόρια πρέπει να δείχνουν τη δύναμή τους ή το γεγονός ότι φέρονται σαν η βία να είναι κάτι το φυσιολογικό και αναπόφευκτο.
- **Μοιραστείτε πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις της βίας**. Μερικές φορές όταν μοιραζόμαστε ιστορίες για ανθρώπους που έπεσαν θύματα βίας, μπορούμε να επηρεάσουμε τους άλλους και να αλλάξουμε τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τέτοια περιστατικά.
- **Αναγνωρίστε ότι υπάρχει πρόβλημα**. Πριν μπορέσει μια ομάδα ατόμων να αλλάξει τους κανόνες γύρω από ένα θέμα, χρειάζεται να γνωρίζει περισσότερο σχετικά με τον λόγο που η συμπεριφορά που επέβαλλε αυτός ο

κανόνας είναι επιβλαβής. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι δεν καπνίζουν πλέον μέσα στα εστιατόρια γιατί δεν είναι πια αυτός ο κοινωνικός κανόνας.

- Κατά την προσπάθεια αλλαγής των κοινωνικών κανόνων, **προσπαθήστε επίσης να αλλάξετε τις πεποιθήσεις που σχετίζονται με τη βία ενάντια στα παιδιά**. Πρόκειται για δύο διαφορετικές διαδικασίες που δεν πρόκειται να αλλάξουν με τον ίδιο ρυθμό, αλλά η παράλληλη προσπάθεια, θα κάνει την αλλαγή τους περισσότερο πιθανή.

- **Κατανοήστε τις τρέχουσες απόψεις γύρω** από διαφορετικές πτυχές της βίας και κατονομάστε τι θα θέλατε να δείτε στη θέση τους. Παράδειγμα, ίσως δείτε ότι οι περισσότεροι πιστεύουν ότι η καταγγελία ενός περιστατικού βίας δείχνει αδυναμία. Μπορείτε να τους προτείνετε ότι η καταγγελία βίαιοι περιστατικού δείχνει ότι νοιάζονται.

- **Ευαισθητοποιήστε τον κόσμο χρησιμοποιώντας απλά μηνύματα.**

- **Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να κάνουν ασκήσεις αλλαγής προοπτικής**, και να προσπαθήσουν να φανταστούν πώς θα ήταν να βιώσουν την εμπειρία κάποιου άλλου.

Για περισσότερες πληροφορίες:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Περισσότερες πηγές:

1. ODI (2015). *Social norms, gender norms and adolescent girls: a brief guide (Research and Practice Note Is Part of the Knowledge to Action Resource Series 2015)*. <https://odi.org/en/publications/social-norms-gender-norms-and-adolescent-girls-a-brief-guide/>
2. Ινστιτούτο Αναπαραγωγικής Υγείας. (2020). *Social Norms Exploration Tool*. <https://www.irh.org/social-norms-exploration/>
3. Petit, V., & Zalk, T. N. (2019). *Everybody Wants to Belong: A Practical Guide to Tackling and Leveraging Social Norms in Behaviour Change Programming*. UNICEF. <https://www.unicef.org/mena/media/4716/file/MENA-C4DReport-May2019.pdf.pdf>
4. UNICEF (2016) Παγκόσμιος οδηγός για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε σχολικό περιβάλλον <https://www.unicef.org/documents/global-guidance-addressing-school-related-gender-based-violence> at <https://www.unicef.org/media/66506/file/Global-Guidance-SRGBV.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3 (ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ): ΈΚΦΡΑΣΗ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΦΥΛΟΥ

Δραστηριότητα 1: Έκφραση μη συμμόρφωσης φύλου

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Ορισμοί

Οι διεμφυλικοί νέοι και οι νέοι που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους ενδεχομένως να χρησιμοποιούν διαφορετικές λέξεις για να περιγράψουν της ζωή και την εμπειρία τους σχετικά με το φύλο. Η ορολογία και η γλώσσα μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την περιοχή, τη γλώσσα, τη φυλή ή την εθνικότητα, την ηλικία, τον πολιτισμό, και πολλούς άλλους παράγοντες. Ορισμένα παραδείγματα όρων που χρησιμοποιεί η νεολαία περιλαμβάνουν τους όρους τρανς, κορίτσι τρανς, αγόρι τρανς, μη δυαδικό, φυλοπαράξενο (genderqueer), ρευστόφυλο (gender fluid) και δύο πνεύματα (Two Spirit). Οι όροι αυτοί συχνά σημαίνουν διαφορετικά πράγματα και αποτελούν διαφορετικές εμπειρίες φύλου. Το εκπαιδευτικό προσωπικό και οι καθηγητές πρέπει να χρησιμοποιούν τους όρους που χρησιμοποιούν και οι μαθητές για να περιγράψουν τον εαυτό τους και να αποφεύγουν όρους που τους κάνουν να νιώθουν άβολα.

ΕΚΦΡΑΣΗ ΦΥΛΟΥ: Ο τρόπος με τον οποίο ένα άτομο παρουσιάζει ή εκφράζει το φύλο του στους άλλους, μέσω συμπεριφοράς, ντυσίματος, χτενισμάτων, δραστηριοτήτων, ομιλίας ή μανιέρας.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ: Η βαθιά γνώση που έχει το άτομο για το φύλο του. Περιλαμβάνει το θηλυκό, το αρσενικό, κάποιο άλλο φύλο ή κανένα φύλο. Η ταυτότητα φύλου είναι ένα έμφυτο και σε μεγάλο βαθμό άκαμπτο κομμάτι της ταυτότητας του ατόμου. Η ταυτότητα φύλου κάποιου μπορεί να είναι ίδια ή διαφορετική από αυτή που του ορίστηκε όταν γεννήθηκε. Η ευθύνη για την ταυτότητα φύλου ανήκει αποκλειστικά στο άτομο. Τα παιδιά συνήθως αρχίζουν να κατανοούν την ταυτότητα του φύλου τους γύρω στα

τέσσερα έτη, παρότι η ηλικία που κάποιιο την κατανοούν πλήρως και την εκφράζουν ενδέχεται να διαφέρει, ανάλογα με την εξέλιξη της κοινωνίας και της οικογένειας μέσα στην οποία ζουν.

ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΦΥΛΟΥ: Όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα των οποίων η έκφραση φύλου διαφέρει από τις στερεοτυπικές προσδοκίες, όπως «θηλυπρεπή» αγόρια ή «αρρενωπά» κορίτσια ή άτομα που θεωρούνται ανδρόγυνα. Οι περισσότεροι άνθρωποι που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους δεν είναι διεμφυλικοί. Για παράδειγμα, ένα μη διεμφυλικό κορίτσι που έχει κοντά μαλλιά και ασχολείται με αθλήματα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως άτομο που δεν συμμορφώνεται με το φύλο. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται επίσης για άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν είναι ούτε αρσενική, ούτε θηλυκή.

ΜΗ ΔΥΑΔΙΚΟ/ΦΥΛΟΠΑΡΑΞΕΝΟ (NON BINARY/GENDERQUEER): Αυτοί οι όροι χρησιμοποιούνται συχνά για να περιγράψουν άτομα των οποίων το φύλο δεν είναι αποκλειστικά θηλυκό ή αρσενικό, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ταυτίζονται με κάποιο φύλο που δεν είναι τίποτα από τα δύο, με περισσότερα από ένα φύλο ή με κανένα φύλο.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: Η σωματική/ερωτική έλξη που νιώθει κάποιος για άτομο του ίδιου/άλλου φύλου, π.χ., στρέιτ, ομοφυλόφιλος, αμφιφυλόφιλος ή ασεξουαλικός. Οι διεμφυλικοί και τα άτομα που δε συμμορφώνονται με το φύλο μπορεί να έχουν οποιοδήποτε σεξουαλικό προσανατολισμό.

ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΟΣ (TRANSGENDER): Επίθετο που περιγράφει άτομο του οποίου η ταυτότητα φύλου είναι διαφορετική από αυτή που παραδοσιακά συνδέεται με το φύλο με το οποίο γεννήθηκε. Διεμφυλικό κορίτσι είναι ένα κορίτσι που θεωρούταν αγόρι όταν γεννήθηκε. Κάποια διεμφυλικά άτομα έχουν φύλο που δεν είναι ούτε αρσενικό, ούτε θηλυκό και μπορεί να χρησιμοποιούν τον όρο «μη δυαδικό» για να περιγράψουν το φύλο τους

ΑΛΛΑΓΗ ΦΥΛΟΥ: Η διαδικασία με την οποία ένα άτομο ξεκινά να ζει σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου του και όχι με το φύλο με το οποίο γεννήθηκε. Η αλλαγή φύλου είναι διαδικασία διαφορετική για κάθε άτομο, και μπορεί να περιλαμβάνει κοινωνικές, νομικές, σωματικές αλλαγές ή και όχι. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα βήματα που πρέπει να κάνει κάποιο άτομο για να γίνει αποδεκτή και σεβαστή η ταυτότητα φύλου του.

ΛΟΑΤΚΙ – Όρος ομπρέλα που χρησιμοποιείται για λεσβίες, ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και κουίρ άτομα. Τα αρχικά Λ, Ο, Α αναφέρονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό, το Τ (τρανς) στην ταυτότητα φύλου και την έκφρασή του. Το Ι σημαίνει Ίντερσεξ (διαφυλικά άτομα).

Για περισσότερες πληροφορίες: Model school district policy on transgender and gender nonconforming students revised September 2018 Model Language, Commentary, & Resources, https://transequality.org/sites/default/files/images/resources/trans_school_district_model_policy_FINAL.pdf

Δραστηριότητα 2: Υποστήριξη παιδιών και νεολαίας

Διερεύνηση γνώσης και στάσης

Προτάσεις: Μύθος/Γεγονός

Διαβάστε τις προτάσεις «Μύθος» και ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να μοιραστούν τη δική τους γνώμη. Έπειτα, δώστε τους τις πληροφορίες και συζητήστε.

ΜΥΘΟΣ: «Οι άνθρωποι επιλέγουν αν θα είναι ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι ή διεμφυλικοί».

ΓΕΓΟΝΟΣ: Οι άνθρωποι δεν επιλέγουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους. Σύμφωνα με τις έρευνες ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ταυτότητα κάνουν την εμφάνισή τους νωρίς στη ζωή και δεν εξαρτώνται από παράγοντες όπως η οικογένεια. Οι άνθρωποι επιλέγουν τον τρόπο έκφρασής τους, αλλά η σεξουαλική τους ταυτότητα και ο προσανατολισμός δεν είναι επιλογές και δεν έχουν καμία σχέση με "lifestyle".

ΜΥΘΟΣ: «Η ομοφυλοφιλία και η αμφιφυλοφιλία είναι διαταραχές που μπορούν να γιατρευτούν.»

ΓΕΓΟΝΟΣ: Το 2009, η Αμερικανική Ένωση Ψυχολόγων υιοθέτησε την απόφαση ότι «οι επαγγελματίες στο χώρο της ψυχικής υγείας πρέπει να αποφεύγουν να λένε στους πελάτες τους ότι μπορούν να αλλάξουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό μέσω ψυχοθεραπείας ή άλλων θεραπειών». Ο προσδιορισμός κάποιου ως άτομο ΛΟΑΤΚΙ δεν είναι ψυχική ασθένεια και δεν μπορεί να γιατρευτεί με ψυχοθεραπεία ή οποιοδήποτε άλλο μέσο. Ωστόσο, θέματα ψυχικής υγείας προκύπτουν λόγω θυματοποίησης, απόρριψης, απομόνωσης και εσωτερικής πάλης με την αυτό-αποδοχή.

ΜΥΘΟΣ: «Τα ομοφυλόφιλα και αμφιφυλόφιλα άτομα που δεν δείχνουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους προσαρμόζονται καλύτερα στην κοινωνία.»

ΓΕΓΟΝΟΣ: Τα νεαρά άτομα που ανήκουν στην κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ και έχουν γίνει αποδεκτά από την οικογένεια, τους φίλους και την κοινότητά τους, είναι πιο πιθανό να είναι υγιή, χαρούμενα και επιτυχημένα.

Εάν υπάρχουν διαθέσιμες μελέτες και αναφορές για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα που σχετίζονται με την κατάσταση στο σχολικό περιβάλλον, τη στάση της κοινωνίας και διάφορες πρακτικές στην εκάστοτε χώρα, μπορείτε να τις μοιραστείτε και να συζητήσετε με τους συμμετέχοντες.

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

Αν η στάση των συμμετεχόντων είναι ανοιχτή προς το θέμα, τότε σκεφτείτε και συζητήστε πώς μπορεί να αλλάξει το σχολικό περιβάλλον.

Αν οι συμμετέχοντες είναι προκατειλημμένοι, τότε προτείνετε επιπλέον επιμόρφωση επί του θέματος.

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Συμβουλές για τη στήριξη παιδιών και νεολαίας

- Αξιολογήστε την ευαισθητοποίηση, τη στάση, τις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές σας απέναντι στους ΛΟΑΤΚΙ νέους.
- Προωθήστε ένα προστατευτικό πλαίσιο για τους ΛΟΑΤΚΙ νέους μαθαίνοντας για τα πρότυπα φροντίδας τους και εφαρμόζοντάς τα.
- Δημιουργήστε ασφαλείς και φιλικούς χώρους χωρίς προκαταλήψεις και διακρίσεις.
- Αν προκύψουν αρνητικές συμπεριφορές επεμβείτε και αντιμετωπίστε τις άμεσα.
- Φέρτε σε επαφή τους νέους με συνομήλικούς τους σε χώρους όπου υπάρχει στήριξη.
- Αναζητήστε ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης για να λάβετε παραπάνω γνώσεις και να κατανοήσετε καλύτερα τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ νέων, όπως και τις ανάγκες, τις δυνατότητες και την ανθεκτικότητά τους.
- Δείξτε τη στήριξή σας και μιλήστε για τις προσδοκίες σας. Πείτε στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα ότι τα υποστηρίζετε και ότι οι πληροφορίες που σας δίνουν είναι εμπιστευτικές. Δείξτε τη στήριξή σας με λόγια και πράξεις.
- Αφήστε τους νεαρούς να σας οδηγήσουν και σεβαστείτε τη διαδικασία εκδήλωσης του προσανατολισμού τους. Υποστηρίξτε τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα στις αποφάσεις τους σχετικά με την αποκάλυψη της σεξουαλικής τους ταυτότητας. Σεβαστείτε τη διαδικασία και τον χρόνο που χρειάζονται. Κατά τη διαδικασία αυτή, χρειάζονται να νιώθουν ασφάλεια. Αφήστε τους να διαλέξουν πότε θα αποκαλυφθούν και σε ποιον. Να θυμάστε ότι είναι επικίνδυνο για τα νεαρά αυτά άτομα να αποκαλύπτουν την ταυτότητά τους σε μη ασφαλή περιβάλλοντα.
- Μην αποκαλύπτετε την ταυτότητα νεαρών ατόμων ΛΟΑΤΚΙ χωρίς την άδειά τους. Η αποκάλυψη που γίνεται χωρίς την άδειά τους μπορεί να οδηγήσει σε απόρριψή τους, βία εναντίον τους και να τους προκαλέσει μετατραυματικό στρες.
- Χρησιμοποιείτε κατάλληλη και συμπεριληπτική ορολογία. Σεβαστείτε και αναγνωρίστε την ταυτότητα των νεαρών ΛΟΑΤΚΙ ατόμων χρησιμοποιώντας αποδεκτή και συμπεριληπτική γλώσσα σε έγγραφα και συζητήσεις. Για παράδειγμα, ρωτήστε «βγαίνεις με κάποιον;» και όχι «έχεις αγόρι/κορίτσι;». Ρωτήστε «Με τι όνομα προτιμάς να σε φωνάζουν;» και «Ποιες είναι οι αντωνυμίες σου;». Χρησιμοποιήστε τη γλώσσα που χρησιμοποιούν κι εκείνοι για να περιγράψουν την ταυτότητά τους.
- Κατανοήστε ότι οι προκαταλήψεις εναντίον των νεαρών ΛΟΑΤΚΙ ατόμων ενδέχεται να προκαλέσουν, άγχος, κατάθλιψη, άλλες ψυχικές ασθένειες ή/και να οδηγήσουν στην χρήση ουσιών. Υποστηρίξτε τους, φέρνοντάς τους σε επαφή με φορείς που δεν λειτουργούν με προκαταλήψεις και παρέχουν υπηρεσίες που είναι επαρκείς γλωσσικά και πολιτισμικά. Βοηθήστε τους, λέγοντάς τους ότι θα έχουν στήριξη κατά τη διάρκεια της ανάρρωσής τους. Δουλέψτε με τα παιδιά και τη νεολαία και δώστε έμφαση στην αυτο-αποδοχή. Να είστε δυναμικοί στην αντιμετώπιση του εκφοβισμού, της διαίωνισης στερεοτύπων μέσω της γλώσσας (π.χ., «αυτό είναι αδερφίστικο») και του προσβλητικού χιούμορ.

Για περισσότερες πληροφορίες: Οδηγός Κατανόησης, Υποστήριξης και Αποδοχής ΛΟΑΤΚΙ παιδιών, νεολαίας και γονιών

https://www.air.org/sites/default/files/A_Guide_for_Understanding_Supporting_and_Affirming_LGBTQI2-S_Children_Youth_and_Families.pdf

Αν υπάρχουν μελέτες και έρευνες που παρουσιάζουν τις συμπεριφορές και τις πρακτικές που σχετίζονται με την κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ σε σχολικά περιβάλλοντα στην εκάστοτε χώρα, μπορείτε να τις μοιραστείτε και να συζητήσετε με τους συμμετέχοντες.

Συμπεριφορές απέναντι σε ΛΟΑΤΚΙ μαθητές στα Λύκεια της Βουλγαρίας, https://singlestep.bg/wp-content/uploads/LGBTI_students_survey.pdf

Ο μακρύς δρόμος προς την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results#TabPubMethodologyQ&A>

5.2. ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Περίληψη ενότητας: Αυτή η ενότητα μιλάει για τα δικαιώματα των παιδιών, την έννοια του ασφαλούς σχολείου και την συμμετοχή των παιδιών. Εστιάζει στην ανάπτυξη και δημιουργία ασφαλούς και προστατευτικού περιβάλλοντος που λειτουργεί ως προϋπόθεση αποτροπής κάθε μορφής βίας στα σχολεία. Δίνεται έμφαση στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που έχει σχεδιαστεί ώστε να γίνονται όλα τα παιδιά αποδεκτά στο σχολείο και εγγυάται καλή ποιότητα ευκαιριών στη μάθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Επίσης, η συμμετοχή του παιδιού περιλαμβάνει τη μεταβίβαση της δύναμης από τους ενήλικες στα παιδιά. Έτσι, τα παιδιά από παθητικοί αποδέκτες μετατρέπονται σε ενεργούς παράγοντες που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν αποφάσεις. Σ' ένα τέτοιο περιβάλλον οι διαφορές είναι αποδεκτές και σεβαστές. Η προσέγγιση που προωθεί το ασφαλές σχολείο διασφαλίζει ότι τα παιδιά ζουν σε ένα περιβάλλον που είναι προστατευτικό και φιλικό προς αυτά. Μ' αυτόν τον τρόπο το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα της βίας στα σχολεία με επιτυχία.

Η ενότητα αυτή έχει προσαρμοστεί από την μεθοδολογία εκπαίδευσης των καθηγητών σε θέματα έμφυλης βίας²⁶ του προγράμματος ACTIV και απ' τη μεθοδολογία YouCreate.²⁷

Στόχος: Να ενισχύσετε την ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού προσωπικού σε σχέση με τη σημασία των δικαιωμάτων των παιδιών και το πόσο σημαντικό είναι να τα σέβονται οι ενήλικες.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν τη γνώση και τις δεξιότητες:

- Να κατανοούν και να σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών
- Να κατανοούν πόσο σημαντικό είναι να τα λαμβάνουν υπόψη στη δουλειά τους
- Να εφαρμόζουν την προσέγγιση για ασφαλή, φιλικά προς το παιδί σχολεία
- Να εξασφαλίζουν τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των παιδιών

Τι περιλαμβάνεται στην Ενότητα 2: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Δικαιώματα του παιδιού	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Άσκηση ευαισθητοποίησης: Το σακίδιο των δικαιωμάτων	60 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Ιστορία της εξέλιξης των δικαιωμάτων του παιδιού	30 λεπτά
Συνεδρία 2: Ασφαλές, φιλικό προς τα παιδιά σχολείο	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Περιγραφή φιλικού σχολείου	60 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Φιλικό προς τα παιδιά σχολείο – η ιδέα	30 λεπτά
Συνεδρία 3: Συμμετοχή του παιδιού	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Τι είναι η συμμετοχή του παιδιού	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Επίπεδο και τύποι συμμετοχής	30 λεπτά

²⁶ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

²⁷ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

Δραστηριότητα 3: Πώς να εξασφαλίσετε χώρο για συμμετοχή

30 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, παρουσίαση Power point, αυτοκόλλητα χαρτάκια post-it, πίνακας, μαρκαδόροι

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Δραστηριότητα 1: Άσκηση ευαισθητοποίησης: Το σακίδιο των δικαιωμάτων

Ευαισθητοποίηση σχετικά με την παγκοσμιότητα των δικαιωμάτων του παιδιού

Προτάσεις: Το σακίδιο των δικαιωμάτων

Η ομάδα θα χωριστεί σε μικρότερες ομάδες. Θα πείτε στους συμμετέχοντες ότι η ομάδα τους θα πάει σε μια εξερευνητική αποστολή. Η κάθε ομάδα θα πάρει ένα σακίδιο με όλα όσα θα χρειαστεί για το ταξίδι μαζί της.

Κάθε ομάδα παίρνει μια τσάντα. Η τσάντα περιέχει χαρτάκια πάνω στα οποία είναι γραμμένα τα δικαιώματα του παιδιού. Όταν οι ομάδες τα διαβάσουν, θα πείτε στους συμμετέχοντες ότι δυστυχώς το πλοίο που θα τους μεταφέρει δεν μπορεί να αντέξει τόσο βάρος. Πρέπει να συσκευθούν και να αφαιρέσουν πέντε χαρτάκια από την τσάντα. Το ταξίδι με το πλοίο τελειώνει και από εκεί που βρίσκονται πρέπει να σκαρφαλώσουν σε ένα ψηλό, χιονισμένο βουνό. Δυστυχώς, όταν φτάσουν στην κορυφή θα πρέπει να αφήσουν επτά χαρτάκια. Από την κορυφή του βουνού θα τους παραλάβει ελικόπτερο, οπότε και πάλι πρέπει να αφήσουν άλλα επτά χαρτάκια

Μιλήστε στους συμμετέχοντες για τα χαρτάκια με τα οποία έχουν μείνει – αυτά θα είναι τα δικαιώματα που θεωρούν πιο σημαντικά. Η συζήτηση θα γίνει σε κύκλο και οι συμμετέχοντες θα κρατάνε τα χαρτάκια που επέλεξαν και θα εξηγήσουν γιατί τα επέλεξαν. Μετά τη συζήτηση, ο εκπαιδευτής θα περπατήσει ανάμεσά τους, θα πάρει τυχαία από τα χέρια τους κάποια χαρτάκια, θα τα τσαλακώσει και θα τα πετάξει.

Η συζήτηση θα συνεχιστεί. Θα μιλήσετε για το πώς ένιωσαν όταν έπρεπε να επιλέξουν ανάμεσα στα δικαιώματα που θα αφήσουν πίσω και πώς ένιωσαν όταν τους πήρε τα χαρτάκια κάποιος τρίτος που δεν είχε καμία δικαιοδοσία.

Δραστηριότητα 2: Ιστορία της εξέλιξης των δικαιωμάτων του παιδιού

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού και οι θεμελιώδεις αρχές της, Εθνική νομοθεσία. Παρουσίαση και αναστοχασμός.

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού και οι θεμελιώδεις αρχές της

Το κίνημα για την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού ξεκίνησε το 1924, όταν η Κοινωνία των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού που συντάχθηκε από την Eglantyne Jebb, την ιδρυτή του κινήματος Save the Children στη Μεγάλη Βρετανία. Αργότερα, συντάχθηκαν η Διακήρυξη της Γενεύης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού, που υιοθετήθηκαν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1959 και αναγνωρίστηκαν στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα και στα ισχύοντα καταστατικά και στις πράξεις των εξειδικευμένων ιδρυμάτων και των διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την ευημερία του παιδιού.

Στις 20.11.1989 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού - την πρώτη νομικά δεσμευτική διεθνή σύμβαση για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλα τα παιδιά. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού <https://www.unicef.org/bulgaria/en/child-rights>

Βουλγαρία: Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας την επικύρωσε με ψήφισμα της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης στις 04/11/1991 και από τον Ιούνιο του 1991 η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στη χώρα ως μέρος της εθνικής νομοθεσίας. Ο νόμος για την προστασία του παιδιού αποτελεί ειδική πράξη στο βουλγαρικό νομοθετικό σύστημα που ρυθμίζει την κρατική πολιτική που αφορά τα παιδιά σε κίνδυνο. Ρυθμίζει τα δικαιώματα, τις αρχές και τα μέτρα για την προστασία του παιδιού, τους αρμόδιους φορείς και την αλληλεπίδρασή τους κατά την άσκηση των δράσεων που αφορούν την παιδική προστασία. <https://www.mlsp.government.bg/eng/child-protection>

Κροατία: Η Δημοκρατία της Κροατίας είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού από το 1991. Με την αποδοχή της Σύμβασης, η Κροατία δεσμεύτηκε για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων που ορίζει η Σύμβαση για κάθε παιδί. <https://gov.hr/en/children-s-rights/710>

Ελλάδα: Δεν υπάρχει συγκεκριμένη νομοθεσία που να διαφέρει από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία υπογράφηκε από την Ελλάδα το 1990 και επικυρώθηκε με τον νόμο Ν.2101/1992..

Ρουμανία: Στη Ρουμανία, μια σειρά νόμων, πολιτικών και στρατηγικών για την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών και την προστασία τους από διάφορες μορφές βίας έχουν εισαχθεί τα τελευταία χρόνια: ΝΟΜΟΣ αρ. 18 της 27ης Σεπτεμβρίου 1990 για την επικύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. ΝΟΜΟΣ αρ. 272 της 21ης Ιουνίου 2004 για την προστασία και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_protectiei_copilului.php

Επιπλέον πηγές:

1. Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, Φιλική προς τα παιδιά έκδοση, <https://www.unicef.org/romania/documents/convention-rights-child>
2. Δικαιώματα του παιδιού στην Ελλάδα <https://www.unicef.org/greece/en/children-in-greece>
3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (2022-2027) <https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-child/1680a5ef27>
4. Εγχειρίδιο για την Εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού - Αναθεωρημένη Έκδοση, 2004, έργο που αναπτύχθηκε για τη UNICEF από τη Rachel Hodgkin και τον Peter Newell, <https://digitallibrary.un.org/record/620060?ln=en>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΦΙΛΙΚΟ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΣ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δραστηριότητα 1: Περιγραφή φιλικού σχολείου

Συνθήκες φιλικού σχολείου

Προτάσεις: Είναι απαραίτητο να επιλέξετε 3-4 εικόνες που θα αντανakλούν τα στοιχεία που καθιστούν ένα σχολείο φιλικό προς τους μαθητές. Αυτές οι εικόνες πρέπει να δείχνουν το σχολικό περιβάλλον και τα παιδιά και τους καθηγητές να παίζουν, να μαθαίνουν, κ.λπ. Οι εκπαιδευτές μπορούν να επιλέξουν μόνοι τους τις εικόνες. Μπορείτε να τις προβάλλετε στον προτζέκτορα ή να τις εκτυπώσετε. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να κοιτάξουν τις εικόνες για 2-3 λεπτά και να αναγνωρίσουν τα στοιχεία που καθιστούν ένα σχολείο φιλικό.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

- Δείχνετε τις εικόνες μία-μία.
- Αν ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μεγάλος, κάντε ομάδες 3-4 ατόμων και δώστε τους την ίδια εικόνα να κοιτάξουν. Δώστε πέντε λεπτά για να συζητήσουν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους. Έπειτα, μπορεί να ξεκινήσει μια συζήτηση στην οποία θα συμμετέχουν όλοι.

Ξεκινήστε τη συζήτηση ενθαρρύνοντας τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τη γνώμη, τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους σχετικά με τα φιλικά σχολεία που είδαν στις εικόνες.

Αναστοχασμός:

- Τι προσέξατε στην εικόνα;
- Πώς νιώσατε όταν είδατε την εικόνα;
- Ποια στοιχεία του φιλικού σχολείου απεικονίζονται;
- Τι εξασφαλίζει ότι ένα σχολείο θα είναι φιλικό;
- Ποια στοιχεία λείπουν από την εικόνα;
- Ποια στοιχεία της εικόνας είναι περιττά;

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

Αν υπάρχει χρόνος και οι συμμετέχοντες έχουν πρόσβαση και σε άλλες εικόνες (διαδίκτυο, περιοδικά, κ.λπ.), μπορείτε να συνεχίσετε τη δραστηριότητα ενθαρρύνοντάς τους να βρουν κι εκείνοι εικόνες που σχετίζονται με ένα φιλικό προς τους μαθητές σχολείο.

Ανάλυση δραστηριότητας:

- Πώς νιώσατε που έπρεπε να αναγνωρίσετε τα στοιχεία ενός φιλικού σχολείου;
- Υπάρχει κάτι που προσέξατε κατά τη διάρκεια της άσκησης;
- Τι σας βοήθησε;
- Τι εμπόδια συναντήσατε;
- Ποια είναι η λειτουργία/ο ρόλος ενός σχολείου φιλικού προς τους μαθητές;
- Ποια είναι τα θετικά στοιχεία του σχολείου σας;
- Τι θα μπορούσε να βελτιωθεί στο σχολείο σας;

Δραστηριότητα 2: Φιλικό προς τα παιδιά σχολείο – κατανόηση της ιδέας

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Τα φιλικά προς τα παιδιά σχολεία (CFS) αποτελούν ένα μέσο για τη μεταφορά των δικαιωμάτων του παιδιού στην τάξη και στη διοίκηση του σχολείου. Έχουν τις πέντε ακόλουθες διαστάσεις:

- Είναι ενεργά συμπεριληπτικά, αναζητούν και επιτρέπουν τη συμμετοχή όλων των παιδιών και ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονται από διαφορετικές εθνικότητες, κουλτούρες, έχουν διαφορετική μητρική γλώσσα, διαφορετική κοινωνικοοικονομική κατάσταση και διαφορετικές ικανότητες.
- Είναι αποτελεσματικά από ακαδημαϊκής άποψης και καλύπτουν τις ανάγκες των παιδιών τόσο σε επίπεδο γνώσης, αλλά και δεξιοτήτων.
- Είναι ασφαλή και προστατεύουν τη συναισθηματική, σωματική και ψυχολογική ευημερία των παιδιών.
- Συνεκτιμούν τη διάσταση του φύλου, δημιουργούν ασφαλείς συνθήκες και εφοδιάζουν τα παιδιά με ικανότητες που προωθούν την ισότητα.
- Είναι δραστήρια και δίνουν τη δυνατότητα συμμετοχής των μαθητών, της οικογένειας και της κοινότητας σε όλες τις πτυχές της πολιτικής και της διαχείρισης του σχολείου, υποστηρίζοντας τα παιδιά.

Κατ' αρχήν, όλα τα προγράμματα αναγνωρίζουν αυτές τις πέντε διαστάσεις ως απαραίτητες και αμοιβαία ενισχυόμενες προϋποθέσεις επιτυχίας για ένα σχολείο φιλικό προς τα παιδιά. Ένα σχολείο είναι φιλικό προς τα παιδιά όταν περιλαμβάνει τις πέντε αυτές διαστάσεις, και η ικανότητά του να είναι φιλικό προς τα παιδιά σε κάθε διάσταση ενισχύεται από τη δράση στις άλλες. (UNICEF. (2006). Αξιολόγηση φιλικών προς τα παιδιά σχολείων:

Οδηγός για υπεύθυνους προγραμμάτων στην Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό: Μπανγκόγκ UNICEF East Asia/Pacific Regional Office. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146823>

Σκοπός του μοντέλου CFS για τα φιλικά προς τα παιδιά σχολεία είναι η προοδευτική αλλαγή των σχολείων και των εκπαιδευτικών συστημάτων ως προς τα πρότυπα ποιότητας, με την αντιμετώπιση κάθε παράγοντα που επηρεάζει την ευημερία και τα δικαιώματα του παιδιού ως μαθητή και κύριου δικαιούχου της διδασκαλίας του, βελτιώνοντας παράλληλα και τις άλλες σχολικές λειτουργίες κατά τη διαδικασία.

Τα πρότυπα ποιότητας πρέπει να κάνουν δυνατή την πρόσβαση στο σχολείο για όλα τα παιδιά, να εξασφαλίζουν ότι θα καλυφθούν όλες οι τάξεις και ότι ο κύκλος μάθησης θα συμπληρωθεί στην ώρα του. Πρέπει επίσης να παρέχουν μια εμπλουτισμένη εκπαιδευτική εμπειρία μέσω της οποίας οι μαθητές θα προοδεύουν, θα αναπτύσσονται και θα αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους. Για το σκοπό αυτό, τα μοντέλα CFS ασχολούνται με την αξιοποίηση της πλήρους συμμετοχής και υποστήριξης όλων των μερών που είναι σε θέση να διασφαλίσουν το δικαίωμα των παιδιών για ποιοτική εκπαίδευση. Τα μέρη που φέρουν αυτό το καθήκον περιλαμβάνουν τους γονείς, τις κοινότητες, τους καθηγητές, τους διευθυντές των σχολείων, τους υπεύθυνους εκπαιδευτικού σχεδιασμού, τις κοινωνικές ομάδες πολιτών, τους τοπικούς φορείς, τις κυβερνήσεις και τους εξωτερικούς τους εταίρους. Η συμμετοχή τους επιτρέπει στα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα να παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες και πόρους για να επιτευχθούν τα πρότυπα ποιότητας του μοντέλου CFS.

Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, τα μοντέλα CFS ενστερνίζονται μια έννοια της ποιότητας που υπερβαίνει κατά πολύ την παιδαγωγική αριστεία και την απόδοση. Επικεντρώνεται στις ανάγκες του παιδιού σαν

οντότητα, όχι μόνο σε ό,τι αφορά το σχολείο, κι αυτό για το οποίο νιώθουν παραδοσιακά υπεύθυνοι οι καθηγητές. Το πεδίο εφαρμογής του μοντέλου CFS περιλαμβάνει την πολυδιάστατη κάλυψη της ποιότητας και ενδιαφέρεται καθολικά για τις ανάγκες του παιδιού. (UNICEF. (2009).

Για περισσότερες πληροφορίες: *Child-friendly schools manual*, <https://www.unicef.org/documents/child-friendly-schools-manual>)

Επιπλέον πηγές:

1. UNICEF&UNICEF. (2009). Προγραμματισμός φιλικών προς τα παιδιά σχολείων: *Global evaluation report*. New York: UNICEF <https://www.humanitarianlibrary.org/resource/unicef-child-friendly-schools-programming-global-evaluation-final-report-executive-0>
2. *Guiding Principles for Creating Safe, Inclusive, Supportive, and Fair School* U.S. Department of Education, <https://www2.ed.gov/policy/gen/guid/school-discipline/guiding-principles.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Δραστηριότητα 1: Τι είναι η συμμετοχή του παιδιού

Καταιγισμός ιδεών: Τι είναι η συμμετοχή του παιδιού;

Προτάσεις: Ιδέες για τη συμμετοχή του παιδιού

Συζητήστε για τη συμμετοχή του παιδιού για να δείτε τι γνωρίζουν ήδη για το θέμα οι συμμετέχοντες και να ορίσετε το νόημα και τη σημασία του.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές: Συζητήστε τις ακόλουθες δύο ερωτήσεις με την ομάδα– «Πότε τα παιδιά συμμετέχουν;» και «Πότε τα παιδιά δεν συμμετέχουν;» Η δεύτερη ερώτηση είναι φυσικό επακόλουθο της δεύτερης.

Σημειώστε τις απαντήσεις στον πίνακα. Συζητήστε και κάντε μια περίληψη των πληροφοριών.

Συζητήστε σχετικά με τον ακόλουθο ορισμό: Η συμμετοχή του παιδιού (ατομικά ή/και συλλογικά) μπορεί να οριστεί ως η ενασχόλησή του με ευκαιρίες να σχηματίσει και να εκφράσει τις απόψεις του, επηρεάζοντας θέματα που το αφορούν άμεσα και έμμεσα. Η ουσιαστική συμμετοχή περιλαμβάνει τη μεταφορά εξουσίας από τους ενήλικες στα παιδιά, η οποία μετατρέπει το καθεστώς των παιδιών από παθητικούς αποδέκτες σε ενεργούς παράγοντες, οι οποίοι είναι ενημερωμένοι και ικανοί να επηρεάζουν αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους.

Για περισσότερες πληροφορίες: Lansdown, G. (2009). Η πραγματοποίηση των δικαιωμάτων συμμετοχής των παιδιών: Κριτικοί προβληματισμοί. Από το βιβλίο *A handbook of children and young people's participation* (σελίδες. 33-45). Routledge, https://nmd.bg/wp-content/uploads/2013/02/Routledge-A_Handbook_for_Children_and_Young_Peoples_Participation.pdf

Δραστηριότητα 2: Επίπεδα και τύποι συμμετοχής

Παρουσίαση και αναστοχασμός σχετικά με το επίπεδο συμμετοχής

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Το δικαίωμα στη συμμετοχή

Αρκετές διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρονται στο δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών. Η συμμετοχή είναι μια από τις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης, καθώς και μια από τις βασικές προκλήσεις της. Το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που ενδεχομένως σχετίζονται με τη ζωή τους και να επηρεάζουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται - εντός της οικογένειας, του σχολείου ή της κοινότητας. Η αρχή επιβεβαιώνει ότι τα παιδιά είναι ολοκληρωμένα άτομα με δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους για όλα τα θέματα που τα αφορούν και απαιτεί οι απόψεις αυτές να ακούγονται και να τους δίνεται η δέουσα σημασία, σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού. Αναγνωρίζει τη δυνατότητα των παιδιών να παίρνουν μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, να μοιράζονται απόψεις και να συμμετέχουν ως πολίτες και φορείς της αλλαγής. Η πρακτική σημασία του δικαιώματος του παιδιού στην συμμετοχή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα θέματα που αφορούν τα παιδιά.

Χωρίς πίεση και χειραγώγηση

Η συμμετοχή του παιδιού είναι δικαίωμα, άρα τα παιδιά έχουν την ελευθερία να εκφράζουν τις απόψεις τους, εκτός αν προτιμούν να μην το κάνουν. Τα παιδιά δεν πρέπει να πιέζονται, να περιορίζονται ή να επηρεάζονται με οποιονδήποτε τρόπο μπορεί να τα αποτρέψει από το να εκφράσουν τη γνώμη τους ή να τα κάνει να νιώθουν ότι τα χειραγωγούν. Αυτή η αρχή ισχύει στην περίπτωση δικαστικών διαδικασιών κατά τις οποίες ένα παιδί αναγκάζεται να συμμετάσχει ως μάρτυρας, ακόμη και αν η νομική έκβαση μπορεί να αντίκειται στο βέλτιστο συμφέρον του.

Δυνατότητα εξέλιξης του παιδιού

Η Σύμβαση δεν ορίζει ελάχιστη ηλικία στην οποία τα παιδιά μπορούν να αρχίσουν να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους, ούτε περιορίζει τα πλαίσια στα οποία τα παιδιά μπορούν να τις εκφράσουν. Η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι τα παιδιά μπορούν και σχηματίζουν απόψεις από πολύ μικρή ηλικία και αναφέρεται στην «εξελισσόμενη ικανότητα» των παιδιών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, ότι οι γονείς και όταν είναι απαραίτητο, τα μέλη της οικογένειας και της ευρύτερης κοινότητας, αναμένεται να προσφέρουν την κατάλληλη κατεύθυνση, καθοδήγηση ή συμβουλή στα παιδιά. Ωστόσο, η γονική καθοδήγηση και οι συμβουλές έχουν μεγαλύτερη αξία και νόημα όσο τα παιδιά μεγαλώνουν και εξελίσσονται, γίνονται πιο ώριμα και έχουν περισσότερες εμπειρίες, γίνονται αυτόνομο και πιο υπεύθυνα.

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/fact-sheet-right-participation>

Βοηθητικό Φυλλάδιο: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ LANSDOWN

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ LANSDOWN Αυτό το μοντέλο περιγράφει τρία είδη συμμετοχής, τα οποία δείχνουν όλα τα διαφορετικά επίπεδα δύναμης των παιδιών. Η δύναμή τους βασίζεται σε βαθμούς μεταξύ χαμηλότερου και υψηλότερου επιπέδου συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης μιας φυσικής επικάλυψης μεταξύ των κατηγοριών: (1) Συμβουλευτική συμμετοχή (2) Συνεργατική συμμετοχή (3) Συμμετοχή οδηγούμενη από τα παιδιά. Το πρώτο επίπεδο είναι η συμβουλευτική συμμετοχή που βασίζεται στην αρχή ότι οι ενήλικες αναγνωρίζουν ότι δεν ξέρουν τα πάντα. Ως αποτέλεσμα, χρειάζεται να συμβουλευτούν τα παιδιά και τους νέους, να ακούσουν την οπτική τους επάνω σε συγκεκριμένα θέματα. Την πρακτική αυτή κινούν, καθοδηγούν και διαχειρίζονται οι ενήλικες. Το δεύτερο επίπεδο είναι η συνεργατική συμμετοχή που περιλαμβάνει την συμμετοχή των παιδιών και των νέων στην ανάπτυξη, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, και την αξιολόγηση των σχεδίων ή των δραστηριοτήτων. Η διαδικασία κινείται από τους ενήλικες, συμπεριλαμβάνει τα παιδιά και τους νέους ως εταίρους και τους ενδυναμώνει ώστε να μπορούν να επηρεάζουν τις αποφάσεις. Το τρίτο επίπεδο είναι η συμμετοχή που καθοδηγείται από τα παιδιά. Αναγνωρίζει τα παιδιά και τους νέους σαν ολοκληρωμένα άτομα που έχουν τη δύναμη να δράσουν και να διαχειριστούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στο τελευταίο αυτό επίπεδο, οι ενήλικες έχουν βοηθητικό ρόλο, όχι καθοδηγητικό.

Για περισσότερες πληροφορίες: Cuevas-Parra, P. (2017). Children and young people's participation. An essential approach for ending violence against children. World Vision, <https://www.wvi.org/sites/default/files/WV-Children-and-Young-People-Participation-%20essential%20component%202017-09-11.pdf>

Δραστηριότητα 3: Πώς να εξασφαλίσετε χώρο για συμμετοχή

Παρουσίαση της Συμμετοχικής Έρευνας Δράσης (PAR) – για την κατανόηση των βημάτων και των αρχών και για την επεξήγηση της εφαρμογής της εντός του προγράμματος

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Συμμετοχική Έρευνα Δράσης - PAR

Η συμμετοχική έρευνα δράσης (PAR) είναι μια διαδικασία όπου οι ερευνητές (οι ηγέτες της νεολαίας) και οι συμμετέχοντες (η νεολαία) εργάζονται μαζί για να κατανοήσουν τα δυνατά σημεία και τις προκλήσεις των κοινοτήτων τους και στη συνέχεια να σχεδιάσουν και ηγηθούν έργων που ενδυναμώνουν και αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις που επιφέρει η προώθηση της θετικής κοινωνικής αλλαγής. Έπειτα, θα συζητήσουν όσα έχουν μάθει, ώστε να γίνουν ακόμη καλύτεροι στο μέλλον.

Το πρόγραμμα προβλέπει τη διοργάνωση ομαδικών δραστηριοτήτων με νέους (1 ομάδα τουλάχιστον 10 ατόμων/σχολείο) που θα αναπτύξουν και θα οργανώσουν τις δικές τους παρεμβάσεις/πρωτοβουλίες για τους γονείς ή τους δασκάλους, τους συνομηλίκους τους και την τοπική κοινότητα. Σε αυτή τη διαδικασία, οι νέοι

υποστηρίζονται από τους συντονιστές και τους εκπαιδευτές, καθώς και από γονείς που προσκαλούνται να συμμετάσχουν σε πολλές συναντήσεις. Οι πρωτοβουλίες των παιδιών περιλαμβάνουν πολλά δρώμενα, όπως ζωντανές βιβλιοθήκες, κοινωνικό θέατρο, ταινίες μικρού μήκους, ζωγραφιές σε τοίχο. Οι ηγέτες της νεολαίας βοηθούν σε αυτές τις συναντήσεις και τις οργανώνουν ώστε να μπορούν να εργαστούν όλοι μαζί για να κατανοήσουν τα δυνατά σημεία και τις προκλήσεις της καθημερινής ζωής των νέων και στη συνέχεια να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν δράσεις που προωθούν θετικές συμπεριφορές και την ισότητα των φύλων. Η σχολική κοινότητα θα πρέπει να παρέχει τον χώρο και τη στήριξη της στις δραστηριότητες αυτές.

Στο πρόγραμμα YouCreate υπάρχουν 5 φάσεις της Συμμετοχικής Έρευνας Δράσης (PAR): (1) Χάρτης, (2) Εξερεύνηση, (3) Σχεδιασμός, (4) Τέχνη-Δράση, (5) Σκέψεις & Συζήτηση

1. Χάρτης: Περιλαμβάνει εικαστικές και παραστατικές τέχνες, χειροτεχνίες, χορό, κινηματογράφο, μουσική, ψηφιακά μέσα, μαγειρική, παραδοσιακή τέχνη και άλλες μορφές δημιουργικών δράσεων, όπως ζωντανές εκδηλώσεις και γκράφιτι.

2. Εξερεύνηση: Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC) αναφέρει τα δικαιώματα που χρειάζονται τα παιδιά για να ζουν, να είναι ασφαλή και να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Τα παιδιά, ηλικίας 0-18 ετών, είναι ανθρώπινα όντα, το καθένα με τα δικά του δικαιώματα.

3. Σχεδιασμός: Κοινότητες που περιλαμβάνουν άτομα διαφορετικού φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκείας, ηλικίας και ικανοτήτων, ενθαρρύνουν την αρμονική ζωή και ο καθένας έχει τη δυνατότητα να είναι ενεργό μέλος τους.

4. Τέχνη-Δράση: Περιλαμβάνει εικαστικές και παραστατικές τέχνες, χειροτεχνίες, χορό, κινηματογράφο, μουσική, ψηφιακά μέσα, μαγειρική, παραδοσιακή τέχνη και άλλες μορφές δημιουργικών δράσεων, όπως ζωντανές εκδηλώσεις και γκράφιτι.

5. Αναστοχασμός & Συζήτηση: Σκέψεις σχετικά με τις αλλαγές που επιτεύχθηκαν, ανάλυση όσων κατάφερε ο καθένας να μάθει μέσω των δράσεων, παρουσίαση των καλύτερων στιγμών και κλείσιμο του προγράμματος.

Για περισσότερες πληροφορίες:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Επιπλέον πηγές:

1. *Child participation assessment tool*, Council of Europe, March 2016, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806482d9>
2. *Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children’s participation For professionals working for and with children*, Council of Europe, October 2020, <https://rm.coe.int/publication-handbook-on-children-s-participation-eng/1680a14539>

5.3. ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Περίληψη της ενότητας: Η ενότητα στοχεύει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου για τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων πρόληψης και παρέμβασης σε περιστατικά βίας. Για να υπάρξει πρακτική εφαρμογή των δράσεων, πρέπει να δοθεί βαρύτητα στα βήματα που πρέπει να γίνουν για να επέλθει η αλλαγή των κοινωνικών κανόνων. Το τελευταίο μέρος της εκπαίδευσης επεξηγεί τους συγκεκριμένους τρόπους υλοποίησης του σχεδίου δράσης και τις στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αλλάξουν οι κοινωνικοί και έμφυλοι κανόνες. Με τον τρόπο αυτό, οι συμμετέχοντες θα μπορέσουν να χαράξουν τη δική τους πορεία προς την αλλαγή. Είναι σημαντικό σε αυτή την ενότητα να υπάρξει προβληματισμός και ανταλλαγή ιδεών, ώστε οι συμμετέχοντες να έχουν την ευκαιρία να αξιολογήσουν την εκπαίδευση και να σχεδιάσουν περαιτέρω δραστηριότητες στο σχολείο.

Η ενότητα αυτή έχει προσαρμοστεί από την μεθοδολογία εκπαίδευσης των καθηγητών σε θέματα έμφυλης βίας²⁸ του προγράμματος ACTIV και απ’ τη μεθοδολογία YouCreate.²⁹

²⁸ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

²⁹ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

Στόχος: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη δημιουργία ασφαλών και φιλικών προς το παιδί σχολείων και η αλλαγή των επιβλαβών κοινωνικών και έμφυλων κανόνων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος αυτής της ενότητας οι συμμετέχοντες θα έχουν τις δεξιότητες:

- Να έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην πρόληψη της βίας στα σχολεία
- Να έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα ασφαλές περιβάλλον και να οργανώνουν δράσεις για ένα ασφαλές σχολείο
- Να εφαρμόζουν πολύπλευρες παρεμβάσεις

Τι περιλαμβάνεται στην Ενότητα 3: Υποστήριξη μεταξύ ομότιμων για το εκπαιδευτικό προσωπικό και τη διοίκηση του σχολείου	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Πρόληψη της βίας στα σχολεία	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Προστασία του παιδιού	60 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Πρόληψη της βίας στα σχολεία	30 λεπτά
Συνεδρία 2: Βήματα για την αλλαγή της έμφυλης βίας στα σχολεία	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Βήματα προς την αλλαγή	10 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Δημιουργία ασφαλών χώρων	40 λεπτά
Δραστηριότητα 3: Ανάπτυξη κι εφαρμογή σχεδίου δράσης για ένα ασφαλές σχολείο μαζί με τα παιδιά	40 λεπτά
Συνεδρία 3: Παρεμβάσεις σε περιστατικά βίας στο σχολικό περιβάλλον	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Παρεμβάσεις σε περιστατικά βίας – αναγνώριση των πιο συχνών περιστατικών βίας και σχεδιασμός πολύπλευρων παρεμβάσεων	60 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Αναστοχασμός και συζήτηση	30 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, Παρουσίαση PowerPoint, αυτοκόλλητα χαρτάκια post-it, πίνακες, μαρκαδόροι

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΠΡΟΛΗΨΗ ΒΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Δραστηριότητα 1: Προστασία του παιδιού

Τι σημαίνει Προστασία του παιδιού

Προτάσεις: Παιχνίδι ρόλων

Αρχικά κάντε τέσσερις ομάδες και δώστε τις οδηγίες ανά ομάδα. Κάθε ομάδα θα λάβει διαφορετικές οδηγίες και δεν θα ξέρει τι κάνουν οι άλλες ομάδες.

Κανόνες για τις ασκήσεις κάθε ομάδας:

Ομάδα 1: Όλοι θα φουσκώσουν ένα μπαλόνι και θα το δέσουν στο πόδι τους, κάτω από το γόνατο, χωρίς να μιλάνε μεταξύ τους.

Ομάδα 2: Όταν πείτε “Ξεκινάμε!”, οι συμμετέχοντες πρέπει να σκάσουν το μπαλόνι, χωρίς να μιλάνε μεταξύ τους.

Ομάδα 3: Όταν πείτε “Ξεκινάμε!”, οι συμμετέχοντες πρέπει να προστατέψουν τα μπαλόνια τους χωρίς να μιλάνε μεταξύ τους.

Ομάδα 4: Όταν πείτε “Ξεκινάμε!”, οι συμμετέχοντες πρέπει να παρατηρούν όλα όσα συμβαίνουν, χωρίς να μιλάνε μεταξύ τους.

Όταν είναι έτοιμες όλες οι ομάδες, θα πείτε “Ξεκινάμε!” και οι ομάδες θα πρέπει να εκτελέσουν τις οδηγίες που τους δώσατε.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

Κατά τη διάρκεια της άσκησης πρέπει να παρατηρείτε: τις αντιδράσεις των συμμετεχόντων και όλα όσα συμβαίνουν στην αίθουσα.

Ανάλυση δραστηριότητας:

- Πώς νιώθετε; Πώς νιώσατε κατά τη διάρκεια της άσκησης;
- Τι έγινε;
- Τι παρατηρήσατε;
- Ποιες είναι οι σκέψεις σας;
- Τι πρέπει να γίνει για να προστατευτούν τα μπαλόνια;
- Ποιος πρέπει να εμπλακεί; Πώς; Πότε; Πού; Γιατί είναι απαραίτητη η εμπλοκή όλων;
- Με τι σχετίζεται αυτή η άσκηση;
- Πώς μπορούμε να ενδυναμώσουμε τα παιδιά και τους ενήλικες για να αποτρέψουμε τα περιστατικά βίας στα σχολεία;

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

- Αναστοχασμός για το παιχνίδι ρόλων: ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να πουν τι ένιωσαν/παρατήρησαν/σκέφτηκαν από τη θέση του ρόλου που βρεθήκαν (θύμα βίας, αυτός που ασκεί τη βία, υπερασπιστής ή μάρτυρας). Αυτό που θα αναφέρουν οι συμμετέχοντες είναι και αυτό που νιώθουν τα παιδιά όταν εμπλέκονται σε περιστατικά βίας.
- Αν υπάρχει χρόνος και το θέλουν οι συμμετέχοντες, προτείνετε τους να εφαρμόσουν τη στρατηγική για την προστασία των μπαλονιών στην πράξη. Επαναλάβετε την άσκηση με τις ίδιες οδηγίες, αλλά εφαρμόζοντας τη στρατηγική που συζητήθηκε. Στο τέλος, συζητήστε ξανά για την εμπειρία τους. Πώς ένιωσαν; Κατάφεραν να προστατεύσουν τα μπαλόνια; Κράτησε περισσότερη ώρα η άσκηση; Πιστεύετε ότι πέτυχαν ή απέτυχαν; Τι θα μπορούσε να τη βελτιώσει;

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Προστασία του παιδιού

Η Παιδική Προστασία είναι η πρόληψη και η αντιμετώπιση της εκμετάλλευσης, της κακοποίησης, της παραμέλησης και των επιβλαβών πρακτικών και της βίας κατά των παιδιών. Έχει ενσωματωθεί στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η προστασία των παιδιών είναι παγκόσμια: απευθύνεται σε όλα τα παιδιά παντού, σε χώρες χαμηλού και υψηλού εισοδήματος. (<https://www.unicef.org/documents/child-protection-strategy>)

Πολιτική για την προστασία του παιδιού

Η πολιτική προστασίας του παιδιού περιγράφει:

- τα μέτρα διασφάλισης που ισχύουν για την προστασία των παιδιών
- κανόνες συμπεριφοράς για όσους εργάζονται με παιδιά
- οδηγίες για την προστασία των παιδιών από κακοποίηση και κάθε μορφής επιβλαβούς συμπεριφοράς
- πού πρέπει να αναφερθείτε αν προκύψει κάποιο θέμα
- πώς να ανταποκριθείτε στην κατάσταση με κατάλληλο τρόπο

Μια τέτοια πολιτική δίνει στα παιδιά/τους νέους και στους γονείς χρήσιμες πληροφορίες για το τον τρόπο με τον οποίο ένας οργανισμός χειρίζεται αυτά τα ζητήματα, αποτελεί οδηγό για την καθημερινή εργασία όλων των υπαλλήλων του και καθιστά τον οργανισμό υπεύθυνο. Προστατεύει επίσης το προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων των εθελοντών και των εκπαιδευόμενων. Πρέπει να είναι δημόσια διαθέσιμη (στον ιστότοπο του οργανισμού), γραμμένη με σαφήνεια, εύκολα προσβάσιμη και να έχει την έγκριση όλων των υπαλλήλων και της διοίκησης.

Ανάπτυξη και εφαρμογή της πολιτικής

- Η πολιτική προστασίας του παιδιού πρέπει να αναπτυχθεί με τη συμμετοχή των παιδιών – ή τουλάχιστον με τη συμβολή τους. Εκείνα ξέρουν τι είναι αποτελεσματικό και τι όχι.
- Καμία πολιτική προστασίας του παιδιού δεν καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Κάθε οργανισμός και πρόγραμμα είναι διαφορετικά, έτσι η πολιτική σας πρέπει να λαμβάνει αυτές τις διαφορές υπόψη. Χρησιμοποιήστε καλογραμμένες πολιτικές ως έμπνευση, μην τις αντιγράψετε μόνο.

- Εργαστείτε με το προσωπικό στον αντίστοιχο τομέα του οργανισμού σας για να διασφαλίσετε ότι υπάρχει συμφωνία.
- Να είστε πρακτικοί – σκεφτείτε τι λειτουργεί στον οργανισμό σας και εστιάστε στις καλές πρακτικές που χρησιμοποιούνται ήδη
- Δημιουργήστε δεσμούς με άλλα άτομα που εργάζονται στο σύστημα προστασίας του παιδιού
- Διορίστε έμπιστα άτομα σε όλα τα επίπεδα, όχι μόνο στο επίπεδο της διοίκησης
- Φτιάξτε μια εκδοχή του κειμένου που να είναι φιλική προς τα παιδιά και ανεβάστε την κι αυτή στον ιστότοπο.
- Μια καλή πολιτική προστασίας των παιδιών δεν χρειάζεται να είναι μακροσκελής.
- Επανεξετάζετε την πολιτική σας σε τακτική βάση – η προστασία των παιδιών είναι μια συνεχής διαδικασία.
- Η πολιτική προστασίας των παιδιών δεν είναι απλώς ένα έγγραφο – οι αρχές της πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της γραμμής του οργανισμού σας και να εφαρμόζονται από όλο το προσωπικό.

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/666497>

Δραστηριότητα 2: Πρόληψη της βίας στα σχολεία

Κατανοήστε τον ρόλο όλων των παραγόντων στην πρόληψη της σχολικής βίας και σκεφτείτε δραστηριότητες που μπορεί να γίνουν για την πρόληψή

Προτάσεις: Συζήτηση

Ξεκινήστε μια συζήτηση με τους συμμετέχοντες σχετικά με την έννοια της πρόληψης/αποτροπής της σχολικής βίας.

Συμβουλές για εκπαιδευτές: Ηγηθείτε της συζήτησης λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω: τι σημαίνει για εκείνους η πρόληψη και ιδιαίτερα η πρόληψη της σχολικής βίας; Πώς πιστεύουν ότι πρέπει να γίνεται η πρόληψη στα σχολεία; Πώς θα πραγματοποιηθούν οι δράσεις (πότε; πού; πώς; από ποιον); Πότε είναι επιτυχής η πρόληψη; Πότε δεν είναι; Ποιες πρέπει να είναι οι συνθήκες για να βοηθήσουμε την πρόληψη;

Δώστε πληροφορίες σχετικά με την έννοια της πρόληψης και τις συνθήκες για την πρόληψη της βίας στα σχολεία

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Πρόληψη της σχολικής βίας

Η πρόληψη της βίας περιλαμβάνει την κοινή προσπάθεια όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων: παιδιών, γονέων, δασκάλων, κηδεμόνων, δηλαδή όλης της κοινότητας και περιλαμβάνει ένα σύνολο πολιτικών, μέτρων και τεχνικών που στοχεύουν στη μείωση της βίας. Η πρόληψη θεωρείται αποτελεσματική όταν καταφέρει να ενδυναμώσει το παιδί ενώ παράλληλα μπορέσει να του παρέχει ένα ασφαλές, προστατευτικό περιβάλλον για την ανάπτυξή του. Τα προγράμματα πρόληψης είναι αποτελεσματικά όταν:

- Καθιερώνονται σαφείς κανόνες εντός της δομής, που δημιουργούν ασφάλεια τόσο για τα παιδιά/τους γονείς όσο και για τους επαγγελματίες. Οι σωστά καθορισμένοι κανονισμοί παρέχουν σταθερότητα, ειδικά όπου απαιτείται υποστήριξη και προστασία. Οι κανόνες είναι αποτελεσματικοί όταν οι τομείς ευθύνης είναι σωστά διαχωρισμένοι, υπάρχουν χώροι για συζήτηση, υπάρχει διασφάλιση της διαφάνειας τόσο εντός όσο και εκτός του ιδρύματος. Επίσης, οι κανόνες συμβάλλουν στη διαμόρφωση κοινωνικών δεξιοτήτων και την εσωτερική, αλλά και εξωτερική παρακολούθηση.
- Απευθύνονται κυρίως σε ενήλικες, σε γονείς και ειδικούς. Στοχεύουν να τους βοηθήσουν να δημιουργηθεί χώρος για την καλύτερη κατανόηση και αποσαφήνιση όσων σχετίζονται με την ανατροφή και την εκπαίδευση των παιδιών. Μόνο καλά ενημερωμένοι ενήλικες με κίνητρα μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά που βιώνουν στρεσογόνες καταστάσεις.
- Παίρνουν χρόνο για να συνταχθούν. Οι σποραδικές δραστηριότητες πρόληψης που δεν έχουν συνέπεια είναι αναποτελεσματικές. Τα παιδιά χρειάζονται χρόνο, χώρο και ευκαιρίες για να καταλάβουν το ένα το άλλο, να μάθουν να ελέγχουν τον εαυτό τους, να λύνουν τα προβλήματά τους κ.λπ.
- Πραγματοποιούνται σε διάφορα επίπεδα, με παιδιά, γονείς και ειδικούς να προσεγγίζονται εντός της δομής/κοινότητας. Είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται όλοι οι διαθέσιμοι πόροι σε όλα τα επίπεδα: προσωπικό, θεσμικό, κοινοτικό.

- Δεν ξεκινάτε άμεσα επικεντρώνοντας στα προβλήματα, δεν ασκείτε κριτική και δεν εξαπολύετε κατηγορίες. Αντίθετα, πρέπει να τονίζετε τις θετικές πτυχές της κοινωνικής ζωής και τα πλεονεκτήματά της.
- Υπάρχουν πολύ καλά προετοιμασμένα ιδρύματα με ξεκάθαρο σχέδιο που καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών.
- Πραγματοποιούνται δραστηριότητες τόσο για παιδιά που ασκούν τη βία όσο και για παιδιά που είναι θύματά της, αλλά και για το ευρύ κοινό.

Για περισσότερες πληροφορίες: https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

Επιπλέον πηγές:

1. Πρόληψη της βίας στο σχολείο. Ένα πρακτικό εγχειρίδιο, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας 2019 <https://www.unicef.org/media/58081/file/UNICEF-WHO-UNESCO-handbook-school-based-violence.pdf>
2. Σύνταξη πολιτικών και διαδικασιών διασφάλισης, NSPCC στο: <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/writing-a-safeguarding-policy-statement>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Δραστηριότητα 1: Ορισμένα βήματα για την αλλαγή

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Αν θέλουμε να αλλάξουμε έναν κοινωνικό κανόνα, πρέπει να κάνουμε κάποια συγκεκριμένα βήματα:

1. Σκεφτείτε τον κοινωνικό κανόνα που θέλετε να αλλάξετε και προσπαθήστε να τον αλλάξετε άμεσα

- **Κάποιοι κανόνες μπορούν να αλλάξουν άμεσα.** Για παράδειγμα, ας πούμε ότι οι μαθητές αγνοούν τον εκφοβισμό και πιστεύουν ότι όλοι οι άνθρωποι εκφοβίζουν τους άλλους και οι άλλοι το αποδέχονται. Η ενημέρωση για το τι κάνουν οι συνομήλικοί τους (π.χ. οι περισσότεροι μαθητές στο σχολείο μας δεν έχουν εκφοβίσει ποτέ άλλο μαθητή) ή σχετικά με το τι πιστεύουν (π.χ. οι περισσότεροι μαθητές πιστεύουν ότι ο εκφοβισμός είναι προσβλητικός). Όταν παρέχουμε πληροφορίες που αμφισβητούν αυτά που πιστεύουν ότι ισχύουν για κάποιο θέμα οι περισσότεροι, μπορούμε να αλλάξουμε τις κοινωνικές πεποιθήσεις.

- **Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε influencers ή άτομα που επηρεάζουν τον τρόπο που σκέφτεται η κοινωνία.** Οι άνθρωποι αυτοί μπορούν να μιλήσουν για νέες ιδέες σε μια ομάδα και η ομάδα να τις υιοθετήσει. Όταν αρκετοί άνθρωποι υιοθετήσουν την ίδια ιδέα, τότε είναι που μπορεί να προκύψει η αλλαγή των κοινωνικών κανόνων. Εργαστείτε με influencers για να προωθήσετε μηνύματα για τα ποσοστά της βίας, πόσα είναι τα θύματά της και πόσο συχνά δεν αναφέρονται τα περιστατικά για να διαδώσετε το μήνυμα.

- **Άσκηση επιρροής.** Δημιουργήστε κώδικες συμπεριφοράς και επιδείξτε τους στους χώρους του σχολείου.

- Ένας τρόπος να το κάνετε αυτό είναι να εστιάσετε στην αλλαγή των **προσδοκιών της κοινωνίας**, να κάνετε γνωστή την αλλαγή και να δημιουργήσετε νέους κανόνες συμπεριφοράς.

- **Βάλτε τα δυνατά σας για να ευαισθητοποιήσετε και να επηρεάσετε τον τρόπο που σκέφτονται οι περισσότεροι** δίνοντάς τους έγκυρες πληροφορίες και κάνοντας επίκληση στο αίσθημα δικαιοσύνης τους.

2. Εργαστείτε επάνω στην αλλαγή της στάσης των ανθρώπων και των πεποιθήσεων για να αλλάξετε τον κοινωνικό κανόνα που επιλέξατε.

Με αυτή τη στρατηγική που βασίζεται σε μοντέλα που χρησιμοποιεί ο κλάδος της υγείας, προσπαθούμε να αλλάξουμε στάσεις και πεποιθήσεις ενημερώνοντας τους ανθρώπους για τις αρνητικές επιπτώσεις μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς και τα οφέλη από την αποφυγή της. Για παράδειγμα, αν οι άνθρωποι μάθουν ότι η καθημερινή κατανάλωση επεξεργασμένων τροφίμων δεν είναι υγιής συνήθεια, ενδέχεται να αλλάξουν τη στάση και τη συμπεριφορά τους απέναντι στην κατανάλωση τέτοιων τροφίμων.

Αν τα περισσότερα άτομα σε μια κοινωνική ομάδα αλλάξουν τη στάση τους απέναντι σε μια συμπεριφορά (κατανάλωση επεξεργασμένων τροφών), τότε θα αρχίζει να αλλάζει και ο κανόνας. Αυτό λειτουργεί από κάτω

προς τα επάνω, οπότε συμπεριλάβατε τα παιδιά και τους νέους από όλο το σχολείο, όπως και τους καθηγητές, το διοικητικό και διευθυντικό προσωπικό και οργανώστε δραστηριότητες όσο συχνότερα γίνεται.

3. Προσπαθήστε να αλλάξετε τη συμπεριφορά των ανθρώπων για να αλλάξει και ο κοινωνικός κανόνας.

Σε αυτή την περίπτωση, χρησιμοποιούμε «δομικές παρεμβάσεις» για να αλλάξουμε τις συμπεριφορές των ανθρώπων ή για να δημιουργήσουμε ένα πλαίσιο όπου είναι ευκολότερο να επιτευχθεί η αλλαγή. Για παράδειγμα, αν κάνετε το πρόχειρο φαγητό πιο ακριβό, τότε θα είναι λιγότερο προσίτο ή αν αλλάξετε τη σχολική πολιτική για τον διαδικτυακό εκφοβισμό, θα είναι πιο δύσκολο για τους μαθητές να εκφοβίζουν ο ένας τον άλλον χωρίς να λογοδοτούν στο σχολείο.

Μπορούμε να το δούμε με δύο τρόπους: μπορούμε να εισάγουμε μέτρα για να κάνουμε τα πράγματα δυσκολότερα και να τιμωρούμε τις αρνητικές ενέργειες ή/και μπορούμε να επιλέξουμε μέτρα που υποστηρίζουν ή ανταμείβουν τη θετική συμπεριφορά. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να εισάγουμε μια πολιτική επιπτώσεων για τον διαδικτυακό εκφοβισμό και μια άλλη που θα παρέχει πόρους και ευκαιρίες στους μαθητές ώστε να επωφεληθούν από την εκπαίδευση κατά του εκφοβισμού.

Όταν οι άνθρωποι πιστεύουν ότι η αλλαγή είναι προς συμφέρον τους, λαμβάνουν τις πληροφορίες τους από έγκυρες πηγές και σκέφτονται υπό την οπτική της αλλαγής, είναι πιο πιθανό να νιώσουν (ατομικά και συλλογικά) ότι μπορούν να αλλάξουν συμπεριφορές. Η συνεργασία δίνει ενέργεια και κίνητρα, και τότε οι άνθρωποι μπορούν να διακρίνουν τις βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις και να τις επιδιώξουν όλοι μαζί.

4. Δημιουργήστε χώρους που ευνοούν την κοινωνικοποίηση.

Οι κοινωνικοί κανόνες επηρεάζουν τη συμπεριφορά θετικά ή αρνητικά. Ακολουθούμε αυτούς τους κανόνες γιατί θέλουμε να κερδίσουμε την εύνοια των συνομήλικών μας ή γιατί φοβόμαστε τι θα σκεφτούν για εμάς αν δεν τους ακολουθήσουμε. Οι κοινωνικοί κανόνες προκύπτουν για πολλούς λόγους και με πολλούς τρόπους, αλλά σχετίζονται με ομάδες που έχουν δύναμη και επιρροή, τις πεποιθήσεις ενός πολιτισμού για το φύλο και την κουλτούρα. Ο χώρος παίζει σημαντικό ρόλο και επηρεάζει τις αλλαγές.

Υποστηρίξτε τη δημιουργία ασφαλών χώρων για να προωθήσετε θετικές προσεγγίσεις και να έχετε την απόκριση του κόσμου όλων των ηλικιών στην προσπάθεια για αλλαγή των κοινωνικών κανόνων και καταπολέμηση της βίας μεταξύ συνομηλίκων. Δημιουργήστε έναν ασφαλή χώρο όπου όλοι νιώθουν ευπρόσδεκτοι, και κανείς δεν νιώθει αποκλεισμένος ή περιθωριοποιημένος. Ο χώρος αυτός θα αγκαλιάζει, θα αναγνωρίζει και θα εκτιμά την αξία όλων των ανθρώπων.

5. Εστιάστε σε όσα βοηθούν στην αλλαγή της συμπεριφοράς

Ορισμένοι συγγραφείς συμπεραίνουν ότι η αλλαγή της συμπεριφοράς γίνεται ευκολότερα όταν δεν την επιβάλλεις, αλλά παίρνεις τον χρόνο να κατανοήσεις την οπτική των άλλων και τι ακριβώς είναι αυτό που τους αποτρέπει από το να αλλάξουν. Είναι απαραίτητο να ξεπεραστούν αυτά τα εμπόδια.

Όταν οι άνθρωποι πιστεύουν ότι η αλλαγή είναι προς συμφέρον τους, λαμβάνουν τις πληροφορίες τους από έγκυρες πηγές και σκέφτονται υπό την οπτική της αλλαγής, είναι πιο πιθανό να νιώσουν (ατομικά και συλλογικά) ότι μπορούν να αλλάξουν συμπεριφορές. Η συνεργασία δίνει ενέργεια και κίνητρα, και τότε οι άνθρωποι μπορούν να διακρίνουν τις βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις και να τις επιδιώξουν όλοι μαζί.

Για περισσότερες πληροφορίες: P. S. Liljeston, L. Goldmann, R. K. Verma & J. McCleary-Sills (2017) *Understanding social norms and violence in childhood: theoretical underpinnings and strategies for intervention*, Psychology, Health & Medicine, <https://doi.org/10.1080/13548506.2016.1271954>

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Δραστηριότητα 2: Δημιουργία ασφαλούς χώρου

Συζήτηση για τους πιθανούς ασφαλείς χώρους στο σχολείο

Προτάσεις: Συζητήστε τους πιθανούς ασφαλείς χώρους του σχολείου σας (σωματικά, συναισθηματικά, ψυχολογικά, κοινωνικά και πνευματικά).

Υλικά: Χαρτί πίνακα, μαρκαδόροι, τυχαία ανακυκλωμένα αντικείμενα σε ίσους αριθμούς για 5 ομάδες (π.χ., ρολό χαρτί τουαλέτας, πλαστελίνη, ποτήρια, χάρτινα πιάτα, δοχεία, ξυλάκια, αυτοκόλλητα), κορδόνι (61 εκ. για κάθε ομάδα), κόλλα (x5), ψαλίδι (x5), σελοτέιπ (30 εκ. για κάθε ομάδα)

Ρωτήστε τους συμμετέχοντες: Ποια βήματα μπορούν να γίνουν στις τάξεις και στο σχολείο για τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου χώρου;

Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες. Δώστε σε κάθε ομάδα 7 – 10 ανακυκλώσιμα υλικά, ψαλίδι, κορδόνι, κόλλα και σελοτέιπ.

Πείτε σε κάθε ομάδα ότι έχουν 20 λεπτά για να φτιάξουν μια κατασκευή που αναπαριστά μια ασφαλή τάξη με τα υλικά τους. Πείτε τους να δώσουν ένα όνομα στην τάξη τους.

Το όνομα της τάξης πρέπει να έχει θετική έννοια. Πείτε στους συμμετέχοντες να σκεφτούν ποια είναι τα στοιχεία που χρειάζονται για μια ασφαλή τάξη. Πώς προλαμβάνουν τη βία και αντιδρούν σε αυτή οι νέοι και οι ενήλικες στην τάξη; Τι πόροι είναι διαθέσιμοι; (π.χ., κουτί φιλοδωρημάτων παιδικής προστασίας, λίστα ασφαλών μερών και λίστα επικοινωνίας σε περίπτωση που προκύψει κάποιο θέμα).

Μετά από 20 λεπτά, ζητήστε από κάθε ομάδα να γράψει τα πιο σημαντικά στοιχεία της κατασκευής σας στον πίνακα.

Μετά από 5 λεπτά, πείτε στην ομάδα να μαζευτεί και να δούνε τις κατασκευές των άλλων και να συζητήσει γι' αυτές.

Όταν οι ομάδες έχουν δει όλες τις κατασκευές, πείτε τους να κάνουν έναν κύκλο, χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποιες από τις ιδέες που είδατε θα θέλατε να εφαρμόσετε στις τάξεις σας;
- Τι ομοιότητες και τι διαφορές είχαν οι τάξεις;
- Τι μπορούμε να κάνουμε για να γίνουν αυτές οι τάξεις πραγματικότητα;
- Τι πόρους έχουμε για να κάνουμε τις τάξεις πραγματικότητα;
- Από ποιον μπορούμε να ζητήσουμε βοήθεια εντός και εκτός του σχολείου;
- Πείτε στους συμμετέχοντες ότι στην επόμενη συνεδρία θα φτιάξουν ένα Σχέδιο για ένα Ασφαλές Σχολείο, και ενθαρρύνετε τους να σκεφτούν τι μέτρα θα ήθελαν να δουν να εφαρμόζονται.

Δραστηριότητα 3: Ανάπτυξη σχεδίου για ένα ασφαλές σχολείο

Ανάπτυξη σχεδίου για ένα ασφαλές σχολείο

Προτάσεις: Αναπτύξτε Σχέδιο για ένα ασφαλές σχολείο για να αντιμετωπίσετε τους επιβλαβείς κοινωνικούς κανόνες και να βοηθήσετε στη δημιουργία ενός σχολείου που θα είναι ασφαλές για τα παιδιά. Οι συμμετέχοντες θα εργαστούν με τις ίδιες ομάδες που δημιουργήθηκαν στην προηγούμενη συνεδρία και θα γράψουν τα αποτελέσματα της σύσκεψής τους στον ακόλουθο πίνακα.

	<i>Δράσεις που επιτρέπουν ή ενθαρρύνουν τη βία στο σχολείο μας</i>	<i>Τι πρέπει να γίνει για να μειωθεί η βία</i>	<i>Παράγοντες που ίσως επηρεάζουν την εφαρμογή της πολιτικής ενάντια στη βία</i>
<i>Μαθητές</i>			
<i>Καθηγητές</i>			
<i>Διοίκηση Κοινότητα</i>			

Επιπλέον πηγές:

1. *Shifting social norms to tackle violence against women and girls (VAWG)*, https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG%20HELPDESK_DFIG%20GUIDANCE%20NOTE_SOCIAL%20NORMS_JAN%202016.pdf
2. *Ending School-Related Gender-Based Violence A Series of Thematic Briefs, United Nations Girls' Education Initiative, UNGEI, 2019*, <https://www.ungei.org/sites/default/files/2020-09/Ending-school-related-gender-based-violence-A-series-of-thematic-briefs-2019-eng.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δραστηριότητα 1: Παρεμβάσεις σε βίαια περιστατικά

Επισήμανση των συχνότερων περιστατικών βίας και σχεδιασμός πολύπλευρων παρεμβάσεων

Προτάσεις: Ομαδική εργασία για την επισήμανση και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων

Επισημάνετε τα πιο συχνά περιστατικά βίας ανάμεσα στα παιδιά μαζί με τους συμμετέχοντες. Επιλέξτε ένα περιστατικό για να το αναλύσετε.

Οι συμμετέχοντες σχηματίζουν 2-3 ομάδες. Για 30 λεπτά θα συσχεφθούν για να αναπτύξουν ένα σχέδιο παρέμβασης για την καλύτερη προστασία των παιδιών. Κάθε στάδιο θα γραφεί σε ένα χαρτί Α4. Στο τέλος θα δείξουν τη σύνδεση του κάθε σταδίου με τους φορείς διαφόρων τομέων.

Μια ομάδα θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα του έργου της και οι υπόλοιπες θα συμπληρώσουν τα στοιχεία που θεωρούν ότι λείπουν. Έπειτα, θα αναλυθούν όλα τα στάδια κι αν είναι απαραίτητο, ο εκπαιδευτής θα συμπληρώσει όσες πληροφορίες ενδεχομένως λείπουν.

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

- Όταν δίνετε επιπλέον πληροφορίες, αυτές πρέπει να αντιστοιχούν με το νομοθετικό πλαίσιο της εκάστοτε χώρας και με τα έγγραφα που πρέπει να συμπληρωθούν.
- Αν υπάρχει χρόνος, θα ήταν καλό να γίνουν ασκήσεις σχετικά με μεθόδους και τεχνικές που απαιτούνται κατά την εργασία με τα παιδιά.

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Διεπιστημονικός μηχανισμός συντονισμού (εφεξής «Μηχανισμός Συντονισμού») στη Βουλγαρία

Ο μηχανισμός αυτός, που λειτουργεί σε δημοτικό επίπεδο, απαιτεί τη σύγκληση διεπιστημονικής σύσκεψης εντός 24 ωρών σε περίπτωση οποιασδήποτε αναφοράς περιστατικού βίας κατά ενός παιδιού. Μετά την υιοθέτηση του νόμου περί Κοινωνικών Υπηρεσιών, ο νόμος για την προστασία του παιδιού τροποποιήθηκε ώστε να περιλαμβάνει τον μηχανισμό συντονισμού σε περίπτωση βίας και ορίζει ότι πρέπει να συγκληθεί μια διεπιστημονική ομάδα για την παροχή προστασίας σε παιδί που κινδυνεύει να πέσει θύμα βίας ή εκμετάλλευσης.

Η ομάδα πρέπει να περιλαμβάνει τον κοινωνικό λειτουργό από το Τμήμα Παιδικής Προστασίας, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για τη διερεύνηση της αρχικής αναφοράς. Εκείνος πρέπει να ενημερώσει τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας εντός 24 ωρών, ορίζοντας ημερομηνία και ώρα συνάντησης της ομάδας. Η διεπιστημονική ομάδα αποτελείται από εκπροσώπους της δημοτικής αρχής και το περιφερειακό τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών. Ανάλογα με την περίπτωση, η ομάδα μπορεί επίσης να περιλαμβάνει εκπροσώπους από την περιφερειακή διεύθυνση του Υπουργείου Υγείας, τον προσωπικό ιατρό του παιδιού ή εκπρόσωπο από το αρμόδιο τμήμα του νοσοκομείου, εκπρόσωπο της περιφερειακής επιθεώρησης εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών, τον διευθυντή και καθηγητή του σχολείου του παιδιού, εκπρόσωπο της Τοπικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Παραβατικότητας Ανηλίκων, περιφερειακό δικαστή ή περιφερειακό εισαγγελέα, ειδικό της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας ή τον διευθυντή της κοινωνικής υπηρεσίας φροντίδας κατ' οίκον, εάν υπάρχει.

Ο δήμαρχος του εκάστοτε δήμου είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων της διεπιστημονικής ομάδας. Η διεπιστημονική ομάδα αναπτύσσει σχέδιο δράσης για την προστασία του παιδιού ή την πρόληψη της βίας, ενημερώνοντας τις υπηρεσίες υγείας, κοινωνικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών που απαιτούνται για την προστασία και την αποκατάσταση.

Για περισσότερες πληροφορίες: UNICEF (2020) Study on Violence against Children in Bulgaria <https://www.unicef.org/bulgaria/media/10841/file/BGR-VAC-Research-volume-2.pdf>

Δραστηριότητα 2: Αναστοχασμός και συζήτηση

Συζήτηση για τα πλεονεκτήματα, τις προκλήσεις και τις εκκωλοπτόμενες ιδέες

Προτάσεις: Τριαντάφυλλο, Μπουμπούκι, Αγκάθι (προσαρμογή από Currie, et al., 2019)

Πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα: Πάρτε τρία διαφορετικά χρώματα χαρτί, σχεδιάστε και κόψτε τριαντάφυλλα, μπουμπούκια και αγκάθια. Κάντε τα αρκετά μεγάλα για να γράψουν οι συμμετέχοντες τις ιδέες τους.

Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας: Η δραστηριότητα περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

1. *ΤΙ: Συνοψίστε τις ιδέες, τις προκλήσεις και τις βασικές γνώσεις που αποκτήσατε σε μερικές προτάσεις.*
2. *ΠΟΙΟΣ: Αποφασίστε ποιος πρέπει να ακούσει αυτές τις προτάσεις.*
3. *ΠΩΣ/ ΠΟΥ/ΠΟΤΕ: Σκεφτείτε την καλύτερη δημιουργική μέθοδο για να μοιραστείτε τα μηνύματα αυτά. Κάντε σύσκεψη για να συζητήσετε τα επόμενα βήματα.*

4. ΜΟΙΡΑΣΤΕΙΤΕ!

Μέρος Α) ΤΙ: Συνοψίστε τις επιτυχίες, τις προκλήσεις και τις βασικές γνώσεις που αποκτήσατε σε μερικές προτάσεις.

1. *Εξηγήστε στην ομάδα ότι θα μιλήσουν για 3 κατηγορίες χρησιμοποιώντας το τριαντάφυλλο ως μεταφορά – επιτυχίες (τριαντάφυλλα), προκλήσεις (αγκάθια) και βασικές γνώσεις (μπουμπούκια). Η δραστηριότητα περιγράφεται παρακάτω με χαρτοκοπτική, αλλά μπορείτε να χρησιμοποιήσετε θέατρο, τραγούδι, ποίηση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή τέχνης επιθυμείτε.*

2. *Πάρτε λίγο χαρτί, σχεδιάστε και κόψτε μια τριανταφυλλιά με λίγα από τα κλαδιά της να βγαίνουν από το χώμα. Ως ομάδα, θα προσθέσετε τα τριαντάφυλλα (επιτυχίες), αγκάθια (προκλήσεις) και μπουμπούκια (μάθηση) με μια σύντομη περιγραφή γραμμένη επάνω τους.*

3. *Οι ερωτήσεις που θα κάνετε για τις κατηγορίες είναι οι εξής: ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ - Επιτυχία: Τι πήγε καλά; Για ποιο πράγμα από όσα έχει κάνει η ομάδα σας είστε πιο περήφανοι; ΑΓΚΑΘΙΑ - Προκλήσεις: Τι προκλήσεις αντιμετωπίσατε κατά τη διάρκεια; Ποιες κοινές προκλήσεις αντιμετωπίσατε; Τι κάνατε για να ανταπεξέλθετε σε αυτές τις προκλήσεις; ΜΠΟΥΜΠΟΥΚΙΑ- Μάθηση: Τι μάθατε κατά την εκπαίδευση; Τι θα κάνατε διαφορετικά την επόμενη φορά; Τι θα σχεδιάζατε και πώς θα αντιμετωπίζατε τις προκλήσεις στο μέλλον; Τι ευκαιρίες σας έδωσε το σεμινάριο; Τι χρειάζεται να αναπτυχθεί περαιτέρω;*

4. *Όταν έχετε γράψει όλες σας τις ιδέες, συνοψίστε τις σε βασικά μηνύματα που θα μοιραστείτε με το σχολείο και την κοινότητά σας.*

Μέρος Β) ΠΟΙΟΣ: Αποφασίστε σε ποιον απευθύνονται αυτά τα μηνύματα.

Εργαστείτε μαζί σαν ομάδα για να σκεφτείτε ποιος θέλετε να ακούσει τα μηνύματά σας. Ποιος θα αποκομίσει κάτι από αυτά και θα θελήσει να μάθει περισσότερο; Πώς θα μπορούσαν αυτές οι πληροφορίες να στηρίξουν μελλοντικές αποφάσεις;

5. *Ποιος θα ωφεληθεί από αυτά τα μηνύματα;*

6. *Ποιος χρειάζεται αυτές τις πληροφορίες για τη δουλειά του με τους νέους;*

Μέρος Γ) ΠΩΣ / ΠΟΥ / ΠΟΤΕ: Σχεδιάστε την καλύτερη μέθοδο για να μοιραστείτε τα βασικά μηνύματα, και οργανώστε μια συνάντηση όπου θα συζητηθούν τα επόμενα βήματα.

1. *Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να μοιραστείτε τα μηνύματα (γραπτός, κατ' ιδίαν, δημιουργικός);*
2. *Ποιες δημιουργικές μεθόδους μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να μοιραστούμε αυτές τις πληροφορίες;*
3. *Υπάρχουν ήδη κάποιες οργανωμένες συναντήσεις στο σχολείο;*
4. *Υπάρχουν κάποιες κοινότητες στο διαδίκτυο που θα τις ενδιέφερε να μάθουν για τις δράσεις στο σχολείο σας;*
5. *Δείτε ποιο είναι το κοινό σας και αναρωτηθείτε «μήπως χρειαστεί να αναπτύξουμε κάποιες νέες μεθόδους πληροφόρησης ώστε να ακουστούμε αποτελεσματικά;»*

Επιπλέον πηγές:

1. *Multiplier Collaboration Prevention Tool, <https://www.who.int/docs/default-source/documents/child-maltreatment/collaboration-multiplier-tool.pdf>*
2. *Protocol on the procedure in case of abuse and neglect of children Croatia [https://mup.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/red_button//PROTOCOL%20ON%20THE%20PROCEDURE%20IN%20CASE%20OF%20ABUSE%20AND%20NEGLECT%20OF%20CHILDREN%20\(2\).pdf](https://mup.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/red_button//PROTOCOL%20ON%20THE%20PROCEDURE%20IN%20CASE%20OF%20ABUSE%20AND%20NEGLECT%20OF%20CHILDREN%20(2).pdf)*
3. *Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului. https://mecc.gov.md/sites/default/files/procedura_de_organizare_institutionala_si_de_interventie_a*

[lucratorilor institutiilor de invatamant in cazurile de abuz neqlijare exploatare trafic al copilului.pdf](#)

6. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

Το εγχειρίδιο για τους μαθητές περιλαμβάνει 3 ενότητες:

- Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος
- Κοινωνικοί κανόνες και έμφυλα στερεότυπα
- Βήματα οργάνωσης μιας δραστηριότητας για τους νέους

Κάθε ενότητα περιλαμβάνει μια περίληψη που επεξηγεί τα θέματα, τους στόχους και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η περιγραφή των ενότητων παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον προγραμματισμό, θέματα 2 ή 3 συνεδριών (συνολικά 10 συνεδρίες, 16 ώρες), χρονική διάρκεια και υλικά. Οι συνεδρίες περιλαμβάνουν μια σειρά προτεινόμενων δραστηριοτήτων για τους εκπαιδευτές, συμβουλές, βοηθητικά φυλλάδια, και επιπλέον πληροφορίες. Υπάρχουν σχόλια για τις ηλικίες για τις οποίες είναι κατάλληλες οι δραστηριότητες. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει μια φόρμα ανατροφοδότησης (Παράρτημα 7.1) που σκοπεύει να αξιολογήσει το επίπεδο ικανοποίησης των παιδιών και το τι κατάφεραν να μάθουν.

Οι εκπαιδευτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις δραστηριότητες ή να επιλέξουν άλλες πιο κατάλληλες για την ομάδα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν κι άλλες μεθόδους για το «σπάσιμο του πάγου» - για να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους, μεθόδους για να ενισχύσουν την ενέργεια και τα κίνητρα των συμμετεχόντων και δραστηριότητες που θα τους βοηθήσουν να σκεφτούν τα θέματα και αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν. Επίσης, μπορούν να φτιάξουν παρουσιάσεις στο Power point και να προετοιμάσουν φωτοτυπίες ως στρατηγική μάθησης.

6.1. ΕΝΟΤΗΤΑ: 1 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Περίληψη ενότητας: Η ενότητα αυτή θέτει το εκπαιδευτικό σεμινάριο στο πλαίσιο του και παρουσιάζει το πρόγραμμα και την προσέγγιση. Παρέχει πληροφορίες για την εκπαίδευση, παρουσιάζει τις βασικές ιδέες και δίνει στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να τα συζητήσουν μεταξύ τους. Η ενότητα εστιάζει στο δέσιμο της ομάδας και στην επεξήγηση των κύριων θεμάτων. Οι κύριες συνεδρίες σχετίζονται με την εργασία ως ομάδα, την κατανόηση της έννοιας των δικαιωμάτων και ενός σχολείου φιλικού προς τους μαθητές. Η ιδέα είναι να εντοπίσουμε κατά πόσο είναι φιλικό το σχολείο των παιδιών προς αυτά και να σκεφτούμε τρόπους να αλλάξουμε το σχολικό περιβάλλον.

Η ενότητα αυτή έχει προσαρμοστεί από τη Συμβουλευτική Επιτροπή Παιδιών του προγράμματος ACTIV.³⁰

Στόχος: Να παρέχετε γνώση και δεξιότητες στους οργανωτές για θέματα νεολαίας ώστε να μπορούν να δουλεύουν ομαδικά, να κατανοήσουν τα δικαιώματα του παιδιού και να αλλάξουν το σχολικό περιβάλλον

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος αυτής της ενότητας οι συμμετέχοντες θα έχουν τη γνώση και τις δεξιότητες να:

- Εργάζονται ομαδικά
- Αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του παιδιού
- Κατανοούν την έννοια του φιλικού προς τα παιδιά σχολείου
- Αναγνωρίζουν την ανάγκη για αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον

Τι περιλαμβάνει η Ενότητα 1: Δημιουργία προστατευτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Ενδυνάμωση της ομάδας	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1 Εισαγωγή	10 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Ανθρώπινο BINGO	40 λεπτά

³⁰ https://www.tdh.ro/sites/default/files/2022-09/Metodologie%20Child%20Advisory%20Board%20-%20ACTIV_.pdf

Δραστηριότητα 3: Το συμφωνητικό που έχετε στα χέρια σας	40 λεπτά
Συνεδρία 2: Δουλεύουμε μαζί	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Ομαδική ζωγραφιά	90 λεπτά
Συνεδρία 3: Τα δικαιώματα του παιδιού	90min
Δραστηριότητα 1: Έννοια των δικαιωμάτων του παιδιού	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Χείρα βοήθειας	60 λεπτά
Συνεδρία 4: Ασφαλές και φιλικό προς τα παιδιά σχολείο	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Φιλικό σχολείο	60 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Μετράμε τη θερμοκρασία του σχολείου	30 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, παρουσίαση Power point, αυτοκόλλητα χαρτάκια post-it, πίνακας, μαρκαδόροι, φύλλα A4, μπογιές, κόλλα και ψαλίδι.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Δραστηριότητα 1: Εισαγωγή

Καλωσόρισμα, διοικητικές λεπτομέρειες, γενικές πτυχές του προγράμματος

Προτάσεις: Συστήστε τον εκπαιδευτή και καλωσορίστε τους συμμετέχοντες. Δώστε κάποιες πληροφορίες για την εκπαίδευση και εξηγήστε τους κύριους στόχους. Ενώ δίνετε πληροφορίες, μπορείτε να αναφερθείτε και στη συμμετοχή της νεολαίας στη διασφάλιση ενός φιλικού προς τα παιδιά σχολικού περιβάλλοντος. Το πρόγραμμα προβλέπει την οργάνωση ομαδικών δραστηριοτήτων με νέους (1 ομάδα 10 ατόμων το ελάχιστο) για την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό δικών τους παρεμβάσεων/πρωτοβουλιών με αποδέκτες τους γονείς, τους καθηγητές, τους συνομηλικούς τους και την τοπική κοινότητα. Στη διαδικασία αυτή, οι νέοι θα βοηθηθούν από τους εκπαιδευτές, αλλά και από τους γονείς που θα κληθούν να συμμετέχουν σε συναντήσεις. Οι πρωτοβουλίες των παιδιών θα έχουν διάφορες μορφές, ζωντανές βιβλιοθήκες, κοινωνικό θέατρο, ταινίες μικρού μήκους, ζωγραφική τοίχου. Οι ηγέτες της νεολαίας θα βοηθούν στις συναντήσεις και θα τις οργανώνουν με στόχο την κατανόηση των πλεονεκτημάτων και των προκλήσεων της καθημερινότητας των νέων και τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων για την προώθηση θετικών συμπεριφορών και ισότητας των φύλων.

Δραστηριότητα 2: Ανθρώπινο Bingo

Συστηθείτε και συνδεθείτε μεταξύ σας

Προτάσεις: Ανθρώπινο Bingo

Δώστε μια κάρτα σε κάθε συμμετέχοντα

**ΒΡΕΪΤΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΠΟΥ
ΣΗΜΕΙΩΣΤΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΑΤΟΜΟ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΟΥΤΙ
ΚΑΝΑΤΕ BINGO Ή ΟΧΙ;**

Έχει σπάσει ένα	Έχει ταξιδέψει εκτός	Επισκέφθηκε κάποιον	Έχει μικρότερη αδερφή	Έχει κατοικίδιο

κόκκαλο	χώρας	πάρκο το καλοκαίρι		που δεν είναι σκύλος ή γάτα
Μπορεί να παίξει κάποιο μουσικό όργανο	Φοράει ίδιο νούμερο παπούτσι με εσένα	Μιλάει δύο γλώσσες	Το αγαπημένο του φαγητό είναι η πίτσα	Είναι αριστερόχειρας
Γεννήθηκε ίδιο μήνα με εένα	Πήγε για κάμπινγκ πέρσι το καλοκαίρι	Δεν φοράει ίδιες κάλτσες	Ξέρει να σφυρίζει	Έχει διαβάσει όλα τα βιβλία του Χάρι Πότερ
Κάνει κάποιο άθλημα	Έχει μεγαλύτερο αδερφό	Έχει τρύπες στα αυτιά	Το αγαπημένο του χρώμα είναι το κόκκινο	Του αρέσει το σούσι
Έχει βαμμένα μαλλιά	Έχει ανέβει σε τρενάκι του λούνα παρκ	Έχει παρευρεθεί σε παρέλαση	Μπορεί να διπλώσει τη γλώσσα του	Μπορεί να κάνει ρόδα

Εξηγήστε στους συμμετέχοντες ότι όταν δοθεί το σήμα εκκίνησης, πρέπει να ξεκινήσουν να ρωτούν πληροφορίες. Σε κάθε τετράγωνο θα γράψουν το όνομα που αντιστοιχεί στην πρόταση. Αυτό απαιτεί να συνομιλήσουν μεταξύ τους για να μάθουν πληροφορίες ο ένας για τον άλλον.

Πείτε τους ότι το κάθε όνομα μπορεί να γραφτεί μόνο μια φορά στον πίνακα.

Είναι σημαντική η ταχύτητα εδώ, οπότε το πρώτο άτομο που θα συμπληρώσει τον πίνακα θα φωνάζει «Μπίνγκο!» και το παιχνίδι θα σταματήσει.

- Συνιστούμε να προσαρμοστεί το περιεχόμενο του πίνακα στην ομάδα.
- Αν τα άτομα είναι λιγότερα από τα κουτιά στον πίνακα, αλλάξτε το παιχνίδι, π.χ., πείτε τους να τον συμπληρώσουν διαγώνια.

Ανάλυση δραστηριότητας

1. Πώς νιώσατε;
2. Τι από όσα μάθατε σας φάνηκε ενδιαφέρον;

Σημείωση: Η άσκηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία σε ομάδες με παιδιάδιαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν τα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι προτάσεις στον πίνακα μπορούν να τροποποιηθούν αναλόγως.

Δραστηριότητα 3: Το συμβόλαιο που έχετε στα χέρια σας

Συντάξτε και συμφωνήστε στους κανόνες της ομάδας

Προτάσεις: Κανόνες ομάδας

Στάδιο Α

1. Πείτε στους συμμετέχοντες τους κανόνες που θα διευκολύνουν τη λειτουργία της ομάδας σας. Εξηγήστε τους ότι οι κανόνες αυτοί είναι ήδη μέσα τους, κι αυτό είναι το καλό, ότι τους έχουν ήδη στα χέρια τους.
2. Δείξτε στους συμμετέχοντες το χέρι σας και εξηγήστε το νόημα κάθε δαχτύλου: Βοηθητικό Φυλλάδιο **Το Συμφωνητικό που έχετε στα χέρια σας**
3. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες αν θα ήθελαν να αλλάξουν κάποιους από τους κανόνες που εξηγήσατε παραπάνω, ώστε να λειτουργήσει καλύτερα η ομάδα. Αν συμφωνήσουν όλοι, μπορείτε να προχωρήσετε στην αλλαγή.

Στάδιο Β

1. Βάλτε τους συμμετέχοντες να κάτσουν σε ένα τραπέζι που καλύπτεται από ένα μεγάλο χαρτί
2. Βεβαιωθείτε ότι οι μογιές/τα χρώματα που είναι πάνω στο τραπέζι είναι εύκολα προσβάσιμα από όλους.
3. Για αρχή, κάθε μέλος της ομάδας θα ζωγραφίσει τα αρχικά του (ξεκινώντας άκρη του χαρτιού) με έναν χρωματιστό μαρκαδόρο και όσο πιο μεγάλα γίνεται. Τα αρχικά που θα ζωγραφίσουν όλοι θα επικαλύπτουν το ένα το άλλο και θα δημιουργηθεί ένα αφηρημένο σχέδιο.
4. Οι συμμετέχοντες θα γεμίσουν τις παλάμες τους με τέμπερα και θα τις τοποθετήσουν πάνω από τα αρχικά τους. Βεβαιωθείτε ότι υπάρχουν αρκετά υγρά μαντηλάκια για να σκουπίσουν τα χέρια τους μετά.
5. Στην αρχή όλα γίνονται ατομικά και σιωπηλά (όλοι πρέπει να συγκεντρωθούν στη δραστηριότητα).
6. Μετά από λίγο, στο επόμενο επίπεδο, οι συμμετέχοντες θα προσθέσουν λεπτομέρειες και στοιχεία που πιστεύουν ότι χαρακτηρίζουν την ομάδα τους.
7. Όταν η σύνθεση ολοκληρωθεί, κάθε μέλος θα γράψει σε ένα κομμάτι χαρτί μια λέξη ή έναν τίτλο που τους έρχεται στο μυαλό με βάση το έργο. Στο τέλος, τα χαρτάκια θα μαζευτούν και θα γραφτεί ένα κείμενο που θα περιλαμβάνει όλες αυτές τις λέξεις και φράσεις.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτές:

Μετά τη δραστηριότητα θα ακολουθήσει μια συλλογική συζήτηση. Τα αρχικά και οι παλάμες στο χαρτί θα επιτρέψουν στους συμμετέχοντες να αφήσουν το προσωπικό τους σημάδι και να επιβεβαιώσουν την ατομικότητά τους εντός της ομάδας.

Αυτή η διατήρηση της ατομικότητας που γίνεται παράλληλα με τη δημιουργία σχέσεων με άλλους γίνεται αισθητή καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας. Η όλη διαδικασία δίνει έμφαση σε δύο συγκεκριμένες στιγμές της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης - το άτομο επιβεβαιώνει την ύπαρξή του, ενώ παράλληλα δημιουργεί σχέσεις που θέτουν τη βάση της συνεργασίας. Άλλη μια σημαντική πτυχή είναι αναζήτηση λύσεων, ώστε να διευρυνθεί το εύρος των πιθανοτήτων. Κάποιοι νιώθουν πολύ καλά κατά τη διάρκεια της άσκησης, άλλοι όχι και τόσο. Είναι σημαντικό να παρατηρείτε τις συμπεριφορές και να κάνετε αναδρομή στις στιγμές αυτές κατά τη διάρκεια της ανατροφοδότησης.

Σημείωση: Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτή την άσκηση για παιδιά όλων των ηλικιών. Ωστόσο, αν στην ομάδα τα περισσότερα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να κάνουν μόνο το στάδιο Α.

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Το συμφωνητικό στα χέρια σας

Θέλουμε να επανεξετάσουμε κάποιες προσδοκίες που -αν τις σεβαστούμε όλοι- θα μας επιτρέψουν να βιώσουμε όσο καλύτερα γίνεται την εμπειρία μας ως ομάδα. Υπάρχουν κάποιοι κανόνες για την αποτελεσματική λειτουργία μας, που διασφαλίζουν ότι θα υπάρχει μια φιλική ατμόσφαιρα και όλοι θα νιώθουν άνετα. **Το συμφωνητικό αυτό είναι στα χέρια σας.**

Μην ανησυχείτε, δεν πρόκειται για κάποιο τρικ. Είναι απλώς κανόνες που όλοι μπορούν να ακολουθήσουν, κανόνες που θα μας βοηθήσουν να γίνουμε καλύτερη ομάδα. Ξέρετε τι είναι εντυπωσιακό; Οι κανόνες αυτοί είναι στα χέρια μας.

ΜΙΚΡΟ ΔΑΧΤΥΛΟ: ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Το μικρό δάχτυλο είναι το πιο ευάλωτο. Δεν είναι δυνατό όσο τα υπόλοιπα, αλλά χωρίς αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο να χρησιμοποιήσουμε το χέρι μας. Μπορεί να μην το καταλαβαίνετε, αλλά όλα τα άλλα δάχτυλα πάντα το προστατεύουν. Αν το έχουμε αυτό στο μυαλό μας, τότε το μικρό δάχτυλο θα μας θυμίζει την ασφάλεια και ότι πάντα πρέπει να εργαζόμαστε ώστε να τη διασφαλίζουμε. Δεν πρόκειται μόνο για τη σωματική ασφάλεια, αν και αυτή είναι πολύ σημαντική. Η συναισθηματική ασφάλεια είναι το ίδιο σημαντική με τη σωματική, οπότε θέλουμε να δουλέψουμε για να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον όπου όλα τα μέλη της ομάδας νιώθουν άνετα και ασφαλή. Τι σημαίνει για σας η ασφάλεια;

ΠΑΡΑΜΕΣΟΣ: ΔΕΣΜΕΥΣΗ

Σε πολλές κουλτούρες αυτό είναι το δάχτυλο που ο κόσμος φοράει συνήθως τις βέρες του γάμου του. Το δαχτυλίδι αυτό συμβολίζει τη δέσμευση σε έναν σύντροφο. Οπότε, εμείς εδώ είναι που θέλουμε να δώσουμε

έμφαση. Όταν είστε μέλος της ομάδας δεσμεύεστε απέναντι σε όλα τα άλλα μέλη της. Δεσμεύεστε να γίνετε χρήσιμο μέλος της ομάδας, ακόμη και στις δύσκολες στιγμές. Δεσμεύεστε, επίσης, απέναντι στον εαυτό σας να συμμετέχετε σε κάτι που έχει τη δυνατότητα να σας βοηθήσει να αναπτυχθείτε. Τι σημαίνει για σας η δέσμευση;

ΜΕΣΟΣ - ΣΕΒΑΣΜΟΣ

Σε πολλές κουλτούρες είναι μεγάλη ασέβεια να υψώσεις το μεσαίο δάχτυλο σε κάποιον! Το τρίτο δάχτυλο μας θυμίζει πόσο σημαντικός είναι ο σεβασμός σε μια ομάδα. Για να λάβετε όσα περισσότερα εφόδια μπορείτε από αυτή την εμπειρία, πρέπει να σέβεστε τα άλλα μέλη της ομάδας, ακόμη κι αν οι ιδέες τους, η προσωπικότητά τους, ο σωματότυπός τους, η οικογένειά τους ή/και η κουλτούρα τους είναι διαφορετική από τη δική σας. Πρέπει να σέβεστε τον εαυτό σας, κρατώντας το σώμα σας υγιές και το μυαλό σας συγκεντρωμένο σε δραστηριότητες και διασκέδαση. Πρέπει να σέβεστε την ίδια σας τη νοημοσύνη και τις ιδέες σας. Αν έχετε κάποια ιδέα που πιστεύετε ότι θα βοηθήσει την ομάδα, παρακαλούμε μοιραστείτε τη! Ο σεβασμός στον ηγέτη της ομάδας είναι επίσης σημαντικός-αφιερώνει τον χρόνο του να σας βοηθήσει να γίνεται η καλύτερη έκδοση του εαυτού σας. Τι σημαίνει για σας ο σεβασμός;

ΔΕΙΚΤΗΣ: ΕΥΘΥΝΗ

Ο δείκτης είναι το δάχτυλο που οι περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο χρησιμοποιούν για να δείξουν κάτι ή κάποιον. Στρέψτε τον δείκτη προς τον εαυτό σας. Το άτομο που δείχνετε -εσείς- είναι αυτός που έχει την ευθύνη σας περισσότερο από κάθε άλλον! Όταν είστε σε μια ομάδα, πρέπει να είστε υπεύθυνοι για τον εαυτό σας. Αυτό σημαίνει ότι είστε υπόλογοι απέναντι στην ομάδα για οτιδήποτε λέτε ή κάνετε. Τώρα, δείξτε κάποιον άλλον. Κοιτάξτε το χέρι σας....Πόσα δάχτυλα δείχνουν εσάς τώρα; Τα άλλα τρία δάχτυλα μπροστά από το εσωτερικό της παλάμης σας, δείχνουν τώρα εσάς. Αυτό δείχνει ότι αν ο καθένας μας είναι υπεύθυνος γι' αυτά που λέει και κάνει, τότε κερδίζει όλη ομάδα. Τι σημαίνει ευθύνη για σας;

ΑΝΤΙΧΕΙΡΑΣ: ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ

Για εμάς οι σηκωμένοι αντίχειρες σημαίνουν ότι είναι OK να διασκεδάσουμε! Πιστεύουμε τόσο πολύ στη διασκέδαση που τη βάλουμε μέσα στους κανόνες μας, ακριβώς δίπλα σε έννοιες όπως η ασφάλεια και ο σεβασμός. Θέλουμε να έχετε θετική στάση προς την ομάδα κάθε φορά που συναντιόμαστε. Αν δυσκολεύεστε να είστε θετικοί, προσπαθήστε να αφήσετε κάποιο άλλο μέλος της ομάδας να σας φτιάξει τη διάθεση. Να θυμάστε, η διασκέδαση μέσα στην ομάδα μπορεί να σας βοηθήσει με τα αρνητικά σας συναισθήματα. Ακόμη κι αν δυσκολεύεστε με την ομάδα, η θετική στάση απέναντί της μπορεί να σας βοηθήσει να ξεπεράσετε τις προκλήσεις και να απολαύσετε τις επιτυχίες σας. Τι σημαίνει για σας η θετική στάση ως έννοια;

Προσαρμοσμένο από τις οδηγίες του εγχειριδίου των Εκπαιδευτών για την ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών και της εργασίας με τους νέους σε συμβουλευτικές επιτροπές παιδιών. Γράφτηκε στο πλαίσιο του προγράμματος **Away**, 2018, <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/facilitators-manual>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΔΟΥΛΕΥΟΝΤΑΣ ΜΑΖΙ

Δραστηριότητα 1: Ομαδική ζωγραφιά

Βάλτε τους συμμετέχοντες να δουλέψουν όλοι μαζί

Προτάσεις: Ομαδική ζωγραφιά

Χωρίστε την ομάδα σε μικρότερες ομάδες των τριών ατόμων.

Κάθε μέλος της ομάδας έχει έναν από τους ακόλουθους ρόλους:

- **Ζωγράφος.** Ο ζωγράφος επιχειρεί να ξαναφτιάξει ένα σχέδιο που υπάρχει ήδη, αλλά δεν το έχει δει. Το επιχειρεί ακολουθώντας οδηγίες από τον Ομιλητή. Πρέπει να κάθεται με την πλάτη στον Ομιλητή και τον Θεατή και δεν πρέπει να μιλάει.
- **Ομιλητής.** Ο Ομιλητής πρέπει να περιγράψει το σχέδιο στον Ζωγράφο, αλλά χωρίς να το βλέπει, μπορεί μόνο να συμβουλευτεί τον Θεατή. Δεν μπορεί να χρησιμοποιεί χειρονομίες.
- **Θεατής.** Ο θεατής βλέπει το σχέδιο. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται να μιλήσει και μπορεί να επικοινωνεί μόνο χωρίς να μιλάει με τον Ομιλητή. Επίσης, δεν επιτρέπεται να ζωγραφίζει με τα χέρια του το σχέδιο στον αέρα.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών.

Επιπλέον πηγές:

1. 100 ways to energise groups: Games to use in workshops, meetings and the community
<https://www.ndi.org/sites/default/files/Energisers.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: ΤΑ ΔΙΚΑΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Δραστηριότητα 1: Η έννοια των δικαιωμάτων του παιδιού

Ταξίδι στον κόσμο των δικαιωμάτων του Παιδιού

Προτάσεις: Ταξίδι

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες των 3-4 ατόμων με διάφορες μεθόδους: διαλέγουν μια καραμέλα από μια σακούλα και στη συνέχεια χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με το χρώμα του περιτυλίγματος της καραμέλας, παίρνετε 3 ή 4 απλά παζλ (των 4 τεμαχίων) και κάθε παιδί διαλέγει στα τυφλά ένα κομμάτι παζλ και μετά αναζητά τα παιδιά με των οποίων το κομμάτι ταιριάζει, διαλέγουν μια τάπα από μια σακούλα που περιέχει τάπες διαφόρων χρωμάτων και έπειτα οι ομάδες χωρίζονται σύμφωνα με τα χρώματα ή με την κλασική μέθοδο: μήλα-αχλάδια-καρύδια-φουντούκια.

Σημείωση: Επιλέξτε ποια μέθοδο θα χρησιμοποιήσετε ανάλογα με την ηλικία των συμμετεχόντων

Κάνετε την εισαγωγή: ο εκπαιδευτής λέει στα παιδιά ότι ξεκινήσουν ένα ταξίδι στον πραγματικό κόσμο, όπου θα ανακαλύψουν τα δικαιώματα του παιδιού. Αρχικά, βεβαιωθείτε ότι γνωρίζουν τι σημαίνει παιδί, σύμφωνα με την ορολογία των ΗΕ. «Οποιοδήποτε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών». Μπορείτε να τους πείτε ότι παρότι η ηλικία της ενηλικίωσης διαφέρει νομοθετικά από πολιτισμό σε πολιτισμό (δώστε παραδείγματα), τα Ηνωμένα Έθνη όρισαν ως παιδί «οποιοδήποτε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών», ώστε να διασφαλίσουν ότι οι ενήλικες θα υποστηρίζουν τα παιδιά σε όλο τον κόσμο ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των σταδίων ανάπτυξής τους και όχι σύμφωνα με την κουλτούρα της χώρας τους. Σ' αυτό το ταξίδι, τα παιδιά θα πάρουν μαζί τους ένα σακίδιο που θα περιέχει όλα όσα χρειάζονται κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Κάθε ομάδα λαμβάνει ένα σακίδιο με χαρτάκια. Πάνω σε κάθε χαρτάκι είναι γραμμένο ένα δικαίωμα του παιδιού, όπως αυτά αναγράφονται στην Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού.

Οι ομάδες πρέπει να διαβάσουν προσεκτικά τα χαρτάκια και να συζητήσουν μεταξύ τους σε τι αναφέρεται η κάθε σημείωση (ίσως χρειαστεί να δώσετε παραδείγματα για να καταλάβουν καλύτερα). Γι' αυτή τη δραστηριότητα δώστε στα παιδιά γύρω στα 10-15 λεπτά.

Έπειτα, ο εκπαιδευτής ενημερώνει τα παιδιά ότι ο δρόμος τους είναι δύσκολος. Πρέπει να ανέβουν ένα λόφο και δεν μπορούν να κουβαλήσουν εύκολα το σακίδιο, οπότε πρέπει να αφήσουν 5 χαρτάκια. Δώστε τους 5 λεπτά να συζητήσουν ποια από τα χαρτάκια θα αφήσουν.

Γυρίστε γύρω από την αίθουσα και ακούστε τις ομάδες να εξηγούν μία-μία για ποιο λόγο επέλεξαν να αφήσουν τα χαρτάκια που άφησαν.

Μετά, πείτε τους ότι κάνει πολύ ζέστη, έχουν σκαρφαλώσει ήδη πολλές ώρες κι έχουν κουραστεί ακόμη περισσότερο. Ζητήστε τους να αφήσουν άλλα 5 χαρτάκια. Δώστε τους 5 λεπτά να συζητήσουν και ακούστε πάλι τις αιτιολογίες των ομάδων.

Έπειτα, ενημερώστε τους ότι έπεσε η νύχτα, κάνει κρύο και πρέπει να ανάψουν φωτιά. Θα χρησιμοποιήσουν 5 ακόμη χαρτάκια γι' αυτό το σκοπό. Ζητήστε τους και πάλι να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν να θυσιάσουν τα συγκεκριμένα χαρτάκια.

Όταν επιστρέψουν απ' το ταξίδι τους, πρέπει να πληρώσουν το τελωνείο. Εσείς, τώρα, θα τους πάρετε μερικά χαρτάκια που θα διαλέξετε τυχαία. Αφήστε ένα δικαίωμα στη μία ομάδα, δυο-τρεις στην άλλη και μην πάρετε κανένα χαρτάκι από την τελευταία.

Σ' αυτή τη φάση, τα παιδιά έχουν μείνει με ένα μόνο δικαίωμα (ή στην περίπτωση της μίας ομάδας με 3 το μέγιστο). Πείτε τους να μοιραστούν τη γνώμη τους για το δικαίωμα που τους έχει μείνει κι έπειτα συζητήστε μαζί τους σχετικά με το πώς βίωσαν συναισθηματικά αυτή την άσκηση.

- Πώς ένιωσαν που έχασαν τα δικαιώματά τους;
- Πότε τους ήταν πιο δύσκολο, την πρώτη, τη δεύτερη ή την τρίτη φορά; Μήπως τους ήταν πιο δύσκολο όταν κάποιος ενήλικας που εμπιστεύονταν τους στέρησε τα δικαιώματά τους;
- Πώς ένιωσαν όταν είδαν ότι τους είχε μείνει ένα μόνο δικαίωμα;

- Ποια από τα δικαιώματα που είδαν γραμμένα στα χαρτάκια θεωρούν ότι γίνονται σεβαστά και ποια όχι;
- Ποιος πρέπει να παλέψει για τα δικαιώματά τους;
- Τι μπορούν να κάνουν για να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους;
- Τι μπορώ να κάνω όταν βλέπω να παραβιάζονται τα δικαιώματα κάποιου άλλου παιδιού;
- Πώς πιστεύω ότι μπορώ να κάνω τους ενήλικες συμμάχους μου;

Ο εκπαιδευτής συνεχίζει να δίνει πληροφορίες σχετικά με το πόσο σημαντικά είναι ΟΛΑ τα δικαιώματα και με το ότι θα πρέπει να διεκδικήσουμε τον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού παγκόσμια. Δώστε έμφαση στο ότι κάθε παιδί έχει αυτά τα δικαιώματα μόνο και μόνο επειδή είναι παιδί και η χώρα και η οικογένεια όπου γεννήθηκε δεν παίζει κανέναν ρόλο. Να επιστήσετε την προσοχή των παιδιών στο γεγονός ότι μια κοινωνία στην οποία τα δικαιώματα των παιδιών, αλλά και οποιουδήποτε άλλου, δεν γίνονται σεβαστά δεν είναι μια δίκαιη κοινωνία, αλλά μια κοινωνία στην οποία ανά πάσα στιγμή, για τον έναν ή τον άλλον λόγο, κάποιος μπορεί να αλλάξει αυθαίρετα κατηγορία. Γι' αυτόν τον λόγο είναι σημαντικό να παλεύουμε ώστε να γίνονται σεβαστά ΟΛΑ τα δικαιώματα ΟΛΩΝ των παιδιών.

Ολοκληρώστε την άσκηση με μία αφίσα που θα φτιάξουν μαζί όλα τα παιδιά. Ονομάστε τη: ΧΕΙΡΑ ΒΟΗΘΕΙΑΣ. Σε ένα φύλλο Α4, τα παιδιά θα ζωγραφίσουν το περίγραμμα του χεριού τους. Σε κάθε δάχτυλο κάθε παιδί θα γράψει το όνομα εκείνου από τον οποίο θα μπορούσαν να ζητήσουν βοήθεια όταν θεωρήσουν ότι είτε κάποιο δικό τους, είτε το δικαίωμα κάποιου άλλου παιδιού έχει καταπατηθεί. Καλό είναι κάθε παιδί να γράψει το όνομα κάποιου που αποτελεί σταθερή βάση στη ζωή του. Σκοπός αυτής της άσκησης είναι να ολοκληρωθεί με μία νότα αισιοδοξίας, ώστε τα παιδιά να φύγουν με την αίσθηση ότι όχι μόνο μπορούν, αλλά και ότι πρέπει να κάνουν κάτι όταν βλέπουν κάποιο δικαίωμα να καταπατάται, όχι με την αίσθηση ότι ο κόσμος είναι ένα άγριο μέρος όπου τα δικαιώματά σου καταπατούνται και δεν μπορείς να κάνεις το παραμικρό, διότι όλα εξαρτώνται από τους άλλους και όχι από εσένα.

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Τα δικαιώματα των παιδιών

Το δικαίωμα στη ζωή.

Το δικαίωμα στην ταυτότητα (όνομα, υπηκοότητα, να γνωρίζω τους γονείς μου).

Το δικαίωμα να μεγαλώσω με την οικογένειά μου.

Το δικαίωμα να μάθω πληροφορίες για μέλη της οικογένειάς με τα οποία για κάποιο λόγο χωριστήκαμε.

Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

Ελευθερία έκφρασης (αναζήτηση, λήψη, μετάδοση κάθε είδους πληροφοριών και ιδεών)

Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας..

Ελευθερία του ειρηνικού συνεταιρίζεσθαι και του δημόσιου συνέρχεσθαι.

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή (μη παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή) και πρόσβασης σε πληροφορίες μέσω των μέσων ενημέρωσης.

Το δικαίωμα στην κοινωνική προστασία (ανάγκη ανάδοχης φροντίδας, υιοθεσία).

Δικαίωμα ειδικής προστασίας (σε περίπτωση αναπηρίας).

Το δικαίωμα να λαμβάνω βοήθεια από το κράτος εάν οι γονείς δεν μπορούν να φροντίσουν για την ευημερία μου.

Το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη.

Το δικαίωμα ως παιδί πρόσφυγας να είμαι ίσο με του υπηκόους της χώρας υποδοχής.

Το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια.

Το δικαίωμα στην αυτονομία.

Το δικαίωμα ενεργού συμμετοχής σε αποφάσεις που με αφορούν.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Το δικαίωμα στην υποχρεωτική και δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
Το δικαίωμα να χρησιμοποιώ τη μητρική μου γλώσσα, να ανατρέφομαι στις πολιτιστικές αξίες της μειονότητας στην οποία ανήκω.
Το δικαίωμα στην αναψυχή και τη διασκέδαση.
Το δικαίωμα να μην υφίσταμαι οικονομική εκμετάλλευση μέσω εργασίας.
Το δικαίωμα προστασίας από την εμπορία ανθρώπων (απαγωγή, πώληση).
Το δικαίωμα να μην υφίσταμαι σεξουαλική εκμετάλλευση/κακοποίηση.
Το δικαίωμα προστασίας από τη χρήση επιβλαβών ουσιών (ναρκωτικά κ.λπ.).
Το δικαίωμα να μην υποβάλλονται σε βασανιστήρια, τιμωρίες ή σκληρή μεταχείριση.
Το δικαίωμα να μην καταδικάζομαι σε θανατική ποινή ή χωρίς δυνατότητα αποφυλάκισης.
Το δικαίωμα να μην συλλαμβάνομαι, να μην κρατούμαι ή φυλακίζομαι παράνομα ή αυθαίρετα.
Σε περίπτωση κράτησης, το δικαίωμα στην ανθρώπινη μεταχείριση και στην πρόσβαση σε άμεση νομική βοήθεια.
Σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης, το δικαίωμα να μην συμμετέχω άμεσα σε εχθροπραξίες.
Το δικαίωμα να μου παρασχεθεί σωματική και ψυχολογική βοήθεια εάν έχω πέσει θύμα αμέλειας, κακομεταχείρισης, σκληρών τιμωριών ή βασανιστηρίων.
Το δικαίωμα στο τεκμήριο αθωότητας.
Για περισσότερες πληροφορίες: Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Δραστηριότητα 2: Χείρα βοήθειας

Πείτε στα παιδιά ότι μπορούν και πρέπει να κάνουν κάτι όταν ένα δικαίωμα τους παραβιάζεται.

Προτάσεις: Χείρα βοήθειας

Γράψτε τις ακόλουθες προτάσεις σε αυτοκόλλητα χαρτάκια ή ετικέτες:

1. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συναναστρέφονται με άλλους.
2. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα για καλό χαρτί τουαλέτας.
3. Τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο πρέπει να επωφελούνται από ειδική νομική βοήθεια.
4. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εξασκούν τη θρησκεία τους.
5. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα για επαρκές και υγιεινό φαγητό.
6. Κανένα παιδί δεν πρέπει να καθαρίζει μόνο του το δωμάτιό του.
7. Κανένα παιδί δεν πρέπει να πέφτει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης.
8. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να τρώνε τρόφιμα με χαμηλή θρεπτική αξία.
9. Τα παιδιά με αναπηρίες έχουν δικαίωμα για ειδική φροντίδα.
10. Κανένα παιδί δεν πρέπει να εργάζεται.
11. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα για ιατρική περίθαλψη.
12. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ενημέρωση.
13. Τα παιδιά που δεν έχουν αδέρφια δικαιούνται ειδική προστασία.
14. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τη γνώμη τους.
15. Τα ορφανά παιδιά έχουν δικαίωμα σε ειδική προστασία.
16. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να έχει έναν πλακατζή γείτονα.
17. Τα χαριτωμένα παιδιά δικαιούνται ειδικής μεταχείρισης.
18. κανένα παιδί δεν πρέπει να υφίσταται κακοποίηση.
19. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να βγάλουν παρατσούκλια το ένα στο άλλο.

20. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να τρώει πρωινό στο κρεβάτι.
21. Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να παίζει.
22. Κανένα παιδί δεν πρέπει να υποβάλλεται στη φρίκη του πολέμου.
23. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση.
24. Κανένα παιδί δεν πρέπει να πλένει πιάτα.

Ένα-ένα με τη σειρά, τα παιδιά παίρνουν ένα σημείωμα από το μολ, το διαβάζουν δυνατά και το τοποθετούν στην αντίστοιχη κατηγορία επάνω σε μια αφίσα (ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ). Ζητήστε από τα παιδιά να αιτιολογήσουν την επιλογή τους.

Αν δεν έχετε χρόνο να προετοιμάσετε τα χαρτάκια, μπορείτε να παίξετε το παιχνίδι τοποθετώντας ένα χαρτί A4 που γράφει ΣΩΣΤΟ σε μία γωνία της αίθουσας και άλλο ένα που γράφει ΛΑΘΟΣ στην απέναντι γωνία.

Διαβάστε τις προτάσεις δυνατά μία-μία και πείτε στα παιδιά να πηγαίνουν στην αντίστοιχη γωνία κάθε φορά. Αν κάποια θεωρούν την πρόταση σωστή και άλλα τη θεωρούν λάθος, μιλήστε τους και ζητήστε τους να αιτιολογήσουν την απόφασή τους. Εφόσον βασιζόμαστε σε επίσημο έγγραφο, δεν μπορεί κάτι να θεωρείται σωστό από κάποιους και λάθος από άλλους. Συνεχίστε τη συζήτηση μέχρι όλα τα παιδιά να βρεθούν στην ίδια γωνία. Μόνο τότε θα διαβάσετε την επόμενη πρόταση.

Σημείωση: Η άσκηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία σε ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά της ομάδας είναι πάνω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να κάνουν κάποια άλλη άσκηση, όπως η άσκηση «Έχουμε ένα μήνυμα για εσάς».

Προτάσεις: Έχουμε ένα μήνυμα για εσάς

1. Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες των 3-4 ατόμων.
2. Ο εκπαιδευτής δίνει ένα φύλλο χαρτί σε κάθε ομάδα. Στη μία όψη αναγράφονται τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, στην άλλη ένας πίνακας με διαφορετικές κατηγορίες που βοηθούν στην ανάπτυξη της εργασίας: τίτλος, λογότυπο, μέρος, σκοπός, στόχοι, εφαρμογή, αντίκτυπο.
3. Η ομάδα παίρνει το χρόνο της για να ετοιμάσει την εργασία.
4. Η ομάδα παρουσιάζει την εργασία σε όλη την τάξη.

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

Ο εκπαιδευτής συζητά με την ομάδα σχετικά με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, επεξηγώντας τα κύρια ορόσημα της ανάπτυξής τους.

Συμμετέχοντες:

Οι συμμετέχοντες μπορούν να προτείνουν θέματα που είναι κοντά στην πραγματικότητα τους.

Αξιολόγηση: Στο τέλος της δραστηριότητας, κάντε τις ακόλουθες ερωτήσεις για να την αξιολογήσετε:

- Σας άρεσε που εργαστήκατε σαν ομάδα;
- Ποιες ήταν οι δυσκολίες;
- Μάθατε νέα πράγματα;
- Τι σας άρεσε περισσότερο;
- Τι δεν σας άρεσε;
- Τι αλλαγή θα θέλατε να δείτε;

Επιπλέον πηγές:

1. Ηνωμένα Έθνη 1989. Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού Σειρά Συνθηκών 1577 (Νοέμβριος)
2. Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, Έκδοση φιλική προς τα παιδιά <https://www.unicef.org/romania/documents/convention-rights-child>

3. *Realising children's rights. A training manual for care professionals working with children in alternative care* <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/94064fdf-41dd-4ca5-94fc-fac167857c2c/Realising-Childrens-Rights-Training-Manual-ENG-web.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4: ΑΣΦΑΛΕΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΟ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δραστηριότητα 1: Φιλικό σχολείο

Προσδιορίστε τις προϋποθέσεις και τις αρχές για ένα φιλικό σχολείο

Προτάσεις: Φιλικό σχολείο

1. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να σκεφτούν για 2-3 λεπτά τα στοιχεία που καθιστούν ένα σχολείο φιλικό προς τα παιδιά.
2. Δώστε σε κάθε συμμετέχοντα ένα φύλλο A4 και στυλό/μολύβια.
3. Κάθε παιδί θα σχεδιάσει ένα σχολείο φιλικό προς τα παιδιά, χρησιμοποιώντας όσα περισσότερα από τα στοιχεία που σκέφτηκαν γίνεται. Διάρκεια: 10 λεπτά.
4. Έπειτα, πείτε στους συμμετέχοντες να φτιάξουν ζευγάρια. Δώστε σε κάθε ζευγάρι μια σελίδα A4, ψαλίδι και κόλλα.
5. Κάθε μέλος της ομάδας θα παρουσιάσει την εργασία του στον άλλο. Έπειτα, θα κόψουν τα στοιχεία που θεωρούν σημαντικά για το φιλικό σχολείο και θα κολλήσουν όσα περισσότερα στοιχεία χωράνε στη νέα σελίδα, με την προϋπόθεση ότι δεν βγαίνουν από τα όριά της.
6. Στο επόμενο βήμα, θα ενώσετε δύο ζευγάρια για να φτιάξουν μία ομάδα και να επαναλάβουν την εργασία. Δώστε στη νέα ομάδα ένα καινούριο φύλλο A4.
7. Ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων, μπορείτε να συνεχίσετε να ενώνετε ομάδες, ή αν ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μικρός, μπορείτε να ενώσετε τις μικρότερες ομάδες σε μία μεγάλη. Δώστε στην ομάδα ένα φύλλο A4 και πείτε στα μέλη της να κρατήσουν τα στοιχεία που θεωρούν σχετικά από τα ατομικά κολλάζ.
8. Όταν ο χρόνος λήξει, οι συμμετέχοντες θα παρουσιάσουν το δημιούργημά τους και θα μιλήσουν για τη δημιουργική διαδικασία.

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

Προσαρμόστε τον χρόνο στις ανάγκες της ομάδας. Αν η ομάδα χρειάζεται χρόνο για να εκτελέσει τις δραστηριότητες, συνιστούμε να αυξήσετε τα χρονικά περιθώρια των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν ομαδική εργασία.

Ανάλυση δραστηριότητας:

- Πώς νιώσατε που σχεδιάσατε ένα σχολείο φιλικό προς τα παιδιά;
- Ποια είναι τα στοιχεία ενός φιλικού σχολείου;
- Πώς ήταν πού δουλέψατε σαν ομάδα;
- Πότε η διαδικασία πήγαινε γρήγορα και πότε πιο αργά;
- Τι προσέξατε κατά τη διάρκεια της άσκησης;
- Τι εμπόδια συναντήσατε;
- Υπάρχουν στοιχεία από κάθε συμμετέχοντα στο τελικό ομαδικό αποτέλεσμα;
Ποια πιστεύετε ότι ήταν η αιτία;
- Ποια είναι η λειτουργία/ο ρόλος ενός σχολείου φιλικού προς τους μαθητές;
- Ποια είναι τα θετικά πράγματα που γίνονται ήδη στο σχολείο;
- Ποια πράγματα μπορούν να βελτιωθούν στο σχολείο σας;

Στο τέλος της δραστηριότητας, δώστε πληροφορίες από ένα φιλικό προς τα παιδιά σχολείο.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά της ομάδας είναι κάτω από 14 ετών οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να κάνουν την άσκηση μέχρι το βήμα 5 και να προσαρμόσουν τις ερωτήσεις της ανάλυσης.

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Τι είναι το φιλικό προς τα παιδιά σχολείο; (CFS)

Το φιλικό προς τα παιδιά σχολείο (CFS) είναι ένα μέσο διάδοσης της έννοιας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στην τάξη και τη διοίκηση του σχολείου. Περιλαμβάνει τους πέντε παρακάτω παράγοντες:

- Είναι **ενεργητικά συμπεριληπτικό**, αναζητά και επιτρέπει τη συμμετοχή όλων των παιδιών και ιδιαίτερα όσων είναι διαφορετικά λόγω εθνικότητας, κουλτούρας, γλώσσας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και αναπηριών
- Είναι **ακαδημαϊκά αποτελεσματικό** και ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζεται με τη ζωή και την καθημερινότητα
- Είναι **υγιές, ασφαλές και προστατεύει** την συναισθηματική, ψυχολογική και σωματική ευημερία των παιδιών.
- Λαμβάνει υπόψη τη **διάσταση του φύλου** και δημιουργεί περιβάλλον που προάγει την ισότητα των φύλων
- **Ασχολείται ενεργά, αλλά και προωθεί** τη συμμετοχή των μαθητών, της οικογένειας και της κοινότητας σε όλες τις πτυχές της λειτουργίας, της διοίκησης του σχολείου και υποστηρίζει ενεργά τα παιδιά.

Στη θεωρία, όλα τα προγράμματα αναγνωρίζουν αυτούς τους πέντε παράγοντες ως απαραίτητες και αμοιβαία ενισχυόμενες προϋποθέσεις της επιτυχίας ενός φιλικού προς τα παιδιά σχολείου. Ένα σχολείο είναι φιλικό προς τα παιδιά όταν καλύπτει όλα τα παραπάνω, και η ικανότητά του είναι φιλικό προς τα παιδιά επηρεάζεται από αυτά.

Ο σκοπός του μοντέλου CFS είναι να αλλάξει σταδιακά τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα ως προς τα πρότυπα ποιότητας, αντιμετωπίζοντας κάθε παράγοντα που επηρεάζει την ευημερία και τα δικαιώματα του παιδιού ως μαθητή και κύριου δικαιούχου της διδασκαλίας του, βελτιώνοντας παράλληλα τις άλλες σχολικές λειτουργίες στη διαδικασία.

Τα πρότυπα ποιότητας πρέπει να κάνουν δυνατή την πρόσβαση στο σχολείο για όλα τα παιδιά, να εξασφαλίζουν ότι θα καλυφθούν όλες οι τάξεις και ότι ο κύκλος μάθησης θα συμπληρωθεί στην ώρα του. Πρέπει επίσης να παρέχουν μια εμπλουτισμένη εκπαιδευτική εμπειρία μέσω της οποίας οι μαθητές θα προοδεύουν, θα αναπτύσσονται και θα αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους. Για το σκοπό αυτό, τα μοντέλα CFS ασχολούνται με την αξιοποίηση της πλήρους συμμετοχής και υποστήριξης όλων των μερών που είναι σε θέση να διασφαλίσουν το δικαίωμα των παιδιών για ποιοτική εκπαίδευση. Τα μέρη που φέρουν αυτό το καθήκον περιλαμβάνουν τους γονείς, τις κοινότητες, τους καθηγητές, τους διευθυντές των σχολείων, τους υπευθύνους εκπαιδευτικού σχεδιασμού, τις κοινωνικές ομάδες πολιτών, τους τοπικούς φορείς, τις κυβερνήσεις και τους εξωτερικούς τους εταίρους. Η συμμετοχή τους επιτρέπει στα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα να παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες και πόρους για να επιτευχθούν τα πρότυπα ποιότητας του μοντέλου CFS.

Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, τα μοντέλα CFS ενστερνίζονται μια έννοια της ποιότητας που υπερβαίνει κατά πολύ την παιδαγωγική αριστεία και την απόδοση. Επικεντρώνεται στις ανάγκες του παιδιού σαν οντότητα, όχι μόνο σε ό,τι αφορά το σχολείο, κι αυτό για το οποίο νιώθουν παραδοσιακά υπεύθυνοι οι καθηγητές. Το πεδίο εφαρμογής του μοντέλου CFS περιλαμβάνει την πολυδιάστατη κάλυψη της ποιότητας και ενδιαφέρεται καθολικά για τις ανάγκες του παιδιού. (UNICEF. (2009).

Για περισσότερες πληροφορίες: UNICEF. (2006). *Assessing Child-Friendly Schools: A guide for programme managers in East Asia and the Pacific*, Bangkok: UNICEF East Asia/Pacific Regional Office. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146823>

Δραστηριότητα 2: Παίρνουμε τη θερμοκρασία του σχολείου

Προσδιορίζουμε κατά πόσο είναι φιλικό προς το παιδί το σχολείο

Προτάσεις: Ερωτηματολόγιο για το σχολικό κλίμα

Διαβάστε κάθε πρόταση και αποφασίστε πόσο καλά περιγράφει το σχολείο σας (μην ξεχνάτε ότι πρέπει να λάβετε υπόψη όλα τα μέλη του σχολείου: μαθητές, καθηγητές, διοίκηση, κ.λπ.)

1 – όχι/ποτέ, 2 – σπάνια, 3 – συχνά, 4 – ναι/πάντα

Στο τέλος, υπολογίστε το σύνολο για να δείτε την βαθμολογία του σχολείου.

1. Στο σχολείο μου όλοι οι μαθητές νιώθουν ασφαλείς.
2. Στο σχολείο μου δεν γίνονται διακρίσεις σε κανέναν (μαθητές, καθηγητές, διοικητικά μέλη, προσωπικό) απέναντι στον τρόπο ζωής, το ντύσιμο, τη συναναστροφή του με οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων.
3. Το σχολείο μου εξασφαλίζει ίση πρόσβαση σε οποιαδήποτε δραστηριότητά του για όλους τους μαθητές.
4. Όλοι οι άνθρωποι στο σχολείο μου αντιτάσσονται σε ενέργειες, πληροφορίες ή παρατηρήσεις που προάγουν διακρίσεις ή υποτιμητικό λόγο εντός αυτού.
5. Όταν προκύπτουν συγκρούσεις, εμείς οι μαθητές προσπαθούμε να τις επιλύσουμε με μη βίαιο και συνεργατικό τρόπο.
6. Σε πειθαρχικά ζητήματα, όλοι τυγχάνουν δίκαιης, ίσης, αμερόληπτης μεταχείρισης μέχρι να επιβεβαιωθεί η ενοχή τους και γίνει επιμερισμός των κυρώσεων/συνεπειών που θα επέλθουν.
7. Στο σχολείο μου, όλοι οι καθηγητές αντιδρούν το ίδιο αποτελεσματικά σε περιστατικά βίας μεταξύ των μαθητών.
8. Ο προσωπικός μου χώρος και τα προσωπικά μου αντικείμενα είναι σεβαστά.
9. Στο σχολείο μου είναι αποδεκτοί όλοι οι μαθητές, καθηγητές, μέλη του προσωπικού που προέρχονται διαφορετικά υπόβαθρα και κουλτούρες.
10. Στο σχολείο μου έχουν όλοι την ευκαιρία να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για θέματα που αφορούν τη σχολική ζωή.
11. Στο σχολείο μου μοιραζόμαστε όλοι τα έθιμα και τις παραδόσεις, κι αυτό μας κάνει να νιώθουμε καλά όταν βρισκόμαστε στις σχολικές εγκαταστάσεις.

Η «θερμοκρασία» του σχολείου μου σε βαθμούς

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

1. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν την κατάσταση στο σχολείο τους σε σχέση με το πόσο φιλικό είναι, δηλαδή «να πάρουν τη θερμοκρασία του σχολείου τους», συμπληρώνοντας το παραπάνω ερωτηματολόγιο. (11 προτάσεις *4 πόντοι η κάθε μία= 44 βαθμοί – Η μέγιστη δυνατή θερμοκρασία)
2. Για να δουλέψουν καλύτερα τα παιδιά, μπορείτε να χωρίσετε τους συμμετέχοντες σε ομάδες 3-4 ατόμων.
3. Προετοιμαστείτε για τη συζήτηση με τους συμμετέχοντες, σχεδιάζοντας μια κλίμακα από το 1-4 στον πίνακα ή σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί.

Ανάλυση δραστηριότητας:

Συζητήστε για τα δεδομένα που πήρατε από τα ερωτηματολόγια. Μπορείτε να τα αναλύσετε, χρησιμοποιώντας τα παρακάτω δεδομένα ως οδηγό.

- Σε ποιους τομείς φαίνεται να έχει καλύτερους δείκτες το σχολείο μας;
- Σε ποιους τομείς φαίνεται να υπάρχει πρόβλημα; Για ποιους από αυτούς τους τομείς ανησυχείτε περισσότερο;
- Μήπως εσείς ή κάποιος από τους συνομηλίκους σας συμβάλατε με κάποιο τρόπο στη δημιουργία ή τη συνέχιση του υπάρχοντος κλίματος; - Για παράδειγμα, πράττοντας με συγκεκριμένους τρόπους ή μην κάνοντας τίποτα – μήπως αγνοήσατε ή δεν αναφέρατε ορισμένα περιστατικά;
- Τι πρέπει να γίνει για να βελτιωθεί το κλίμα στο σχολείο μας; Τι μπορείτε να κάνετε εσείς και η ομάδα σας για να δημιουργηθεί ένα ασφαλέστερο και φιλικότερο περιβάλλον μέσα στο οποίο προωθούνται οι ανθρώπινες αξίες και ο σεβασμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά της ομάδας είναι κάτω από 14 ετών οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να προσαρμόσουν κατάλληλα τις παραπάνω προτάσεις.

Επιπλέον πηγές:

1. UNICEF (2009), *Child friendly school for life*, <https://www.youtube.com/watch?v=6ksFagtQEK4>

2. *Guiding Principles for Creating Safe, Inclusive, Supportive, and Fair School* U.S. Department of Education available at <https://www2.ed.gov/policy/gen/guid/school-discipline/guiding-principles.pdf>
3. *Save the children (2008), Evolving Child-friendly Schools through child-led processes*, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/3137.pdf/>

6.2. ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

Περίληψη ενότητας: Αυτή η ενότητα εστιάζει στην κατανόηση των βασικών εννοιών των κοινωνικών κανόνων και των έμφυλων στερεοτύπων και τη συσχέτισή τους με τη σχολική βία. Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό να δώσουμε στους ηγέτες της νεολαίας την ευκαιρία να καταλάβουν ότι πρόκειται για μια διαδικασία που ξεκινά από την αναγνώριση των κοινωνικών κανόνων και των έμφυλων στερεοτύπων, τη διερεύνηση των συνθηκών υπό τις οποίες ισχύουν και του σχολικού περιβάλλοντος. Η σημασία της βίας, οι μορφές της και οι λόγοι πίσω από αυτήν, έρχονται σε επόμενο στάδιο. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσει η νεολαία ότι συχνά οι πεποιθήσεις, η στάση της και οι αξίες της επηρεάζουν τις συμπεριφορές μας, ορισμένες φορές με περίπλοκους τρόπους. Λόγω της κοινωνικής μας φύσης, η συμπεριφορά μας επηρεάζεται επίσης από τη συμπεριφορά των συνομηλίκων μας και το πώς πιστεύουμε ότι πρέπει να φέρονται. Η κατανόηση των κοινωνικών κανόνων και των έμφυλων στερεοτύπων είναι βασική προϋπόθεση για τη διαδικασία της αλλαγής.

Η ενότητα έχει προσαρμοστεί από το εγχειρίδιο του προγράμματος REVIS σχετικά με την Αλλαγή των κανόνων που σχετίζονται με τη βία στα σχολεία.³¹

Στόχος: Να παρέχετε τη γνώση και τις δεξιότητες στους ηγέτες της νεολαίας να: Κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα και να διερευνήσουν το πλαίσιο τους.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος της ενότητας αυτής οι συμμετέχοντες θα έχουν τη γνώση και τις δεξιότητες:

- Να κατανοούν τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα
- Να κάνουν τον διαχωρισμό ανάμεσα σε βλαπτικούς και θετικούς κανόνες
- Να κατανοήσουν ότι μπορούν να επιφέρουν την αλλαγή.

Τι περιλαμβάνει η Ενότητα 2: Κοινωνικοί κανόνες και έμφυλα στερεότυπα	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Μελέτη κοινωνικών κανόνων και έμφυλων στερεοτύπων στο σχολείο	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Από κοινού καθορισμός συμφωνητικού κανόνων	45 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Τι είναι οι κοινωνικοί κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα	45 λεπτά
Συνεδρία 2: Κανόνες, βία, σχολείο	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Ποιος μας επηρεάζει και πώς	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Αναγνώριση και περιορισμός κοινωνικών και έμφυλων κοινωνικών κανόνων	30 λεπτά
Δραστηριότητα 3: Μπάλα από νήμα: ο κοινωνικός ιστός	30 λεπτά
Συνεδρία 3: Αλλαγή των κοινωνικών κανόνων στο σχολείο	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τους κοινωνικούς κανόνες	15 λεπτά

³¹ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Δραστηριότητα 2: Υποστηρικτικοί κανόνες: κολλάζ οράματος	60 λεπτά
Δραστηριότητα 3: Βοηθάμε τους παρατηρητές να μάθουν τι μπορούν να κάνουν	15 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, παρουσίαση Power point, αυτοκόλλητα post-it, πίνακες, μαρκαδόροι, σελίδες A4, κηρομπογιές, κόλλα και ψαλίδι, 2 μπάλες χρωματιστού νήματος (2 διαφορετικά χρώματα), υλικά για κολλάζ: π.χ., περιοδικά, εφημερίδες, χρωματιστό χαρτί, φύλλα από φυτά, λουλούδια, άλλα υλικά από τη φύση, μαρκαδόροι, όλα αυτά να επαρκούν για κάθε παιδί ,

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΜΕΛΕΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δραστηριότητα 1: Από κοινού καθορισμός συμφωνητικού κανόνων

Κατανόηση των κοινωνικών κανόνων και των έμφυλων στερεοτύπων

Προτάσεις: Συμφωνητικό κανόνων

1. Πείτε στους συμμετέχοντες να κάτσουν σε ένα κύκλο σε αποδεκτή απόσταση ο ένας απ' τον άλλον.
2. Εξηγήστε στους νέους ότι ο σκοπός της ομάδας σας είναι να διερευνήσει τους κοινωνικούς κανόνες που σχετίζονται με τη βία κατά των παιδιών στο σχολείο και να συνεργαστεί για να αναπτύξει μια στρατηγική ή ένα πρόγραμμα για να κάνει το σχολείο τους ασφαλέστερο.
3. Πείτε τους πόσο συχνά θα γίνονται οι συναντήσεις και ορίστε μια βολική ώρα για όλους.
4. Πείτε στα παιδιά ότι ορισμένες από τις συζητήσεις που θα κάνετε, ενδέχεται να είναι δύσκολες και ότι εσείς, και όλοι οι υπόλοιποι που εργάζονται στο πρόγραμμα, θα είστε διαθέσιμοι να τα στηρίξετε, σε περίπτωση που θέλουν να μιλήσουν περισσότερο για τα συναισθήματά τους. Δώστε τους τηλεφωνικούς αριθμούς και άλλα στοιχεία επικοινωνίας που σχετίζονται με το δίκτυο στήριξης.
5. Ξεκινήστε μια ομαδική συζήτηση. Ζητήστε απ' τους νέους να μοιραστούν κάποιους κοινούς κοινωνικούς κανόνες και έμφυλα στερεότυπα που αναγνωρίζουν στο σχολείο τους. Για παράδειγμα, ότι τα αγόρια χρησιμοποιούν την τουαλέτα των αγοριών και τα κορίτσια των κοριτσιών ή ότι οι μαθητές πρέπει να σηκώσουν το χέρι τους αν θέλουν να κάνουν μια ερώτηση ή να μοιραστούν μια σκέψη τους στην τάξη. Εξηγήστε ότι αυτό απαιτεί ο κανόνας και ρωτήστε τους τι νομίζουν ότι είναι αυτό που καθιστά τα παραπάνω ως κανόνες. Τι πιστεύουν ότι θα συνέβαινε αν δεν τον ακολουθούσαν; Γιατί πιστεύουν ότι οι κανόνες είναι σημαντικοί; Πότε οι κανόνες μπορεί να αποτελέσουν πρόκληση;
6. Καλέστε τους συμμετέχοντες να μοιραστούν με την ομάδα σημαντικούς κοινωνικούς κανόνες και έμφυλα στερεότυπα, ώστε να νιώσουν ότι είναι ασφαλείς, ότι έχουν στήριξη και ότι μπορούν να συνομιλούν και να ανταλλάσσουν ιδέες εντός της ομάδας. Παρακαλούμε σημειώστε: Αυτή η δραστηριότητα θα βοηθήσει τους συμμετέχοντες να ονομάσουν τους κοινωνικούς κανόνες και να βοηθήσουν τους εκπαιδευτές να συζητήσουν διεξοδικά με την ομάδα τι είναι και τι δεν είναι οι κανόνες.
7. Αν είναι δύσκολο για την ομάδα να κατεβάσει ιδέες, υποστηρίξτε τους συμμετέχοντες (π.χ., οι ιδέες όλων μας είναι πολύτιμες, ακούστε προσεκτικά, βάλτε τα τηλέφωνα σας στο αθόρυβο κατά τις συναντήσεις, να σέβαστε τις ιδέες και τον χρόνο των άλλων, μην μοιράζεστε πληροφορίες που αφορούν άλλους εκτός της ομάδας, διασκεδάστε!).
8. Ζητήστε από κάποιον εθελοντή να γράψει τις ιδέες της ομάδας στον πίνακα με χρωματιστούς μαρκαδόρους.
9. Αν συμφωνούν όλοι οι συμμετέχοντες, καλέστε τους να υπογράψουν όλοι το συμφωνητικό (ο καθένας με τον μαρκαδόρο του).
10. Μπορείτε να κρεμάσετε το Συμφωνητικό των Κανόνων στον χώρο που γίνονται οι συναντήσεις ή να το φέρνετε μαζί σας κάθε φορά.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά της ομάδας είναι κάτω από 14 ετών οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την άσκηση Εδραίωση κανόνων της ομάδας.

Προτάσεις: Εδραίωση κανόνων της ομάδας

1. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες 4-6 ατόμων. Ζητήστε από κάθε ομάδα να κάνει τα ακόλουθα:

- Να σκεφτούν ότι έχουμε παραδόσεις που μας δίνουν πληροφορίες για το πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε και να αλληλοεπιδρούμε σε ειδικές περιστάσεις όπως γάμους, κηδείες, θρησκευτικά ή πολιτιστικά γεγονότα. Διαλέξτε μία περίπτωση και φτιάξτε μια λίστα συμπεριφορών που είναι αποδεκτές ή μη αποδεκτές κατά τη διάρκεια της.
- Φανταστείτε ότι κάποιος από ένα τελείως διαφορετικό μέρος σας επισκέπτεται και δεν μιλάει τη γλώσσας σας, ούτε ξέρει το παραμικρό για την κουλτούρα και το εκπαιδευτικό σας σύστημα. Δεν θέλετε αυτό το άτομο να νιώσει ντροπή επειδή φέρεται απρεπώς.
- Σκεφτείτε πώς θα δείξετε σ' αυτό το άτομο τι είναι αποδεκτή και τι μη αποδεκτή συμπεριφορά.

2. Ζητήστε από την ομάδα να κάνει ένα παιχνίδι ρόλων βασισμένο στην περίπτωση που επέλεξαν, χωρίς όμως να μιλάνε. Ζητήστε από ένα μέλος της ομάδας να επισκεφτεί τη διπλανή ομάδα.

3. Μετά από μερικά λεπτά, ενώστε τις ομάδες, καθίστε σε κύκλο και κάντε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πόσο εύκολο είναι να εντοπίσετε και να δείξετε σε κάποιον αυτούς τους «κανόνες»;
- Γιατί υπάρχουν αυτοί οι «κανόνες» για τις ειδικές περιστάσεις;
- Τι πλεονεκτήματα έχουν αυτοί οι «κανόνες»;
- Τι συμβαίνει όταν κάποιος δεν ακολουθεί αυτούς τους «κανόνες»;
- Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχαν «κανόνες» σε τέτοιες ειδικές περιστάσεις;

Προσαρμοσμένα από: UNICEF (2021), Communities – Care, <https://www.unicef.org/media/104221/file/Communities-Care-Part-1-Social-Norms-Training-Toolkit-2021.pdf>

Παρουσίαση και συζήτηση

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Κοινωνικοί κανόνες

Τι είναι οι κοινωνικοί κανόνες;

Οι κοινωνικοί κανόνες είναι κανόνες συμπεριφοράς που ακολουθούνται από τα μέλη μιας ομάδας. Οι κανόνες αυτοί ορίζουν τι αποτελεί φυσιολογική και αποδεκτή συμπεριφορά για τα μέλη της.

Ζούμε μέσα σε κοινωνικές δομές τις οποίες διαμορφώνουμε, αλλά και διαμορφώνονται από εμάς. Οι κοινωνικοί κανόνες και οι τα έμφυλα στερεότυπα που επηρεάζουν τη συμπεριφορά μέσα σε αυτές τις κοινωνικές δομές υπαγορεύουν τις ατομικές συμπεριφορές. Οι συμπεριφορές και οι κανόνες αυτοί είναι εύπλαστοι.

Μπορούμε να πούμε ότι οι κοινωνικοί κανόνες είναι οι προσδοκίες που έχουν οι άλλοι από εμάς ή που εμείς πιστεύουμε ότι έχουν από εμάς. Οι κοινωνικοί κανόνες αναφέρονται στους άρρητους κανόνες στις ομάδες ή τις κοινότητές μας που θεωρούνται αποδεκτοί ή μη αποδεκτοί. Οι κοινωνικοί κανόνες αναφέρονται σε αυτό που θεωρείται «φυσιολογικό». Για παράδειγμα, όταν ένα άτομο φτερνίζεται, οι κοινωνικοί κανόνες ορίζουν ότι πρέπει να του πεις «Γείτσες». Στο σχολείο σας, κάποιος μπορεί να αποφασίσει να μην αναφέρει ένα περιστατικό παρενόχλησης κάποιου παιδιού από κάποιο άλλο, διότι πιστεύει ότι «όλοι το κάνουν αυτό», άρα είναι αποδεκτό. Η στάση σας επηρεάζεται από τον κοινωνικό κανόνα της ομάδας ή της κοινότητάς σας.

Πώς συνδέονται οι κοινωνικοί κανόνες με τη στάση μου;

Οι άνθρωποι παίρνουν αποφάσεις και συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο λόγω ενός συνδυασμού προσωπικών απόψεων, πεποιθήσεων για συγκεκριμένα γεγονότα, κανόνων και κοινωνικών προσδοκιών. Η στάση σας απέναντι σ' ένα θέμα είναι προσωπική, βασίζεται στο πώς πιστεύετε ότι πρέπει να ενεργήσετε. Η στάση σας συχνά επηρεάζει τη συμπεριφορά σας. **Ο κοινωνικός κανόνας είναι αυτό που πιστεύετε ότι οι άλλοι θεωρούν ότι πρέπει να κάνετε.** Για παράδειγμα, η προσωπική σας στάση μπορεί να είναι ενάντια στο κάπνισμα, αλλά ο κοινωνικός κανόνας που σας επιβάλλουν οι φίλοι σας να σας κάνει να καπνίσετε.

Τι είναι τα έμφυλα στερεότυπα;

Οι πεποιθήσεις, η στάση και οι αξίες μας, συχνά μας λένε με τι τρόπο πρέπει να συμπεριφερόμαστε, όμως μερικές φορές αυτό είναι πιο περίπλοκο. Ο τρόπος που συμπεριφερόμαστε επηρεάζεται από τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τη στάση μας, αλλά και από το πώς συμπεριφέρονται οι συνομήλικοί μας και πώς εμείς

πιστεύουμε ότι θέλουν να συμπεριφερθούν. Είμαστε κοινωνικά όντα και η τάση μας να ακολουθούμε τους κοινωνικούς κανόνες είναι συχνά πιο ισχυρή από τις πεποιθήσεις μας. Κι αυτό είναι μια επίκτητη συμπεριφορά. Αυτό ισχύει και για τα έμφυλα στερεότυπα και τις πεποιθήσεις.

Η βία ενάντια των νέων σχετίζεται με κοινωνικούς, έμφυλους και πολιτισμικούς κανόνες. “Οι έμφυλες συμπεριφορές μπορούν να αλλάξουν πριν αλλάξουν συνειδητά οι στάσεις των ανθρώπων, αλλά και το αντίστροφο”. Ένα κοινό έμφυλο στερεότυπο είναι η ενθάρρυνση επιθετικής συμπεριφοράς των αντρών απέναντι στις γυναίκες και προσεγγίσεις του τύπου «ο δυνατότερος κερδίζει». Τα έμφυλα στερεότυπα συχνά αναπτύσσονται με την πάροδο του χρόνου με διακριτικούς, επίμονους και σχεδόν ανεπαίσθητους τρόπους.

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Παραδείγματα έμφυλων στερεοτύπων:

- Τα κορίτσια είναι καλύτερα στη λογοτεχνία και τα αγόρια στα μαθηματικά
- Τα κορίτσια πρέπει να έχουν καλή συμπεριφορά, τα αγόρια συνήθως είναι ανήσυχα
- Τα κορίτσια δεν τα ενδιαφέρουν τα μαθηματικά όσο ενδιαφέρουν τα αγόρια
- Τα αγόρια πρέπει να ασχολούνται με αθλήματα και να μην έχουν δημιουργικές ασχολίες
- Είναι αναμενόμενο τα αγόρια και οι άντρες να χρησιμοποιούν βία για να επιδεικνύουν την αρρενωπότητά τους
- Ένα αγόρι που δεν είναι επιθετικό ή βίαιο αποτελεί στόχο για εκφοβισμό
- Τα κορίτσια πρέπει να είναι αδύνατα και όμορφα για να τα βρίσκουν θελκτικά τα αγόρια

Για περισσότερες πληροφορίες: Gender equality low centre, <https://www.genderequalitylaw.org/examples-of-gender-stereotypes>

Επιπλέον πηγές:

1. UNICEF (2021), *Communities – Care*, <https://www.unicef.org/media/104221/file/Communities-Care-Part-1-Social-Norms-Training-Toolkit-2021.pdf>
2. *Shifting social norms to tackle violence against women and girls (VAWG)*, https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG%20HELPDESK_DFID%20GUIDANCE%20NOTE_SOCIAL%20NORMS_JAN%202016.pdf

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΚΑΝΟΝΕΣ, ΒΙΑ, ΣΧΟΛΕΙΟ

Δραστηριότητα 1: Ποιος μας επηρεάζει και πώς

Εξετάζουμε ποιος μας επηρεάζει και πώς

Προτάσεις: Χαρτογράφηση δικτύου

1. Εξηγήστε στην ομάδα ότι σήμερα θα μιλήσουμε για ποιος μας επηρεάζει και πώς. Αυτοί οι άνθρωποι αποκαλούνται «ομάδα αναφοράς» σας. Είναι άνθρωποι στο σχολείο ή στην κοινότητά σας που ίσως επηρεάζουν τον τρόπο που σκέφτεστε και συμπεριφέρεστε.

2. Οι ομάδες αναφοράς είναι σημαντικές όταν συζητάμε για τους κοινωνικούς κανόνες, καθώς αν θέλουμε να αλλάξουμε κάποιον κανόνα, πρέπει πρώτα να σκεφτούμε ποιοι είναι εκείνοι που μας επηρεάζουν περισσότερο, πόσο δυνατή είναι η επιρροή τους και έπειτα να σκεφτούμε τρόπους για να τον αλλάξουμε.

3. Ας δούμε ένα παράδειγμα: Η Λαβίνια είναι 12 ετών. Μένει με τη μητέρα της και με τις δύο μικρότερες αδερφές της. Η Λαβίνια είναι Ρομά. Δεν της αρέσει να πηγαίνει σχολείο, διότι οι συνομήλικοί της την κάνουν συνεχώς να νιώθει άσχημα. Καμιά φορά τη βρίζουν, άλλες φορές την σπρώχνουν στον διάδρομο. Ακόμη χειρότερα, οι καθηγητές δεν της δίνουν ποτέ τον λόγο όταν σηκώνει το χέρι της. Η Λαβίνια δεν λέει τίποτα στους συνομήλικους ή στους καθηγητές για το πώς νιώθει ή για όλο αυτό που της συμβαίνει. Έχει μόνο μια

φίλη, ένα άλλο κορίτσι που είναι επίσης Ρομά και έχουν κοινές εμπειρίες. Μιλάνε μόνο μεταξύ τους για το πώς νιώθουν.

4. Ρωτήστε τους νέους: Για ποιον κοινωνικό κανόνα νομίζετε ότι μιλάει αυτό το παράδειγμα; Κάποια παραδείγματα μπορεί να περιλαμβάνουν: Είναι εντάξει να φέρεσαι σε κάποιον άσχημα αν ανήκει σε διαφορετική φύλη/κουλτούρα. Είναι εντάξει να μη φέρονται οι καθηγητές και οι μαθητές ισότιμα σε όλους. Ο εκφοβισμός είναι αποδεκτός για ορισμένους μαθητές λόγω της φυλής/της κουλτούρας τους.

5. Γράψτε τον κοινωνικό κανόνα στον πίνακα, ώστε να τον δουν όλοι.

6. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να φτιάξουν μικρές ομάδες. Μοιράστε ένα μεγάλο χαρτί για τον πίνακα και πολύχρωμους μαρκαδόρους σε κάθε ομάδα.

7. Ζητήστε από κάθε ομάδα να ζωγραφίσει έναν κύκλο στη μέση της σελίδας, να σχεδιάσει τη Λαβίνια έξω από αυτόν και να γράψει τον κοινωνικό κανόνα στη σελίδα.

8. Εξηγήστε στην ομάδα ότι θα μιλήσετε για τις ομάδες αναφοράς, τις ομάδες που περιβάλλουν ένα παιδί. Μπορεί να περιλαμβάνουν την οικογένεια, το σχολείο, την κοινότητα, τη χώρα, κ.α.

9. Εξηγήστε ότι η ομάδα αναφοράς είναι τα άτομα για των οποίων τη γνώμη ενδιαφερόμαστε περισσότερο και φερόμαστε με τρόπο που θεωρείται αποδεκτός από αυτά, τα άτομα που έχουν τη μεγαλύτερη επιρροή επάνω μας.

10. Ρωτήστε την ομάδα: Ποιες είναι οι ομάδες ανθρώπων γύρω από τη Λαβίνια; Ποιες ομάδες ενισχύουν τη μετάδοση του μηνύματος ότι είναι εντάξει να φέρεσαι άσχημα σε κάποιον λόγω της φυλής/της κουλτούρας του; Ποιες ομάδες δίνουν διαφορετικό μήνυμα;

11. Σχεδιάστε κύκλους με αυτές τις ομάδες και τη Λαβίνια, δείχνοντας πώς συνδέονται μαζί της.

12. Για παράδειγμα, καθηγητές, influencers από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τηλεοπτικές εκπομπές. Όσο πιο συγκεκριμένες είναι, τόσο το καλύτερο.

13. Παρακινήστε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν βαθύτερα: Ποιος νομίζετε ότι επηρεάζει τη συμπεριφορά των καθηγητών; Ποιος νομίζετε ότι επηρεάζει τη συμπεριφορά της Λαβίνια;

14. Ζητήστε τους να βάλουν ένα αστέρι δίπλα στις δύο ομάδες αναφοράς (π.χ., συνομήλικοι, οικογένεια, διοίκηση του σχολείου, κ.λπ.) των οποίων η επιρροή είναι σημαντικότερη.

15. Τώρα ζητήστε από την ομάδα να σκεφτεί ξανά τη Λαβίνια και την υποστήριξη που λαμβάνει από τη φίλη της, ίσως και την κοινότητά της. Υπάρχουν κι άλλοι κοινωνικοί κανόνες που πιθανώς υπάρχουν στην κοινότητά της που είναι διαφορετικοί από αυτούς της ευρύτερης κοινότητας.

16. Ζητήστε από τους νέους να συζητήσουν ποιοι νομίζουν ότι είναι αυτοί οι κανόνες.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν στην ομάδα τα περισσότερα από τα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να προσαρμόσουν την ιστορία λέγοντας μια ιστορία για κάποιο παιδί στο σχολείο που έχει πρόβλημα με την επικοινωνία, δεν έχει φίλους, έχει κακή απόδοση, κ.λπ. Μετά, ο εκπαιδευτής μπορεί να συνοψίσει τις ερωτήσεις, εμμένοντας στα βασικά θέματα, όπως ποιοι είναι οι κοινωνικοί κανόνες που επηρεάζουν τη στάση μας και ποιες είναι οι ομάδες ανθρώπων γύρω από ένα παιδί, το σπίτι, το σχολείο, η κοινότητα. Στο τέλος ζητήστε από την ομάδα να σκεφτεί το παιδί αυτό και από που μπορεί να λάβει υποστήριξη.

Δραστηριότητα 2: Αναγνώριση και περιορισμός κοινωνικών και έμφυλων κοινωνικών κανόνων

Συζήτηση για θετικούς και βλαπτικούς κανόνες

Προτάσεις: Συμφωνώ ή διαφωνώ

Έχουμε μιλήσει πολύ για τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα, ιδιαίτερα για το πώς οι κανόνες επηρεάζουν τη στάση και τις συμπεριφορές των ατόμων στο σχολείο μας. Τώρα θα θέλαμε να μιλήσουμε περισσότερο για το πώς οι κανόνες αυτοί σχετίζονται με τη βία ενάντια στους νέους στα σχολεία.

Σκοπός: Να διερευνήσουμε τη δική μας στάση και τις αντιλήψεις μας σχετικά με τη βία στα σχολεία και τις κοινότητές μας. Να αναλογιστούμε πώς αυτές επηρεάζονται από κοινωνικούς κανόνες και έμφυλα στερεότυπα.

1. Κολλήστε τα σήματα ΣΥΜΦΩΝΩ και ΔΙΑΦΩΝΩ σε τοίχους που βρίσκονται ο ένας από τον άλλον και σε απόσταση τουλάχιστον 6 μέτρων.
2. Πείτε σε κάθε συμμετέχοντα να πάρει τρία με πέντε κομμάτια κολλητικής ταινίας μεγέθους 5 εκατοστών που θα έχετε τοποθετήσει σε ένα τραπέζι.
3. Ανακοινώστε τρεις ως πέντε προτάσεις που σχετίζονται με τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα και τη βία ενάντια στα παιδιά στο σχολείο (δείτε παρακάτω).
4. Πείτε σε κάθε παιδί να κολλήσει την ταινία του κοντά στο ΣΥΜΦΩΝΩ και το ΔΙΑΦΩΝΩ (ανάλογα με τον βαθμό στον οποίο συμφωνούν ή διαφωνούν με κάθε δήλωση, αν είναι ουδέτεροι πρέπει να την κολλήσουν ανάμεσα).
5. Ξεκινήστε μια συζήτηση μετά από κάθε δήλωση. Πείτε στα παιδιά να νιώσουν άνετα και να εξηγήσουν γιατί έβαλαν την ταινία στο συγκεκριμένο σημείο. **Συζητήστε μαζί τους ποιος νομίζουν ότι είναι ο κοινωνικός κανόνας και ζητήστε τους να αναλογιστούν πώς νιώθουν πραγματικά γι' αυτόν. Ενθαρρύνετε τα να είναι ειλικρινή, ώστε να αποδομήσουν τις λανθασμένες αντιλήψεις, καθώς αυτός είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για την αλλαγή των κοινωνικών κανόνων.** Μην ξεχνάτε ότι η συζήτηση είναι συχνά το σημαντικότερο κομμάτι! Μπορείτε να τροποποιήσετε αυτή τη δραστηριότητα και να τοποθετήσετε το ΣΥΜΦΩΝΩ και το ΔΙΑΦΩΝΩ στο πάτωμα, χρησιμοποιώντας πετραδάκια ή οτιδήποτε παρόμοιο αντί για κολλητική ταινία.

Παραδείγματα προτάσεων (μπορείτε να τις τροποποιήσετε ανάλογα με το πλαίσιο):

1. Το αγόρι πρέπει να παίρνει την έγκριση της κοπέλας πριν ανεβάσει οποιαδήποτε φωτογραφία της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
2. Σ' αυτό το σχολείο οι μαθητές το βρίσκουν εντάξει να εκφοβίζουν άλλους μαθητές.
3. Τα κορίτσια δεν πρέπει να φοράνε φούστες γιατί προσελκύουν αρνητική προσοχή από τα αγόρια.
4. Οι νέοι δεν πρέπει ποτέ να αναφέρουν περιστατικά βίας που συμβαίνουν στο σχολείο τους, κάτι τέτοιο δεν θεωρείται καλ.
5. Είναι αποδεκτό να φωνάζουν οι καθηγητές σε παιδιά από μειονότητες γιατί είναι διαφορετικά και καμιά φορά χρειάζεται κάτι τέτοιο.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν στην ομάδα τα περισσότερα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη Χαρτογράφηση σώματος.

Προτάσεις: Χαρτογράφηση σώματος

Συζήτηση για τους θετικούς και τους επιβλαβείς κοινωνικούς και έμφυλους κανόνες που σχετίζονται με τη βία κατά των νέων στα σχολεία.

1. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ζευγάρια.
2. Εξηγήστε ότι θέλουμε να μάθουμε ποιοι είναι ο θετικοί και ποιοι οι επιβλαβείς κανόνες που σχετίζονται με τη βία στα σχολεία.
3. Μοιράστε ένα αντίγραφο (ή διαβάστε) τις ακόλουθες δύο ιστορίες στην ομάδα. Οι μισές ομάδες θα έχουν την πρώτη και οι άλλες μισές τη δεύτερη ιστορία.

Ιστορία 1: Η Βαλεντίνα είναι 11 χρονών. Έχει καλούς φίλους και αγαπάει πολύ την οικογένειά της. Στο σπίτι, προσέχει τα μικρότερα αδέρφια της για να βοηθήσει τη μητέρα της, διότι ο πατέρας της είναι άρρωστος και δεν μπορεί να εργαστεί, οπότε η μαμά της είναι πολυάσχολη. Είναι καλή μαθήτριά, αλλά η επιπλέον δουλειά που κάνει στο σπίτι σημαίνει ότι η Βαλεντίνα πηγαίνει κουρασμένη στο σχολείο και κοιμάται στο θρανίο της. Όταν συμβαίνει αυτό, ο καθηγητής της φωνάζει για να την ξυπνήσει, καμιά φορά τη χτυπάει κιάλας.

Ιστορία 2: Ο Μάρτιν είναι 16 ετών. Είναι ντροπαλός και δυσκολεύεται να μιλήσει με τους συνομηλίκους του, ιδιαίτερα με τα κορίτσια. Μια μέρα στο σχολείο ένα μεγαλύτερο κορίτσι του ζητάει το τηλέφωνό του και το απόγευμα ανταλλάσσουν πολλά μηνύματα. Αυτό συνεχίζεται για κάποιες μέρες και ο Μάρτιν νιώθει ότι αρχίζει να του αρέσει το κορίτσι. Το σαββατοκύριακο, εκείνη του ζητάει να της στείλει μια γυμνή του φωτογραφία. Ο Μάρτιν προσπαθεί να την αγνοήσει, αλλά εκείνη του λέει ότι όλα τα μεγαλύτερα παιδιά έτσι

κάνουν. Ο Μάρτιν εν τέλει συμφωνεί και της στέλνει μια γυμνή φωτογραφία. Την επόμενη μέρα ξυπνάει και βλέπει τη φωτογραφία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

4. Πείτε στην ομάδα να χωριστεί σε ζευγάρια με άτομα του ίδιου φύλου και να κάνει το περίγραμμα του σώματος της Βαλεντίνας ή του Μάρτιν.

5. Ζητήστε από κάθε άτομο να σχεδιάσει στον χάρτη του σώματος πράγματα που συμβολίζουν θετικούς κανόνες και ίσως προστατεύουν ή υποστηρίζουν την Βαλεντίνα ή τον Μάρτιν. Πείτε τους να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να σκεφτούν πώς μπορεί να είναι η ζωή των παιδιών αυτών, σύμφωνα με παραδείγματα από τις ζωές άλλων παιδιών που ξέρουν από το σχολείο ή την κοινότητά τους. Αν οι συμμετέχοντες προτιμούν να γράψουν, δώστε τους αυτή την επιλογή έναντι της ζωγραφικής.

6. Τώρα πείτε σε κάθε ομάδα να σχεδιάσει επάνω στο σώμα που σχεδίασαν πράγματα που συμβολίζουν κανόνες που κάνουν κακό στην καρδιά, το σώμα, το μυαλό ή την ψυχή της Βαλεντίνα και του Μάρτιν.

7. Πείτε σε κάθε ομάδα να γράψει ένα θετικό μήνυμα στο κάτω μέρος του σώματος, το οποίο θα επικοινωνεί κάτι που θα ήθελαν να πουν στον Μάρτιν ή τη Βαλεντίνα.

8. Αφού κάθε ομάδα ολοκληρώσει τη ζωγραφική, καλέστε τα παιδιά να μοιραστούν όσα έγραψαν (αν νιώθουν άνετα) με την ομάδα. Πείτε στους συμμετέχοντες να μοιραστούν το θετικό τους μήνυμα με την ομάδα, εάν το επιθυμούν.

9. Ξεκινήστε μια συζήτηση με την ομάδα, χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις ως οδηγό:

- Ποιοι πιστεύετε ότι είναι κάποιοι κοινωνικοί κανόνες που υποστηρίζουν τους νέους ώστε να νιώθουν ασφαλείς και προστατευμένοι από τη βία στο σχολείο σας, σε περίπτωση που τους συνέβαινε κάτι αντίστοιχο με όσα συνέβησαν στον Μάρτιν και τη Βαλεντίνα; (Παράδειγμα, να ρωτάς τους φίλους σου αν είναι εντάξει, αν τους δεις να είναι φοβισμένοι ή λυπημένοι).

- Ποιοι πιστεύετε ότι είναι κάποιοι από τους βασικούς επιβλαβείς κοινωνικούς κανόνες που σχετίζονται με τη βία ενάντια των νέων που θα επηρέαζαν κάποιο παιδί στο σχολείο σας, αν βρισκόταν σε κατάσταση παρόμοια με του Μάρτιν ή της Βαλεντίνα; (Παράδειγμα, ενήλικες που χτυπάνε τα παιδιά όταν δεν τους ακούνε.).

- Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχουν αυτοί οι κανόνες; Τι τους δημιουργεί και τι τους συντηρεί;

- Πώς πιστεύετε ότι μπορούμε να δουλέψουμε μαζί για να ενισχύσουμε κάποιους από τους θετικούς κανόνες και να αλλάξουμε κάποιους από τους επιβλαβείς;

Δραστηριότητα 3: Μπάλα από νήμα: ο κοινωνικός ιστός

Αναγνώριση επιβλαβών κανόνων που σχετίζονται με τη βία στο σχολείο

Προτάσεις: Μπάλα νήματος

Για να επιλέξετε έναν βλαπτικό κανόνα που σχετίζεται με τη βία στο σχολείο τον οποίο θέλετε να συζητήσετε, όπως και έναν θετικό κοινωνικό κανόνα τον οποίο θέλετε να ενισχύσετε, και να διερευνήσετε το πλαίσιο μέσα στο οποίο υπάρχουν.

1. Εξηγήστε στους νέους ότι σήμερα θα επιλέξετε έναν κοινωνικό κανόνα ή ένα έμφυλο στερεότυπο που σχετίζεται με τη βία κατά των παιδιών, το οποίο θα ήθελαν να συζητήσουν. Θυμίστε τους όλες τις συζητήσεις που κάνατε μαζί για τους κανόνες στο σχολείο και τους κανόνες για τους οποίους έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2. Ζητήστε σε κάποιον από την ομάδα να γράψει τον κανόνα που θέλετε να αλλάξει στον πίνακα.

3. Τώρα πείτε στους νέους να κάτσουν σε κύκλο.

4. Εκείνος που κρατάει σημειώσεις πρέπει να κάθεται δίπλα στην ομάδα και να γράφει στον πίνακα όλα όσα λέγονται στον κύκλο.

5. Καθίστε μαζί τους στον κύκλο κρατώντας μια μπάλα από νήμα. Εξηγήστε ότι θα κρατάτε την άκρη του νήματος και θα δίνετε την μπάλα σε κάθε παιδί που θέλει να μιλήσει. Κάθε άτομο που θέλει να μοιραστεί, θα παίρνει την μπάλα κι έτσι θα δημιουργηθεί ένας ιστός, καθώς η μπάλα θα αλλάζει χέρια γύρω απ' τον κύκλο.

6. Ζητήστε απ' τους νέους να πουν ποια πιστεύουν ότι είναι **τα βαθύτερα αίτια ή οι λόγοι για τους οποίους υπάρχει ο κανόνας που έχουν επιλέξει**. Γυρίστε τον κύκλο αρκετές φορές ως ότου όλα τα μέλη της ομάδας να μπορέσουν να εξηγήσουν γιατί πιστεύουν ότι υπάρχει ο κανόνας. Μπορείτε να ρωτήσετε πράγματα όπως:

- α. Ποιον βοηθάει/προστατεύει ο κανόνας αυτός;
- β. Ποιον βλάπτει;
- γ. Γιατί διατηρείται; Τι τον κρατάει σταθερό στην κοινότητά σας;
- δ. Τι συμβαίνει στο σχολείο;

7. Τώρα ζητήστε από τα παιδιά να κάνουν μια παύση, κι αν νιώθουν άνετα με αυτό, να κλείσουν τα μάτια τους. Ζητήστε τους να σκεφτούν ποιες πεποιθήσεις, στάσεις ή συμπεριφορές που αμφισβητούν τον βλαπτικό κανόνα που έχουν επιλέξει ισχύουν ήδη. Ζητήστε τους να ανοίξουν τα μάτια τους και να ξεκινήσουν **να μοιράζονται τις ιδέες τους σχετικά με τους θετικούς κοινωνικούς κανόνες που μπορούν να ενισχυθούν ή άλλες πεποιθήσεις, στάσεις και συμπεριφορές που μπορείτε να δουλέψετε μαζί για να αντιμετωπιστεί ή να αλλάξει ο επιβλαβής κανόνας που επιλέξατε ως ομάδα**. Τότε μπορούν να αρχίσουν να δίνουν ο ένας στον άλλον **την άλλη χρωματιστή μπάλα νήματος** καθώς μοιράζονται τους θετικούς κοινωνικούς κανόνες.

8. Πάρτε λίγο χρόνο για να παρατηρήσετε τους μπερδεμένους ιστούς των κανόνων και των πεποιθήσεων, των συμπεριφορών και των στάσεων που έχουν δημιουργηθεί με τα δύο χρώματα του νήματος. Εξηγήστε ότι έχει δημιουργηθεί μια οπτική αναπαράσταση όλων των ιδεών που υπάρχουν στην κοινωνία και ζητήστε να παρατηρήσουν πόσο περίπλοκη είναι η κατάσταση.

9. Ζητήστε από τα παιδιά να μοιραστούν τη γνώμη τους για τον ιστό.

10. Έπειτα, ρωτήστε την ομάδα αν βάσει του ιστού που μόλις έφτιαξαν, έχουν κάποιες ιδέες για δράσεις που μπορεί να γίνουν σχετικά με τους αρνητικούς και επιβλαβείς κανόνες που θα ήθελαν να αντιμετωπίσουν πρώτα.

11. Ρωτήστε: Πώς μπορούμε να ενισχύσουμε τους θετικούς κανόνες που εξερευνήσατε μαζί για να αντιμετωπίσουμε τον επιβλαβή κανόνα;

12. Βεβαιωθείτε ότι γράφετε όλες τις ιδέες, για να τις ξαναεπισκεφθείτε στην επόμενη δραστηριότητα.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά της ομάδας είναι κάτω από 14 ετών οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να προσαρμόσουν τις ερωτήσεις.

Επιπλέον πηγές:

1. Alexander-Scott, M. Bell, E. J. H. (2016). *Shifting Social Norms to tackle Violence Against Women and Girls (Vawg)*. DFID Guidance Note. https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG_HELPDESK_DFID_GUIDANCE_NOTE_SOCIAL_NORMS_JAN_2016.pdf
1. Petit, V. & Salk, T. M. (2019). *Everyone Wants to Belong: A practical guide to tackling and leveraging social norms in behavior change programming*. <https://www.unicef.org/mena/media/4716/file/MENA-C4DReport-May2019.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: ΑΛΛΑΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δραστηριότητα 1: Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τους κοινωνικούς κανόνες

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τους κοινωνικούς κανόνες;

Αυτό που είναι σημαντικό να ξέρετε είναι ότι η αλλαγή των κοινωνικών κανόνων είναι μια μακροχρόνια διαδικασία, γι' αυτό είναι σημαντικό να είμαστε ρεαλιστές σε ό,τι αφορά αυτά που μπορούμε να καταφέρουμε με τους νέους. Είναι βοηθητικό να εστιάσουμε σε μια συγκεκριμένη ομάδα, όπως το σχολείο, όπου οι νέοι που δουλεύουν μαζί με τους καθηγητές, θα μπορούσαν να έχουν περισσότερη επιρροή στους συνομήλικούς τους.

Τώρα ξέρουμε πολλά περισσότερα για τους κανόνες, αλλά ποιοι είναι οι καλύτεροι τρόποι να τους αλλάξουμε;

Αν θέλουμε να αποτρέψουμε τη βία κατά των νέων στο σχολείο, πρέπει να ενισχύσουμε τους θετικούς κοινωνικούς κανόνες και να δουλέψουμε μαζί για να αλλάξουμε εκείνους που αποδέχονται ή υποστηρίζουν τη βία. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που σκεφτόμαστε, να μιλήσουμε ανοιχτά για τους λόγους που προκαλούν τη βία και να εστιάσουμε στην προσπάθειά μας να την αποτρέψουμε.

Για παράδειγμα, «Είναι εντάξει να χτυπάω ένα παιδί όταν με νευριάζει» ή «Μπορώ να σπρώξω αυτό το αγόρι γιατί δεν έχουμε τίποτα κοινό. Η οικογένεια του δεν έχει καμιά δουλειά εδώ».

Οι κοινωνικοί κανόνες επηρεάζουν τον τρόπο που σκεφτόμαστε, μιλάμε και φερόμαστε σε σχέση με τη βία ενάντια στους νέους, κι είναι σημαντικό να το κατανοήσουμε αυτό αν θέλουμε να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε τους κοινωνικούς κανόνες.

Ξέρουμε ότι η αλλαγή των κοινωνικών κανόνων αποτελεί πρόκληση, καθώς περιλαμβάνει την αλλαγή του τρόπου που σκεφτόμαστε (ως άτομα και ως ομάδες). Είναι επίσης σημαντικό να εστιάσουμε στις θετικές και ωφέλιμες συμπεριφορές και όχι στις αρνητικές.

Ακολουθούν ορισμένες συμβουλές για την αλλαγή των κοινωνικών κανόνων (προσαρμοσμένες από το *P. S. Liljeston, L. Goldmann, R. K. Verma & J. McCleary-Sills (2017), Understanding social norms and violence in childhood: theoretical underpinnings and strategies for intervention, Psychology, Health & Medicine, 22:sup1, 122-134, DOI:10.1080/13548506.2016.12719541.*

- **Σκεφτείτε ποιον κοινωνικό κανόνα θέλετε να αλλάξετε και προσπαθήστε να τον αλλάξετε άμεσα**
- **Κάποιοι κανόνες μπορούν να αλλάξουν άμεσα.** Για παράδειγμα, ας πούμε ότι οι μαθητές αγνοούν τον εκφοβισμό, πιστεύουν ότι είναι κάτι που κάνουν όλοι και το θεωρούν εντάξει να συμβαίνει. Η ενημέρωση για το τι κάνουν οι συνομήλικοί τους (π.χ., οι περισσότεροι μαθητές στο σχολείο μας δεν έχουν εκφοβίσει ποτέ κανέναν) ή τι πιστεύουν οι συνομήλικοί τους (τα περισσότερα παιδιά πιστεύουν ότι ο εκφοβισμός είναι κάτι κακό και δεν είναι εντάξει) μπορεί να αλλάξει τις κοινές πεποιθήσεις του κόσμου.
- **Χρήση “influencers” ή ατόμων που επηρεάζουν τον τρόπο που σκέφτεται ο κόσμος.** Οι άνθρωποι αυτοί μπορούν να παρουσιάσουν νέες ιδέες σε μια ομάδα και η ομάδα να τις ενστερνιστεί. Όταν αρκετοί άνθρωποι ακούσουν την ιδέα, τότε μπορεί να προκύψει η αλλαγή. Δουλέψτε με influencers που θα διαδώσουν μηνύματα κατά της βίας.
- **Διάδοση μηνύματος.** Συντάξτε κώδικες συμπεριφοράς και κρεμάστε τους σε διάφορα σημεία του σχολείου. Ζωγραφίστε τους τοίχους με μηνύματα που προωθούν τη συμπεριφορά που θέλετε να ενισχύσετε, δημιουργήστε ασφαλείς χώρους στο σχολείο όπου οι μαθητές θα βλέπουν ανθρώπους να φέρονται στους άλλους με σεβασμό, κάντε ασκήσεις προοπτικής και ζητήστε από τα παιδιά να σκεφτούν πώς θα ήταν αν βρίσκονταν στη θέση κάποιου άλλου.
- Ένας τρόπος να γίνει αυτό είναι να εστιάσετε στην **αλλαγή των κοινωνικών προσδοκιών**, να κάνετε γνωστή την αλλαγή και να δημιουργήσετε νέους κανόνες συμπεριφοράς.
- **Κάντε επίκληση στο συναίσθημα**, δώστε στον κόσμο πληροφορίες και επικαλέστε το ήθος τους.

Για περισσότερες πληροφορίες:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Δραστηριότητα 2: Υποστηρικτικοί κανόνες: Κολλάζ οράματος

Συζήτηση του οράματος για θετικούς, υποστηρικτικούς κοινωνικούς και έμφυλους κανόνες

Προτάσεις: Να διερευνήσουμε το όραμα για θετικούς, υποστηρικτικούς κοινωνικούς και έμφυλους κανόνες που θα θέσουν τέλος στη βία ενάντια στους νέους.

1. Πείτε στους συμμετέχοντες να σταθούν όρθιοι σε κύκλο, σε σωστή απόσταση ο ένας απ’ τον άλλον..
2. Πείτε τους: Ας μιλήσουμε για το όραμά σας σχετικά με ένα ασφαλές σχολείο για τα παιδιά. Ας φανταστούμε ένα ασφαλές μέρος για τους νέους, όπου θετικοί κοινωνικοί και έμφυλοι κανόνες βάζουν ένα τέλος στη βία ενάντια στους νέους».
3. Πείτε στους συμμετέχοντες να κλείσουν τα μάτια τους (αν νιώθουν άνετα με αυτό) και να οραματιστούν ένα σχολείο που σέβεται πραγματικά τα παιδιά και τους νέους, όπου ο φόβος για βία δεν αποτελεί μέρος της

καθημερινότητας. Πείτε τους να φανταστούν ότι μπαίνουν σ' αυτό το σχολείο και είναι ενθουσιασμένοι με όλα όσα βλέπουν. Τώρα, πείτε τους να κοιτάξουν γύρω τους. Τι λένε οι μαθητές; Τι κάνουν; Τι κάνουν οι ίδιοι; Πείτε τους να περιπλανηθούν μέσα στο σχολείο. Τι λένε και τι κάνουν οι μαθητές; Οι ενήλικες; Πώς νιώθουν;

4. Πείτε στους συμμετέχοντες να ανοίξουν τα μάτια τους.

5. Ζητήστε τους να κάτσουν κάτω και σε ομάδες 2-4 ατόμων να μιλήσουν για το ποια πιστεύουν ότι είναι τα σημαντικότερα στοιχεία του σχολείου που οραματίστηκαν.

6. Ενώ είναι χωρισμένοι σε ομάδες, ζητήστε απ' τους συμμετέχοντες να μιλήσουν για το τι είδαν και πώς ένιωσαν. Ξεκινήστε μια συζήτηση για να μοιραστούν όλοι το όραμά τους. Αυτό μπορεί να προκαλέσει συναισθηματική φόρτιση, οπότε δώστε χρόνο στην άσκηση. Αν θεωρήσετε ότι τα παιδιά το χρειάζονται, παίξτε κάποιο παιχνίδι ή κάντε κάτι που θα τους δώσει ενέργεια.

7. Εξηγήστε τους ότι θα έχουν 15 λεπτά για να κάνουν ένα κολλάζ με το όραμά τους. Μπορούν να προσθέσουν και επεξηγηματικό κείμενο, αν το επιθυμούν.

8. Πείτε στις ομάδες να κάτσουν κάπου ήσυχα και μοιράστε τους το υλικό: περιοδικά, χρωματιστούς μαρκαδόρους, χαρτί, ψαλίδι, κόλλα και άλλα υλικά.

9. Γράψτε τα ακόλουθα σε ένα φύλλο χαρτί και κρεμάστε την κάπου ή διαβάστε τα δυνατά:

A. Ποιοι ήταν οι θετικοί κοινωνικοί κανόνες για την προστασία των παιδιών στο όραμά σας;

B. Ποιοι αρνητικοί και επιβλαβείς κανόνες δεν υπήρχαν;

10. Ζητήστε από τα παιδιά να προσπαθήσουν **να ονοματίσουν τους κανόνες** που κυριαρχούν στο κολλάζ τους.

11. Ζητήστε από τις ομάδες να τοποθετήσουν τα κολλάζ τους στο πάτωμα. Πείτε στους συμμετέχοντες να κάνουν μια βόλτα και να δουν τα κολλάζ των υπολοίπων ομάδων.

12. Μετά από λίγα λεπτά, καλέστε κάθε ομάδα να μιλήσει για τους θετικούς και τους επιβλαβείς κανόνες που υπήρχαν στις δημιουργίες τους. Γράψτε τους σε ένα φύλλο χαρτί ή στον πίνακα όπου θα μπορούν να τους βλέπουν όλοι.

13. Ζητήστε από όλους να προσθέσουν τις ιδέες τους ή να κάνουν ερωτήσεις.

14. Ξεκινήστε μια συζήτηση με τους ακόλουθους κανόνες ως οδηγό.

A. Ποιοι είναι οι κοινοί κανόνες που υπήρχαν στα οράματά σας;

B. Υπήρχαν διαφορές; Σας έκανε κάτι ιδιαίτερη εντύπωση;

C. Ας σκεφτούμε κάποιους από τους θετικούς ή υποστηρικτικούς κανόνες που συζητήσαμε. Συμβαίνει κάτι τέτοιο ήδη στο σχολείο; Αν ναι, μπορούμε να το ενισχύσουμε;

D. Αν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, τότε τι μπορούμε να κάνουμε για να το οργανώσουμε;

15. Ζητήστε από τα παιδιά να σκεφτούν κι άλλα πράγματα πάνω στα οποία θα ήθελαν να δουν βελτίωση στο σχολείο τους και υπενθυμίστε τους ότι θα δουλέψετε όλοι μαζί γι' αυτά.

16. Κλείστε τη δραστηριότητα κάνοντας κάτι διασκεδαστικό σε κύκλο, ώστε να συλλογιστούν όλοι τα οράματα που συζητήθηκαν και τα επόμενα βήματα για την υλοποίησή τους.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά στην ομάδα είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να προσαρμόσουν τις ερωτήσεις.

Δραστηριότητα 3: Βοηθάμε τους παρατηρητές να μάθουν τι μπορούν να κάνουν

Βοηθάμε να δοθεί τέλος στον εκφοβισμό με καλοσύνη και σεβασμό

Προτάσεις: Δημιουργία θετικού κλίματος στην τάξη για την καταπολέμηση του εκφοβισμού

Προσαρμοσμένο από το: <https://www.cfchildren.org/resources/bullying-prevention-resources/>

1. Πριν ξεκινήσετε τη δραστηριότητα, πρέπει να έχετε ένα φύλλο χαρτί για κάθε ομάδα και ξυλομπογιές, μαρκαδόρους ή κηρομπογιές.

2. Πείτε: Ο εκφοβισμός είναι πρόβλημα όλων μας. Είναι δική μας ευθύνη να σταθούμε εμπόδιο στον εκφοβισμό. Σήμερα θα δημιουργήσουμε αφίσες που θα μας υπενθυμίζουν και φερόμαστε με σεβασμό και καλοσύνη ο ένας στον άλλον και να βοηθάμε στην καταπολέμηση του εκφοβισμού.

3. Βάλτε όλες τις ομάδες των μαθητών να σκεφτούν μια λίστα πραγμάτων που μπορούν να κάνουν με ευγένεια και καλοσύνη προς τους άλλους καθημερινά, για να βοηθήσουν να σταματήσει ο εκφοβισμός.
4. Δώστε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο χαρτί. Πείτε τους: τώρα θα φτιάξετε με την ομάδα σας μια μικρή αφίσα με θέμα «Να είστε ευγενικοί και να σέβεστε ο ένας τον άλλον». Πρέπει να συμπεριλάβετε τουλάχιστον τρεις τρόπους με τους οποίους μπορείτε να το κάνετε αυτό στην αφίσα σας.
5. Αφήστε τους μαθητές να δημιουργήσουν την αφίσα με τα υλικά που τους δώσατε ή με οτιδήποτε άλλο είναι διαθέσιμο.
6. Τοποθετήστε τις αφίσες σε σημείο που να μπορούν όλοι να τις δουν. Δώστε χρόνο στους μαθητές να δουν όλες τις αφίσες. Εναλλακτικά, μπορείτε να πείτε στα παιδιά να φτιάξουν αφίσες σε ηλεκτρονική μορφή χρησιμοποιώντας προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, γραφικά ή απλό λογισμικό σχεδιασμού. Προβάλλετε τις ηλεκτρονικές αφίσες στον προτζέκτορα που έχετε στην αίθουσα.

Σημείωση: Η άσκηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών κάθε ηλικίας.

Επιπλέον πηγές:

1. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη δημιουργία και τη διατήρηση λέσχης ή ομάδας παιδιών που εργάζεται για την προστασία των παιδιών από τη βία στα σχολεία, ανατρέξτε σε αυτόν τον χρήσιμο και φιλικό προς τα παιδιά οδηγό: <https://www.end-violence.org/sites/default/files/paragraphs/download/Safeguarding-%20A%20Guide%20for%20Children%27s%20Clubs%20%28Final%20Mar%20%29.pdf>
2. Alexander-Scott, M. Bell, E. J. H. (2016). *Shifting Social Norms to tackle Violence Against Women and Girls (Vawg)*. DFID Guidance Note. https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG_HELPDESK_DFID_GUIDANCE_NOTE_SOCIAL_NORMS_JAN_2016.pdf

6.3. ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Περίληψη ενότητας: Η ενότητα αυτή παρέχει πληροφορίες για την έννοια της συμμετοχής των παιδιών σε διαφορετικά επίπεδα και με διαφορετικούς τρόπους. Επίσης, μιλά για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που χρειάζεται κάποιος, ώστε να γίνει καλύτερος ηγέτης. Σε αυτές τις συνεδρίες, οι ηγέτες της νεολαίας θα μάθουν για τα βήματα που χρειάζεται να ακολουθηθούν για να επέλθει θετική αλλαγή στην κοινότητά τους. Επίσης, θα αποκτήσουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να μπορούν να ηγούνται δραστηριοτήτων με ομάδες νέων και ενηλίκων, ώστε να αναπτύξουν ένα πρόγραμμα που εστιάζει στην αλλαγή κοινωνικών και έμφυλων στερεοτύπων που σχετίζονται με τη βία και να την αλλαγή του κλίματος στο σχολικό περιβάλλον.

Η ενότητα αυτή έχει προσαρμοστεί από το εγχειρίδιο του προγράμματος ACTI³² και τη μεθοδολογία YouCreate.³³

Στόχος: Να παρέχετε στους ηγέτες της νεολαίας τη γνώση και τις δεξιότητες που σχετίζονται με τα επίπεδα της συμμετοχής των παιδιών και τα βήματα διερεύνησης και σχεδιασμού αλλαγών σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Στο τέλος αυτής της ενότητας οι συμμετέχοντες θα:

- Μπορούν να κατανοήσουν τη συμμετοχή του παιδιού
- Έχουν γνώση για τη συμμετοχική έρευνα δράσης
- Έχουν δεξιότητες για την οργάνωση δραστηριοτήτων για τους νέους

Τι περιλαμβάνει η Ενότητα 3: Βήματα για την οργάνωση δραστηριότητας για νέους	Διάρκεια
Συνεδρία 1: Συμμετοχή και ενδυνάμωση του παιδιού	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής του παιδιού	10 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Επίπεδα συμμετοχής	20 λεπτά
Δραστηριότητα 3: Πώς μπορώ να συμμετέχω	30 λεπτά

³²<https://www.tdh.ro/sites/default/files/2022-09/Metodologie%20Child%20Advisory%20Board%20-%20ACTIV .pdf>

³³<https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

Δραστηριότητα 4: Τρόποι συμμετοχής παιδιού	30 λεπτά
Συνεδρία 2: Συμμετοχική έρευνα δράσης – χαρτογράφηση και διερεύνηση	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Τι είναι η συμμετοχική έρευνα δράσης	30 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Φάση χαρτογράφησης και διερεύνησης	60 λεπτά
Συνεδρία 3: Συμμετοχική έρευνα δράσης – σχεδιασμός και αναστοχασμός	90 λεπτά
Δραστηριότητα 1: Φάση σχεδιασμού – Το όραμα που σχετίζεται με την ευημερία και τη θετική κοινωνική αλλαγή	45 λεπτά
Δραστηριότητα 2: Αναστοχασμός και συζήτηση	45 λεπτά

Υλικά: Προτζέκτορας, παρουσίαση Powerpoint, αυτοκόλλητα χαρτάκια post-it, πίνακας, μαρκαδόροι, φύλλα A4, χρώματα για ζωγραφική, κόλλα, ψαλίδι, ταινία, σκοινί

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Δραστηριότητα 1: Τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής του παιδιού

Συζήτηση σχετικά με την έννοια της συμμετοχής του παιδιού

Προτάσεις: Συζήτηση για τη συμμετοχή του παιδιού

Συζήτηση για να μάθετε τι γνωρίζουν ήδη για το θέμα οι συμμετέχοντες, να προσδιορίσετε το νόημα και τη σημασία της συμμετοχής. Για να ξεκινήσει η συζήτηση, μπορείτε να τους δείξετε φωτογραφίες παιδιών στο σχολείο, με την οικογένειά τους, σε παιδικές χαρές, κ.λπ.

Συμβουλές για εκπαιδευτές: Συζητήστε τις ακόλουθες δύο ερωτήσεις με την ομάδα – «Τι είναι η συμμετοχή του παιδιού;» και «Τι δεν είναι;». Η δεύτερη ερώτηση ακολουθεί φυσικά μετά την πρώτη.

Σημειώστε τις απαντήσεις στον πίνακα. Συζητήστε και συνοψίστε τις πληροφορίες.

Συζητήστε τον ακόλουθο ορισμό: Η συμμετοχή του παιδιού (ατομικά ή/και συλλογικά) μπορεί να οριστεί ως η ενασχόλησή του με ευκαιρίες να σχηματίσει και να εκφράσει απόψεις και να επηρεάσει θέματα που το αφορούν άμεσα, αλλά και έμμεσα. Η ουσιαστική συμμετοχή περιλαμβάνει τη μεταφορά εξουσίας από τους ενήλικες στα παιδιά. Έτσι τα παιδιά μετατρέπονται από παθητικοί αποδέκτες σε ενεργούς παράγοντες, οι οποίοι είναι ενημερωμένοι και ικανοί να επηρεάζουν αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους.

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά στην ομάδα είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να προσαρμόσουν τις ερωτήσεις.

Δραστηριότητα 2: Επίπεδα συμμετοχής

Παρουσίαση και σκέψεις σχετικά με το επίπεδο συμμετοχής

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Το δικαίωμα στη συμμετοχή

Αρκετές διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρονται στο δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών. Η συμμετοχή είναι μια από τις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης, καθώς και μια από τις βασικές προκλήσεις της. Το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που ενδεχομένως σχετίζονται με τη ζωή τους και να επηρεάζουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται - εντός της οικογένειας, του σχολείου ή της κοινότητας. Η αρχή επιβεβαιώνει ότι τα παιδιά είναι ολοκληρωμένα άτομα με δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους για όλα τα θέματα που τα αφορούν και απαιτεί οι απόψεις αυτές να ακούγονται και να τους δίνεται η δέουσα σημασία, σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού. Αναγνωρίζει τη δυνατότητα των παιδιών να παίρνουν μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, να μοιράζονται απόψεις και να συμμετέχουν ως πολίτες και φορείς της αλλαγής. Η πρακτική σημασία του δικαιώματος του παιδιού στην συμμετοχή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα θέματα που αφορούν τα παιδιά.

Χωρίς πίεση και χειραγώγηση

Η συμμετοχή του παιδιού είναι δικαίωμα, άρα τα παιδιά έχουν την ελευθερία να εκφράζουν τις απόψεις τους, εκτός αν προτιμούν να μην το κάνουν. Τα παιδιά δεν πρέπει να πιέζονται, να περιορίζονται ή να επηρεάζονται με οποιονδήποτε τρόπο μπορεί να τα αποτρέψει από το να εκφράσουν τη γνώμη τους ή να τα κάνει να νιώθουν ότι τα χειραγωγούν. Αυτή η αρχή ισχύει στις δικαστικές διαδικασίες κατά τις οποίες ένα παιδί αναγκάζεται να συμμετάσχει ως μάρτυρας, ακόμη και στην περίπτωση που η νομική έκβαση αντίκειται στο βέλτιστο συμφέρον του.

Δυνατότητα εξέλιξης του παιδιού

Η Σύμβαση δεν ορίζει ελάχιστη ηλικία κατά την οποία τα παιδιά μπορούν να αρχίσουν να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους, ούτε στενεύει τα πλαίσια εντός των οποίων τα παιδιά μπορούν να τις εκφράσουν. Η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι τα παιδιά μπορούν και σχηματίζουν απόψεις από πολύ μικρή ηλικία και αναφέρεται στην «εξελισσόμενη ικανότητα» των παιδιών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, ότι οι γονείς, τα μέλη της οικογένειας και της ευρύτερης κοινότητας, αναμένεται να προσφέρουν την κατάλληλη κατεύθυνση, καθοδήγηση ή συμβουλή στα παιδιά. Ωστόσο, η γονική καθοδήγηση και οι συμβουλές έχουν μεγαλύτερη αξία και νόημα όσο τα παιδιά μεγαλώνουν και εξελίσσονται, γίνονται πιο ώριμα, αυτόνομα, υπεύθυνα και έχουν περισσότερες εμπειρίες.

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/fact-sheet-right-participation>

Βοηθητικό Φυλλάδιο: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ LANSDOWN

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ LANSDOWN Αυτό το μοντέλο περιγράφει τρία είδη συμμετοχής που καταδεικνύουν τα διαφορετικά επίπεδα δύναμης των παιδιών. Η δύναμή βασίζεται στις βαθμίδες μεταξύ χαμηλότερου και υψηλότερου επιπέδου συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης μιας φυσικής επικάλυψης μεταξύ των κατηγοριών: (1) Συμβουλευτική συμμετοχή (2) Συνεργατική συμμετοχή (3) Συμμετοχή οδηγούμενη από τα παιδιά. Το πρώτο επίπεδο είναι η συμβουλευτική συμμετοχή που βασίζεται στην αρχή ότι οι ενήλικες αναγνωρίζουν ότι δεν ξέρουν τα πάντα. Ως αποτέλεσμα, χρειάζεται να συμβουλευτούν τα παιδιά και τους νέους και να ακούσουν την οπτική τους επάνω σε συγκεκριμένα θέματα. Την πρακτική αυτή κινούν, καθοδηγούν και διαχειρίζονται οι ενήλικες. Το δεύτερο επίπεδο είναι η συνεργατική συμμετοχή που περιλαμβάνει την συμμετοχή των παιδιών και των νέων στην ανάπτυξη, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, και την αξιολόγηση των σχεδίων ή των δραστηριοτήτων. Η διαδικασία κινείται από τους ενήλικες, συμπεριλαμβάνει τα παιδιά και τους νέους ως εταίρους και τους ενδυναμώνει ώστε να μπορούν να επηρεάζουν τις αποφάσεις. Το τρίτο επίπεδο είναι η συμμετοχή που καθοδηγείται από τα παιδιά. Αναγνωρίζει τα παιδιά και τους νέους σαν ολοκληρωμένα άτομα που έχουν τη δύναμη να δράσουν και να χειριστούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στο τελευταίο αυτό επίπεδο, οι ενήλικες έχουν βοηθητικό ρόλο, όχι καθοδηγητικό.

Για περισσότερες πληροφορίες: World Vision, <https://www.wvi.org/sites/default/files/WV-Children-and-Young-People-Participation-%20essential%20component%202017-09-11.pdf>

Δραστηριότητα 3: Πώς συμμετέχω

Δημιουργία συνθηκών για την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών

Προτάσεις: Διευθυντής του σχολείου

Προσαρμοσμένα από: EDUC'ACTION Κατάλογος ανεπίσημων μεθόδων εκπαίδευσης, <https://drop-in.eu/media/drop-in-io2-en.pdf>

1. Όλοι οι νέοι χωρίζονται σε ομάδες, κατά προτίμηση μέσω κάποιας συγκεκριμένης δραστηριότητας.
2. Κατά τη διάρκεια των 3-5 πρώτων λεπτών, οι συμμετέχοντες πρέπει να γράψουν τουλάχιστον 6 πράγματα που τους αρέσουν περισσότερο στο σχολείο τους.
3. Κάθε ομάδα συμφωνεί ποια είναι τα τρία από αυτά που τους αρέσουν περισσότερο και απαντά στην ερώτηση «Γιατί;» με τρεις τουλάχιστον απαντήσεις για κάθε ένα από αυτά.
4. Η ίδια διαδικασία πρέπει να γίνει και με τα πράγματα που δεν τους αρέσουν στο σχολείο τους.
5. Κάθε ομάδα παίρνει καινούρια φύλλα χαρτί και σχεδιάζει το σχολείο συζητώντας τι θα κρατούσε αν ήταν ο διευθυντής του σχολείου και τι θα άλλαζε, λαμβάνοντας υπόψη τα πράγματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

6. Κάθε ομάδα γράφει τους κανόνες του σχολείου που έχει φανταστεί – τι θα ενδυνάμωνε τη σχολική ζωή και πώς θα έλυσε τα αρνητικά θέματα που ανέφερε προηγουμένως.

7. Παρουσιάσεις.

8. Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων, ο εκπαιδευτής θα γράφει όλα τα αρνητικά τα θετικά και τις ιδέες/λύσεις στον πίνακα.

Συμβουλές για εκπαιδευτές:

Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι ευέλικτος και έτοιμος να βοηθήσει με τις ιδέες και τις σκέψεις των παιδιών. Πιθανώς, η καλύτερη λύση θα ήταν να καλέσετε ένα εντελώς άγνωστο άτομο στην ομάδα ως συντονιστή, καθώς αυτό θα βοηθούσε στην αποκάλυψη νέων και αυθεντικών ιδεών. Ο συντονιστής θα δώσει το κατάλληλο κίνητρο στους μαθητές ώστε να μην ψάχνουν την εύκολη λύση. Η εργασία σε ομάδες είναι πιο αποτελεσματική όταν αυτές αποτελούνται από τουλάχιστον 3-4 άτομα.

Μετά την παρουσίαση, γίνεται αξιολόγηση και συζήτηση μέσω ερωτήσεων όπως: Ποια είναι τα πράγματα που μπορούμε να κάνουμε άμεσα χωρίς εξωτερική βοήθεια; Από πού να ξεκινήσουμε; Τι βοήθεια και στήριξη χρειαζόμαστε; Τι είμαι διατεθειμένος να κάνω προσωπικά, πώς μπορώ να βοηθήσω; Είναι υλοποιήσιμες οι ιδέες και οι λύσεις; Χρειάζονται πραγματικά;

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς με ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας.

Δραστηριότητα 4: Τύποι συμμετοχής

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Το Μαθητικό Συμβούλιο

Υπάρχουν διαφορετικοί τύποι συμμετοχής που εξαρτώνται από την εθνική νομοθεσία και τους κανονισμούς και τις πρακτικές του σχολείου. Ένας από αυτούς είναι το Μαθητικό Συμβούλιο.

Το μαθητικό συμβούλιο είναι η αντιπροσωπευτική δομή των μαθητών που ασχολείται με τον εντοπισμό και την επίλυση των προβλημάτων που τους απασχολούν. Συνεργάζεται με τη διευθυντική ομάδα, το διδακτικό προσωπικό και τους γονείς και λειτουργεί προς όφελος των μαθητών και της κοινότητας (ενδοσχολικά ή/και περιφερειακά). Το Μαθητικό Συμβούλιο πρέπει να υπάρχει σε κάθε σχολείο, καθώς είναι ένας τρόπος οργάνωσης των παιδιών που τους επιτρέπει να εξασκήσουν το δικαίωμά τους στη συμμετοχή, μια διαδικασία που ωφελεί τόσο τα ίδια, όσο και τους ενήλικες.

Το Μαθητικό Συμβούλιο:

- γνωμοδοτεί και λαμβάνεται υπόψη κατά τη λήψη αποφάσεων που αφορούν το σχολείο και τους μαθητές
- αποτελεί τη βάση για διάλογο ανάμεσα στους μαθητές και τους καθηγητές
- γνωστοποιεί τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του σχολείου
- αποτελεί μια δομή μέσω της οποίας τα παιδιά μαθαίνουν να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία, να σκέφτονται και να σχεδιάζουν δράσεις που θεωρούν απαραίτητες για να αλλάξουν προς το καλύτερο το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν και μαθαίνουν.
- είναι ένας τρόπος για να επιβεβαιώνονται τα παιδιά, να νιώθουν ότι εκτιμώνται οι ιδέες και οι πράξεις τους.

Για να περάσει στη δράση όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται, το Μαθητικό Συμβούλιο πρέπει να έχει ως βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και το όραμά τους σχετικά με το πώς πρέπει να είναι το σχολείο τους, τις καλές σχέσεις τους με τους καθηγητές και τους γονείς, κ.λπ. Οπότε, αρχικά οι μαθητές πρέπει να αποφασίσουν τι είναι πιο σημαντικό γι' αυτούς και τι θέλουν να αλλάξουν μέσω των δράσεων τους.

Σκοπός του συμβουλίου είναι να δρα ως το αντιπροσωπευτικό σώμα των μαθητών σε θέματα που είναι σημαντικά για τη σχολική ζωή, συνεργαζόμενο στενά με τη διοίκηση και τους καθηγητές του σχολείου και τους γονείς.

Στόχοι του Μαθητικού Συμβουλίου:

- να προσφέρει στους φοιτητές έναν οργανωμένο, αντιπροσωπευτικό και θεσμοθετημένο τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, της διεύθυνσης και του κυβερνητικού οργάνου
- να συμβάλει στη διοργάνωση σχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων, με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών και των νέων

- να βελτιώσει την κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, του διδακτικού προσωπικού, της διοίκησης και του κυβερνητικού οργάνου
- να παρουσιάσει στη διοίκηση του σχολείου και το κυβερνητικό όργανο μια έρευνα σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στο σχολικό περιβάλλον
- να διευκολύνει τη διαδικασία αλλαγής του σχολικού περιβάλλοντος και να ενισχύσει τις σχέσεις του με την κοινότητα

Λειτουργίες του Μαθητικού Συμβουλίου

Οι λειτουργίες και οι δραστηριότητες του Μαθητικού Συμβουλίου υποστηρίζουν το σκοπό και τους στόχους του και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του σχολείου και στην ευημερία των μαθητών του. Κατά τον σχεδιασμό και την εκτέλεση δραστηριοτήτων, το Συμβούλιο:

- συμβουλευέται τακτικά τους μαθητές του σχολείου
- συνεργάζεται στενά με τη διοίκηση του σχολείου, τους καθηγητές και τους γονείς
- περιλαμβάνει όσο το δυνατόν περισσότερους μαθητές στις δραστηριότητές του

Σημείωση: Ο εκπαιδευτής πρέπει να δώσει περισσότερες πληροφορίες για το πλαίσιο της εκάστοτε χώρας.

Επιπλέον πηγές:

1. Tdh, *Manual on children's participation*, <https://www.tdh.de/was-wir-tun/arbeitsfelder/kinderrechte/meldungen/manual-on-childrens-participation/>
2. *Child participation assessment tool*, Council of Europe, March 2016, available at <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806482d9>
3. *Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children's participation For professionals working for and with children*, Council of Europe, October 2020, available at <https://rm.coe.int/publication-handbook-on-children-s-participation-eng/1680a14539>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ – ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Δραστηριότητα 1: Τι είναι η συμμετοχική έρευνα δράσης

Παρουσίαση και αναστοχασμός

Βοηθητικό Φυλλάδιο: Τι είναι η συμμετοχική έρευνα δράσης;

Η συμμετοχική έρευνα δράσης (PAR) είναι μια διαδικασία κατά την οποία οι ερευνητές (οι ηγέτες της νεολαίας) και οι συμμετέχοντες (η νεολαία) εργάζονται μαζί για να κατανοήσουν τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις στην καθημερινότητα των νέων κι έπειτα σχεδιάζουν και εφαρμόζουν δράσεις που προωθούν τη θετική κοινωνική αλλαγή. Μέσω της συμμετοχικής έρευνας δράσης, εσείς και οι συνομήλικοί σας θα έχετε χρόνο να σκεφτείτε την καθημερινότητά σας και εκκινήσετε τη θετική αλλαγή που θέλετε να δείτε να συμβαίνει. Οι ηγέτες της νεολαίας είναι και οι ερευνητές.

Ποια είναι τα βήματα κατά τη διαδικασία;

Υπάρχουν 5 φάσεις στη διαδικασία της συμμετοχικής έρευνας δράσης: (1) Χαρτογράφηση, (2) Διερεύνηση, (3) Σχεδιασμός, (4) Δράση, (5) Σκέψεις και αναστοχασμός.

1. Χαρτογράφηση

Περιλαμβάνει εικαστικές και παραστατικές τέχνες, χειροτεχνίες, χορό, κινηματογράφο, μουσική, ψηφιακά μέσα, μαγειρική, παραδοσιακές μορφές τέχνης και άλλους τύπους δημιουργικών δράσεων, όπως ζωντανές παραστάσεις τέχνης και γκράφιτι.

2. Διερεύνηση

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC) παραθέτει τα δικαιώματα που χρειάζονται τα παιδιά για να ζήσουν, να είναι ασφαλή και να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Τα παιδιά ηλικίας 0-18 ετών είναι ανθρώπινα όντα, το καθένα με τα δικά του δικαιώματα.

3. Σχεδιασμός

Κοινότητες που περιλαμβάνουν άτομα διαφορετικού φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκείας, ηλικίας και ικανοτήτων, εντός των οποίων ενθαρρύνεται η αρμονία και ο καθένας μπορεί να είναι ενεργό μέλος της κοινότητας.

4. Δράση

Οι δράσεις περιλαμβάνουν εικαστικές και παραστατικές τέχνες, χειροτεχνίες, χορό, κινηματογράφο, μουσική, ψηφιακά μέσα, μαγειρική, παραδοσιακές μορφές τέχνης και άλλους τύπους δημιουργικών δράσεων, όπως ζωντανές παραστάσεις τέχνης και γκράφιτι

5. Σκέψεις και αναστοχασμός

Περιλαμβάνει εικαστικές και παραστατικές τέχνες, χειροτεχνίες, χορό, κινηματογράφο, μουσική, ψηφιακά μέσα, μαγειρική, παραδοσιακές μορφές τέχνης και άλλους τύπους δημιουργικών δράσεων, όπως ζωντανές παραστάσεις τέχνης και γκράφιτι.

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες στον παρακάτω σύνδεσμο:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Δραστηριότητα 2: Φάση χαρτογράφησης και διερεύνησης

Για να μάθουν τα παιδιά περισσότερα για την ευημερία τους και να αναπτύξουν το όραμά τους

Προτάσεις: Το όραμα σε τοιχογραφία

1. Καλέστε τους συμμετέχοντες να σταθούν μαζί σε κύκλο. (Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε το σκοινί του Κύκλου της Εμπιστοσύνης γι' αυτή τη δραστηριότητα.)
2. Πείτε στους νέους: «Ας συζητήσουμε σχετικά με το πώς θα ήταν ένα ιδανικό θετικό περιβάλλον όπου θα μπορούσατε να βελτιώσετε τη ζωή σας μέσω της δημιουργικότητας, των τεχνών και του πολιτισμού μέσα στη δική σας κοινότητα».
3. Πείτε στους συμμετέχοντες να κλείσουν τα μάτια τους (αν νιώθουν άνετα να το κάνουν) και να φανταστούν ότι κάνουν μια πτήση επάνω σε μαγικό χαλί. Πείτε τους ότι όταν επιστρέψουν θα είναι πολύ ενθουσιασμένοι από όσα είδαν και άκουσαν. Τα θετικά στοιχεία της κοινότητάς τους ήταν ακόμη εκεί, αλλά είδαν και πολλές βελτιώσεις. Τι είδαν; Τι άκουσαν; Τι έκανε η νεολαία; Πώς ένιωσαν;
4. Πείτε στους συμμετέχοντες να ανοίξουν τα μάτια τους.
5. Ζητήστε τους να κάτσουν κάτω σε ομάδες των 2-4 ατόμων και να συζητήσουν ποια θεωρούν τα πιο σημαντικά στοιχεία της κοινότητας που είδαν στο όραμά τους.
6. Δώστε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο χαρτί και μαρκαδόρους.
7. Εξηγήστε σε κάθε ομάδα ότι θα έχουν 15 λεπτά για να φτιάξουν ένα σχέδιο της κοινότητάς τους όπως την οραματίστηκαν. Μπορούν να προσθέσουν και επεξηγηματικό κείμενο στο σχέδιό τους, αν το θελήσουν.
8. Γράψτε τα ακόλουθα στον πίνακα ή διαβάστε τα δυνατά:
 - Πώς είναι η κοινότητά σας;
 - Πώς νιώσατε όταν βρεθήκατε εκεί;
 - Τι κάνουν οι νέοι; Τι κάνουν οι ενήλικες;
 - Σε τι μορφές καλλιτεχνικής δημιουργίας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων συμμετέχουν οι νέοι;
 - Σε τι είδους μέρη μπορούν οι νέοι να συμμετέχουν σε αυτές τις δραστηριότητες;
 - Ποιος υποστηρίζει τη συμμετοχή των νέων στις δραστηριότητες αυτές;
 - Σε τι άλλες δραστηριότητες συμμετέχουν οι νέοι;
9. Μετά από 15 λεπτά, ζητήστε από τις ομάδες να ζωγραφίσουν καρδιές δίπλα από τα σημεία που νιώθουν ότι ήδη συμβαίνει κάτι καλό, αστέρια δίπλα τα σημεία που πιστεύουν ότι μπορούν να βελτιωθούν και Χ δίπλα από τα σημεία που πιστεύουν ότι δεν συμβαίνει ακόμη κάτι θετικό.

10. Πείτε σε ένα άτομο από κάθε ομάδα να κρεμάσει το σχέδιο της ομάδας στον πίνακα και να το επεξηγήσει για περίπου ένα λεπτό.

11. Πείτε σε όλες τις ομάδες να προσθέσουν τις ιδέες τους ή να κάνουν ερωτήσεις.

12. Πείτε σε όλες τις ομάδες να βάλουν τα σχέδια τους σε ένα τοίχο με τρόπο που πιστεύουν ότι βγάζει νόημα σε εκείνους και συνδέει το όραμά τους. Πείτε τους να συνδέσουν τα οράματα μεταξύ τους χρησιμοποιώντας μαρκαδόρους.

13. Ξεκινήστε τη συζήτηση χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις ως οδηγό:

- Ποια είναι κοινά στοιχεία στα οράματά σας;
- Ποιες είναι οι διαφορές;
- Τι θετικό συμβαίνει στην κοινότητά σας;
- Τι θα θέλατε να δείτε να συμβαίνει; (π.χ. τι είδους ευκαιρίες θα θέλατε να έχει η νεολαία για να συμμετέχει σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες;)
- Τι ιδέες έχετε για διάφορους τύπους καλλιτεχνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων στις οποίες μπορούν να εμπλακούν οι νέοι; Ποιος θα μπορούσε να τους υποστηρίξει; Ποια θα ήταν η επίδραση στην κοινότητα;

Σημείωση: Αυτή η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς για ομάδες παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν τα περισσότερα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την άσκηση **Μαγικό Χαλί**.

Προτάσεις: Μαγικό Χαλί

Προσαρμοσμένο από το: Εργαλεία για την αξιολόγηση της συμμετοχής των παιδιών, <https://resourcecentre.savethechildren.net/collection/toolkit-monitoring-and-evaluating-childrens-participation/>

1. Πείτε στα παιδιά να κάτσουν μαζί σε κάποιο χαλάκι που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως το μαγικό χαλί της άσκησης. Εξηγήστε τους ότι πρόκειται για ένα μαγικό χαλί το οποίο θα τα ταξιδέψει σε έναν κόσμο όπου τα παιδιά μιλούν πολύ για όσα τα απασχολούν και οι ενήλικες πάντα τα ακούν και τους δίνουν σημασία.

2. Μιμηθείτε τον ήχο της πτήσης του χαλιού για να βοηθήσετε τα παιδιά να μουν σ' αυτόν τον μαγικό κόσμο της άσκησης.

3. Πείτε ότι το μαγικό χαλί σας προσγειώθηκε σ' έναν νέο κόσμο. Μπορεί να μοιάζει με τον δικό τους, αλλά στον κόσμο αυτό, οι ενήλικες ακούνε πάντα τα παιδιά.

4. Τώρα που βρίσκονται σ' αυτή τη χώρα όπου οι ενήλικες πάντα θέλουν να ακούνε τα παιδιά, θα ήθελαν να ακούσουν και τις δικές τους απόψεις. Για παράδειγμα, σ' αυτή τη χώρα υπάρχει η κυρία Χαρά, η οποία πάντα ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράζονται και τα ακούει ευχαρίστως. Η κυρία Χαρά θέλει να μάθει τα εξής:

– Πώς θέλετε να αλλάξετε το σχολείο σας;

– Τι αποφάσεις πιστεύετε ότι μπορούν να πάρουν τα παιδιά της ηλικίας σας; (π.χ., να αποφασίζετε εσείς τι παιχνίδια θα παίζετε με τους φίλους σας). Μπορείτε να αποφασίζετε τι ρούχα θα φοράτε; Τι άλλα πράγματα μπορείτε να αποφασίζετε;

– Πώς πρέπει να υποστηρίζουν τα αγόρια και τα κορίτσια σαν εσάς οι ενήλικες στα σχολεία και τις κοινότητες; Για παράδειγμα, τι μπορεί να κάνει ο καθηγητής σας για να δείξει ότι εκτιμά τις ιδέες που έχετε για να αλλάξει η κατάσταση;

5. Τώρα το μαγικό χαλί θα επιστρέψει στον κόσμο μας. Μιμηθείτε ήχους πτήσης.

6. Τώρα επιστρέψαμε στον κόσμο μας.

– Σε αυτό τον κόσμο, μπορούν τα παιδιά να αλλάξουν το σχολείο; Αν ναι, τότε πώς; Αν όχι, τότε, γιατί όχι;

– Ενθαρρύνετε τα παιδιά να μοιραστούν τις απόψεις και τις εμπειρίες τους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Δραστηριότητα 1: Φάση σχεδιασμού

Όραμα για ευημερία και θετική κοινωνική αλλαγή

Προτάσεις: Δέντρα οργάνωσης

1. Σ' αυτή τη δραστηριότητα, θα φτιάξουμε ένα δέντρο που θα μας βοηθήσει να σκεφτούμε τρόπους να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις μας.

2. Σκεφτείτε τις ιδέες με δημιουργικό τρόπο. Τα δυνατά σημεία και οι προκλήσεις προκύπτουν από συζητήσεις που έγιναν γύρω από όσα οραματίστηκαν τα παιδιά στην προηγούμενη δραστηριότητα. Αν τα παιδιά συμφωνήσουν σε 1-2 προκλήσεις πάνω στις οποίες θα ήθελαν να δουλέψουν, μπορείτε να προχωρήσετε, αν όμως υπάρχουν διαφωνίες, συζητήστε μαζί τους για τις επιλογές στις οποίες δίνουν προτεραιότητα. Προσπαθήστε να αποφασίσετε επάνω σε ποιες επιλογές θα ήταν πιο ρεαλιστικό να εργαστείτε. Ρωτήστε τα παιδιά τι είναι πιο σημαντικό για εκείνα και πού πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να επιφέρουν την αλλαγή. (Αν υπάρχουν διαφωνίες, μπορείτε να ζητήσετε απ' τα παιδιά να ψηφίσουν ξανά μετά τη συζήτηση). Αν καταλήξετε σε δύο προκλήσεις, θα πρέπει να φτιάξετε 2 διαφορετικά δέντρα. Ολοκληρώστε το πρώτο δέντρο, κι έπειτα προχωρήστε στο επόμενο.

2. Ζωγραφίστε ένα δέντρο με ρίζες, κορμό, φύλλα και καρπούς σε ένα μεγάλο χαρτί. Εξηγήστε στα παιδιά ότι πρόκειται για ένα δέντρο σχεδιασμού και ότι κάθε μέρος του αντιστοιχεί στα παρακάτω:

- Κορμός (Προκλήσεις): η κύρια πρόκληση πάνω στην οποία αποφάσισε η ομάδα να εργαστεί
- Ρίζες (Αιτίες): οι αιτίες της κύριας πρόκλησης
- Φύλλα (Πλεονεκτήματα): τα πλεονεκτήματα και οι πόροι των παιδιών που έχετε επισημάνει σε προηγούμενες δραστηριότητες.
- Καρποί (Ιδέες): πιθανές στρατηγικές που βασίζονται σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες για την αντιμετώπιση των αιτιών.

3. Ζητήστε απ' τα παιδιά να χωριστούν σε μικρές ομάδες των 3-5 ατόμων. Δώστε τους ένα μεγάλο φύλλο χαρτί και χρωματιστούς μαρκαδόρους.

4. Ζητήστε από τις ομάδες να σχεδιάσουν ένα παρόμοιο δέντρο στο χαρτί τους. Τα παιδιά θα γράψουν τις προκλήσεις που επέλεξαν στον κορμό του δέντρου (10 λεπτά).

(Παρακαλούμε σημειώστε ότι όλες οι ομάδες θα έπρεπε να εστιάσουν στην ίδια πρόκληση. Έτσι, όταν οι ομάδες παρουσιάσουν τα δέντρα τους, θα δοθεί ερέθισμα να ξεκινήσει μια συζήτηση που θα βασιστεί επάνω στις ιδέες τους για ένα κοινό θέμα).

5. Τώρα ενθαρρύνετε τα παιδιά να συζητήσουν στις ομάδες που έχουν σχηματίσει ποιες νομίζουν ότι είναι οι κύριες αιτίες (οι ρίζες του δέντρου) της πρόκλησης (5-10 λεπτά). Παρακινήστε τα να σκεφτούν το «γιατί» για να τα ενθαρρύνετε να εξετάσουν βαθύτερα τις προκλήσεις.

6. Όταν τα παιδιά εντοπίσουν κάποιες από τις κύριες αιτίες, μπορούν να γράψουν τις ιδέες τους στις ρίζες του δέντρου. Αν υπάρχουν διαφωνίες σχετικά, υπενθυμίστε τους ότι γίνεται ανταλλαγή ιδεών, οπότε ο καθένας έχει το δικαίωμα της γνώμης του.

7. Ανατρέξτε στον πίνακα με τα Πλεονεκτήματα που έχετε κρεμάσει/γράψει στον πίνακα. Ζητήστε από τα παιδιά να συζητήσουν και να γράψουν τα πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της πρόκλησης που έχουν επιλέξει στις ρίζες του δέντρου.

8. Ξεκινήστε μια συζήτηση σχετικά με το πώς μπορούν να εργαστούν μαζί για να αντιμετωπίσουν τις αιτίες της πρόκλησης που επέλεξαν (10-15 λεπτά). Κάντε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Τι ιδέες έχουν για την αντιμετώπιση της πρόκλησης;
- Ποιες ιδέες ή στρατηγικές θα τα βοηθήσουν να εκπληρώσουν το όραμά τους για το μέλλον;

9. Ζητήστε τους να γράψουν τις δημιουργικές τους ιδέες (καλλιτεχνικές δράσεις) στους καρπούς του δέντρου. Αν οι πόροι δεν είναι διαθέσιμοι άμεσα, πείτε τους ότι μπορούν να τις γράψουν στους καρπούς. Πρέπει πάντως να είναι βέβαιοι ότι οι ιδέες μπορούν να πραγματοποιηθούν.

10. Ζητήστε από κάθε ομάδα να κάνει μια μικρή παρουσίαση (2-3 λεπτών) στο Δέντρο Σχεδιασμού τους και να κάνουν μια συζήτηση.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την όλη διαδικασία συζητήσεων κατά την φάση σχεδιασμού υπάρχουν διαθέσιμες στον παρακάτω σύνδεσμο:
https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Σημείωση: Η άσκηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία σε ομάδες με διαφορετικών ηλικιών. Ωστόσο, αν τα παιδιά είναι κάτω από 14 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν την άσκηση Πατημασιές.

Προτάσεις: Πατημασιές

Προσαρμοσμένο από το: Εργαλεία για την αξιολόγηση της συμμετοχής των παιδιών, <https://resourcecentre.savethechildren.net/collection/toolkit-monitoring-and-evaluating-childrens-participation/>

Πριν παρουσιάσετε αυτή τη δραστηριότητα στα παιδιά, κόψτε ένα φύλλο χαρτί σε σχήμα πατημασιάς. Για την άσκηση μπορεί να χρειαστούν περίπου 10-15 τέτοιες πατημασιές.

1. Παρουσιάστε τη δραστηριότητα στα παιδιά. Ζητήστε τους να σκεφτούν αν θα ήθελαν να συμμετάσχουν σ' ένα πρόγραμμα για τη μείωση του εκφοβισμού στο σχολείο. Ποιος θα ήταν ο κύριος στόχος ενός τέτοιου προγράμματος;

2. Όταν αποφασίσουν για τον στόχο, ζητήστε από ένα παιδί να γράψει μια πρόταση που να συνοψίζει τον στόχο σε ένα φύλλο χαρτί. Τοποθετήστε το χαρτί στο πάτωμα, μακριά από τα παιδιά.

3. Τώρα τα παιδιά πρέπει να βάλουν τις πατημασιές στη σειρά μία-μία, με κάθε πατημασιά να αντιστοιχεί στο βήμα που χρειάζεται να ακολουθηθεί για την επίτευξη του στόχου. Ρωτήστε τα ποια πρακτικά βήματα έχουν κάνει ή σε ποια βήματα μπορούν να ενασχοληθούν για να εργαστούν προς την επίτευξη.

4. Τοποθετήστε την πρώτη πατημασιά στο πάτωμα. Ένα παιδί βάζει επάνω της το πόδι του.

Αυτό σηματοδοτεί το πρώτο βήμα προς την επίτευξη του στόχου. Τώρα όλα τα παιδιά θα συζητήσουν ποιο είναι το πρώτο στάδιο. Πώς μπορούν να ενασχοληθούν αρχικά τα παιδιά με το πρόγραμμα; Τι θα κάνουν πρώτα; Γράψτε τα σε ένα χαρτί και τοποθετήστε τα δίπλα στην πρώτη πατημασιά.

5. Η άσκηση επαναλαμβάνεται μέχρι να ολοκληρωθούν όλα τα βασικά στάδια της ενασχόλησης και δράσης των παιδιών για την επίτευξη του στόχου τους.

6. Μπορείτε να ενθαρρύνεται τα παιδιά να σκεφτούν και να συζητήσουν τα ακόλουθα:

– Σε τι βαθμό είναι απαραίτητο να ενασχοληθούν από τα πρώιμα στάδια (π.χ., σε τι βαθμό είναι σημαντικό για τα αγόρια και τα κορίτσια να ενασχοληθούν με την αναγνώριση και την αξιολόγηση των προβλημάτων/θεμάτων;)

- Πιστεύουν ότι η εμπλοκή των ενηλίκων είναι απαραίτητη;

- Τι μπορούν να σκεφτούν ως λύση στην αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού, έχοντας υπόψη τα βήματα για την επίτευξη του στόχου;

Δραστηριότητα 2: Σκέψεις και συζήτηση

Για να κατανοήσουν ότι μπορούν να μοιραστούν τα αποτελέσματα τις δουλειάς τους με την κοινότητα και να γιορτάσουν όλοι μαζί την επιτυχία τους

Προτάσεις: Ζωγραφική σε πέτρα

1. Γράψτε τα ονόματα των παιδιών σε μικρά χαρτάκια και βάλτε τα μέσα σε ένα κουτί ή ένα καπέλο. Πείτε τους να διαλέξουν ένα χαρτάκι. Αν διαλέξουν το δικό τους όνομα, μπορούν να ξανατραβήξουν άλλο χαρτάκι.
2. Πείτε στα παιδιά ότι έχουν δέκα λεπτά να ολοκληρώσουν το σχέδιο για το βραβείο που θα δώσουν στο παιδί του οποίου το όνομα γράφει στο χαρτάκι που τράβηξαν
3. Πείτε τους ότι θα έχουν ένα λεπτό να παρουσιάσουν το βραβείο και να εξηγήσουν με τι τρόπο αναπαριστά το άτομο που διάλεξαν.
4. Ζητήστε τους να είναι συγκεκριμένοι και να μιλήσουν για τα πράγματα που σέβονται και εκτιμούν σε αυτό το άτομο, σύμφωνα με την παρουσία του στο πρόγραμμα.

Παραδείγματα:

- Δίνω στον/στην το βραβείο του καλύτερου ακροατή. Άκουγε πάντα όσα είχαν να πουν οι άλλοι. Για παράδειγμα, είχα άγχος κατά τη διάρκεια μιας δραστηριότητας. Με άκουσε και μου παρείχε στήριξη.
- Δίνω στον/στην το βραβείο ζωγραφικής. Δεν ήξερα πώς να φτιάχνω χρώματα και μου έδειξε πώς να ανακατέψω το κόκκινο και το μπλε για να φτιάξω το μοβ, χωρίς να με κάνει να νιώσω άσχημα που δεν ήξερα.

5. Μετά από 10 λεπτά προετοιμασίας, καλέστε τα παιδιά να κάτσουν όλα μαζί σε κύκλο.
6. Καλέστε ένα από τα παιδιά να ξεκινήσει τη διαδικασία.
7. Καλέστε το άτομο που έλαβε το βραβείο να δώσει το δικό του βραβείο στον επόμενο.
8. Όταν όλα τα παιδιά έχουν δώσει και παραλάβει βραβεία, πείτε τους να διαλέξουν μια πέτρα από έναν σωρό που έχετε τοποθετήσει πάνω σ' ένα τραπέζι. Όλοι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε χρώματα.
9. Ζητήστε τους να σκεφτούν τα ακόλουθα ενώ χρωματίζουν την πέτρα τους: «Τι κερδίσατε από το πρόγραμμα;» και «Τι θα κρατήσετε από όλα αυτά για το μέλλον;»
10. Δώστε στα παιδιά 5-10 λεπτά να σκεφτούν τις ερωτήσεις και να χρωματίσουν τις πέτρες τους.
11. Όταν όλοι τελειώσουν, πείτε τους να φέρουν τις πέτρες τους στο τραπέζι και ζητήστε τους να σκεφτούν όλοι μαζί ένα σχήμα που θα σχηματίσουν με τις πέτρες τους, το οποίο θα αντανακλά τα συναισθήματά τους για την εκπαίδευση (για παράδειγμα, ένα θαυμαστικό, έναν ήλιο, μια καρδιά, ένα πινέλο).
12. Ενθαρρύνετε τα παιδιά στην ομάδα να μιλήσουν για τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, όπως και για την πέτρα που ζωγράφισαν. Μπορούν να πάρουν την πέτρα σπίτι τους, ως ενθύμιο του ταξιδιού τους.
13. Ευχαριστήστε τους όλους για τη συμμετοχή τους
14. Κλείστε τη δραστηριότητα με τον Κύκλο Εμπιστοσύνης.

Επιπλέον πηγές:

1. *Child Fund International, Child- and Youth-friendly Participatory Action Research Toolkit, https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/child_friendly_par_toolkit_small.pdf/*

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

7.1. ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Φόρμα ανατροφοδότησης για την Ενότητα 1

1. Παρακαλούμε κυκλώστε όσα από τα ακόλουθα συναισθήματα νιώσατε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης.

Χαρά	Πρόκληση	Δυσανεξία	Ικανοποίηση
Έκπληξη	Απογοήτευση	Περάσατε καλά	Ενδιαφέρον
Ενδυνάμωση	Επαναξιολογήσατε τις πρότερες απόψεις και τη στάση σας	Βαρεμάρα	Αφοσίωση
Ενδιαφέρον	Άγχος	Έμπνευση	Αδιαφορία
Πίεση χρόνου	Ενθουσιασμό	Κούραση/Ελλειψη ενέργειας	Χαλαρότητα

2. Παρακαλούμε, πείτε μας πόσο ικανοποιημένοι μείνατε με την εκπαίδευση, σημειώνοντας κατά πόσο συμφωνείτε/διαφωνείτε με τις ακόλουθες 5 προτάσεις με το 1 να σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ .

Η εκπαίδευση εκπλήρωσε τις προσδοκίες μου	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν ήταν ενδιαφέροντα	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν αφορούσαν θέματα που με απασχολούν στην καθημερινότητά μου	1	2	3	4	5
Οι μέθοδοι εκπαίδευσης που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπαίδευση βοήθησαν την ενεργή συμμετοχή μου	1	2	3	4	5
Οι δραστηριότητες εκπαίδευσης με βοήθησαν να μάθω					
Η εκπαίδευση ενθάρρυνε την ενεργή συμμετοχή και την έκφραση ιδεών					
Απόλαυσα τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχα					
Οι εκπαιδευτές ήταν καλά προετοιμασμένοι					
Σε κάθε συνεδρία αφιερώθηκε επαρκής χρόνος					
Ο καθορισμένος χρόνος για τη συζήτηση και τις ερωτήσεις ήταν επαρκής					
Η θεωρητική πλευρά της εκπαίδευσης ήταν ικανοποιητική					

3. Παρακαλούμε, πείτε μας πώς άλλαξε το επίπεδο της γνώσης και της κατανόησής σας σε σχέση με τα ακόλουθα θέματα. 1– ΜΕΙΩΘΗΚΕ 2 – ΠΑΡΕΜΕΙΝΕ ΙΔΙΑ 3 – ΑΥΞΗΘΗΚΕ 4 – ΔΕΝ ΞΕΡΩ και 5 – ΠΡΟΤΙΜΩ ΝΑ ΜΗΝ ΠΩ

Θέματα	1	2	3	4	5
Ενδυνάμωση ομάδας					
Ομαδική εργασία					

Τα δικαιώματα του παιδιού					
Φιλικό προς τα παιδιά και ασφαλές σχολείο					

4. Ποιο είναι το πιο σημαντικό πράγμα που σχετίζεται με την ανάπτυξη ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος που μάθατε και θα εφαρμόσετε στο μέλλον;

.....

.....

.....

5. Παρακαλούμε, κυκλώστε τον ανάλογο αριθμό για να επισημάνετε σε τι βαθμό σας βοήθησε η Ενότητα 1 με το 1 να είναι ο ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ και το 5 ο ΥΨΗΛΟΤΕΡΟΣ)

Σας βοήθησε να εργαστείτε μαζί με τους συνομήλικούς σας	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να αναγνωρίσετε τη σημασία της ομαδικής εργασίας	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να μάθετε περισσότερα σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να κατανοήσετε κατά πόσο είναι φιλικό προς τα παιδιά το σχολείο σας	1	2	3	4	5
Σας έδωσε κίνητρο για δρομολογήσετε αλλαγές στο σχολείο σας	1	2	3	4	5

6. Παρακαλούμε πείτε μας επάνω σε ποια θέματα και τομείς χρειάζεστε περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες.

.....

.....

.....

Φόρμα ανατροφοδότησης Ενότητας 2

1. Παρακαλούμε κυκλώστε όσα από τα ακόλουθα συναισθήματα νιώσατε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης.

Χαρά	Πρόκληση	Δυσαρέστηση	Ικανοποίηση
Έκπληξη	Απογοήτευση	Περάσατε καλά	Ενδιαφέρον
Ενδυνάμωση	Επαναξιολογήσατε τις πρότερες απόψεις και τη στάση σας	Βαρεμάρα	Αφοσίωση
Ενδιαφέρον	Άγχος	Έμπνευση	Αδιαφορία
Πίεση χρόνου	Ενθουσιασμό	Κούραση/Ελλειψη ενέργειας	Χαλαρότητα

2. Παρακαλούμε πείτε μας πόσο ικανοποιημένοι μείνατε με την εκπαίδευση, σημειώνοντας κατά πόσο συμφωνείτε/διαφωνείτε με τις ακόλουθες 5 προτάσεις με το 1 να σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ.

Η εκπαίδευση εκπλήρωσε τις προσδοκίες μου	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν ήταν ενδιαφέροντα	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν αφορούσαν θέματα που με απασχολούν στην καθημερινότητά μου	1	2	3	4	5
Οι μέθοδοι εκπαίδευσης που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπαίδευση βοήθησαν την ενεργή συμμετοχή μου	1	2	3	4	5
Οι δραστηριότητες εκπαίδευσης με βοήθησαν να μάθω					
Η εκπαίδευση ενθάρρυνε την ενεργή συμμετοχή και την έκφραση ιδεών					
Απόλαυσα τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχα					
Οι εκπαιδευτές ήταν καλά προετοιμασμένοι					
Σε κάθε συνεδρία αφιερώθηκε επαρκής χρόνος					
Ο καθορισμένος χρόνος για τη συζήτηση και τις ερωτήσεις ήταν επαρκής					
Η θεωρητική πλευρά της εκπαίδευσης ήταν ικανοποιητική					

3. Παρακαλούμε πείτε μας πώς άλλαξε το επίπεδο γνώσεων και κατανόησής σας σε σχέση με τα ακόλουθα θέματα. 1 ΜΕΙΩΘΗΚΕ 2 – ΠΑΡΕΜΕΙΝΟ ΙΔΙΟ 3 – ΑΥΞΗΘΗΚΕ 4 – ΔΕΝ ΞΕΡΩ και 5 ΠΡΟΤΙΜΩ ΝΑ ΜΗΝ ΠΩ

Θέματα	1	2	3	4	5
Μελέτη Κοινωνικών και Έμφυλων Κανόνων στο Σχολείο					
Κανόνες, βία, σχολείο					
Αλλαγή κοινωνικών και έμφυλων κανόνων στο σχολείο					

4. Ποιο είναι το πιο σημαντικό από όσα μάθατε σχετικά με τους κοινωνικούς κανόνες και τα έμφυλα στερεότυπα που σκοπεύετε να εφαρμόσετε στο μέλλον;

.....

.....

.....

.....

5. Παρακαλούμε, κυκλώστε τον ανάλογο αριθμό για να επισημάνετε σε τι βαθμό σας βοήθησε η Ενότητα 2 με το 1 να είναι ο ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ και το 5 ο ΥΨΗΛΟΤΕΡΟΣ.

Σας βοήθησε να κατανοήσετε τους κοινωνικούς και τους έμφυλους κανόνες	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να κατανοήσετε πώς οι κοινωνικοί κανόνες σχετίζονται με τη συμπεριφορά					
Σας βοήθησε να διαχωρίσετε μεταξύ θετικών και αρνητικών κοινωνικών κανόνων	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να αντιμετωπίσετε τους επιβλαβείς	1	2	3	4	5

κοινωνικούς κανόνες					
Σας βοήθησε να αναπτύξετε δεξιότητες για να σταματήσετε τον εκφοβισμό	1	2	3	4	5
Σας έδωσε κίνητρο για να επιδιώξετε την αλλαγή στο σχολείο σας	1	2	3	4	5

1. Παρακαλούμε πείτε μας επάνω σε ποια θέματα και τομείς χρειάζεστε περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες.

.....

.....

.....

.....

Φόρμα ανατροφοδότησης Ενότητας 3

1. Παρακαλούμε κυκλώστε όσα από τα ακόλουθα συναισθήματα νιώσατε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης.

Χαρά	Πρόκληση	Δυσαρέστηση	Ικανοποίηση
Έκπληξη	Απογοήτευση	Περάσατε καλά	Ενδιαφέρον
Ενδυνάμωση	Επαναξιολογήσατε τις πρότερες απόψεις και τη στάση σας	Βαρεμάρα	Αφοσίωση
Ενδιαφέρον	Άγχος	Έμπνευση	Αδιαφορία
Πίεση χρόνου	Ενθουσιασμό	Κούραση/Ελλειψη ενέργειας	Χαλαρότητα

2. Παρακαλούμε πείτε μας πόσο ικανοποιημένοι μείνατε με την εκπαίδευση, σημειώνοντας κατά πόσο συμφωνείτε/διαφωνείτε με τις ακόλουθες 5 προτάσεις με το 1 να σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ.

Η εκπαίδευση εκπλήρωσε τις προσδοκίες μου	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν ήταν ενδιαφέροντα	1	2	3	4	5
Τα θέματα που συζητήθηκαν αφορούσαν θέματα που με απασχολούν στην καθημερινότητά μου	1	2	3	4	5
Οι μέθοδοι εκπαίδευσης που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπαίδευση βοήθησαν την ενεργή συμμετοχή μου	1	2	3	4	5
Οι δραστηριότητες εκπαίδευσης με βοήθησαν να μάθω					
Η εκπαίδευση ενθάρρυνε την ενεργή συμμετοχή και την έκφραση ιδεών					
Απόλαυσα τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχα					
Οι εκπαιδευτές ήταν καλά προετοιμασμένοι					
Σε κάθε συνεδρία αφιερώθηκε επαρκής χρόνος					
Ο καθορισμένος χρόνος για τη συζήτηση και τις ερωτήσεις ήταν επαρκής					
Η θεωρητική πλευρά της εκπαίδευσης ήταν					

ικανοποιητική					

3. Παρακαλούμε πείτε μας πώς άλλαξε το επίπεδο γνώσεων και κατανόησής σας σε σχέση με τα ακόλουθα θέματα. 1 ΜΕΙΩΘΗΚΕ 2 – ΠΑΡΕΜΕΙΝΟ ΙΔΙΟ 3 – ΑΥΞΗΘΗΚΕ 4 – ΔΕΝ ΞΕΡΩ και 5 ΠΡΟΤΙΜΩ ΝΑ ΜΗΝ ΠΩ

Θέματα	1	2	3	4	5
Συμμετοχή και ενδυνάμωση παιδιού					
Συμμετοχική Έρευνα Δράσης – Χαρτογράφηση και διερεύνηση					
Συμμετοχική Έρευνα Δράσης – Σχεδιασμός και συζήτηση					

4. Ποιο είναι το πιο σημαντικό από όσα μάθατε σε σχέση με την οργάνωση δραστηριοτήτων για νέους που σκοπεύετε να εφαρμόσετε στο μέλλον;

.....

.....

.....

.....

5. Παρακαλούμε, κυκλώστε τον ανάλογο αριθμό για να επισημάνετε σε τι βαθμό σας βοήθησε η Ενότητα 3 με το 1 να είναι ο ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ και το 5 ο ΥΨΗΛΟΤΕΡΟΣ.

Σας βοήθησε να αναγνωρίσετε τη σημασία της συμμετοχής του παιδιού	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να αναγνωρίσετε τα επίπεδα της συμμετοχής του παιδιού					
Σας βοήθησε να γνωρίσετε τους διαφορετικούς τύπους της συμμετοχής	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να μάθετε σχετικά με τη Συμμετοχική Έρευνα Δράσης	1	2	3	4	5
Σας βοήθησε να αποκτήσετε δεξιότητες ώστε να εφαρμόζετε κάποια στάδια της Συμμετοχικής Έρευνας Δράσης	1	2	3	4	5
Σας έδωσε κίνητρο να επιδιώξετε την αλλαγή στο σχολείο σας	1	2	3	4	5

1. Παρακαλούμε πείτε μας επάνω σε ποια θέματα και τομείς χρειάζεστε περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες.

.....

.....

.....

.....

7.2. ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ (COACHING) ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η καθοδήγηση και η συμβουλευτική σε παιδαγωγικά θέματα βοηθά τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη. Παρέχεται από έναν σύμβουλο που ενθαρρύνει την ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευόμενων και εστιάζει στη μάθηση κατά την εργασία μέσω συνεχούς διαλόγου με συναδέλφους, γονείς και τις τοπικές κοινότητες.³⁴

Ο οδηγός αυτός περιλαμβάνει στρατηγικές και συμβουλές που απευθύνονται στους εκπαιδευτές της εκάστοτε χώρας (national trainers) και τους βοηθά να υποστηρίξουν τους συντονιστές (facilitators) στη διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος.

Στρατηγικές συντονιστών εκπαιδευτές	υποστήριξης από τους	Εφαρμογή κατά τη συμβουλευτική καθοδήγηση
Χτίστε σχέσεις με τους συντονιστές		Χτίστε σχέσεις εμπιστοσύνης με τους συντονιστές, ώστε να τους δώσετε κίνητρο για την επαγγελματική τους ανάπτυξη.
Ορίστε στόχους και προσδοκίες		Συμφωνήστε: • Στους ρόλους και τις ευθύνες του εκπαιδευτή (coach) και του εκπαιδευόμενου (coachee) • Στη συχνότητα και τους τύπους των συνεδριών (συνάντηση κατά πρόσωπο, εποπτεία συνεδρίας, γραπτή επικοινωνία, συμπλήρωση φόρμας σχετικά με τη συνεδρία) • Διάρκεια συνεδρίας κ.λπ.
Εστιάστε σε δυνατά σημεία και ευκαιρίες		Βοηθήστε τους συντονιστές να: • Ανακαλύψουν τα δυνατά τους σημεία, τις ευκαιρίες και δώστε τους τη δυνατότητα να δράσουν • Αποδεχτούν και να κατανοήσουν τη θετική και την αρνητική ανατροφοδότηση. • Αναγνωρίσουν και να ξεπεράσουν τις προκλήσεις ή τα εμπόδια που ίσως συναντήσουν.
Παρέχετε συνεχή στήριξη και επακολούθηση (follow-up)		Παρέχετε συνεχή στήριξη και κάνετε επακολουθητικό έλεγχο (follow-up) στον εκπαιδευτή σχετικά με: • Το αντικείμενο της εκπαίδευσης • Τον χειρισμό της ομάδας • Την αναγνώριση στρατηγικών για την αντιμετώπιση δύσκολων συμμετεχόντων • Το επίπεδο ευελιξίας εφαρμογής του προγράμματος • Την παρακολούθηση της προόδου και των αποτελεσμάτων
Ενθαρρύνετε την αυτοκαθοδήγηση και τον		Ενθαρρύνετε τον εκπαιδευτή:

³⁴ Peeters, J., Alayli, A., Hyson, M., & Chen Lin, H. (2019). Pathways to strengthen the pre-primary workforce in low-and middle-income countries: white paper.

στοχασμό	• Να αναπτύξει δεξιότητες αυτοκαθοδήγησης και στοχασμού • Να είναι υπεύθυνος για τη μάθηση και την ανάπτυξή του Δώστε στους συντονιστές παραδείγματα ερωτήσεων αυτοστοχασμού: • Τι πήγε καλά; • Τι ήταν δύσκολο; • Τι θα ήθελα να αλλάξω την επόμενη φορά; • Τι θα ήθελα να μάθω; • Τι ξέρω τώρα που δεν το ήξερα προηγουμένως; Πώς απέκτησα αυτή τη γνώση; • Τι πρέπει να κάνω σήμερα για να είναι οι γνώσεις μου ουσιαστικές;

Προτάσεις για γενικότερες ερωτήσεις καθοδήγησης

1. Ποιο ήταν το πιο σημαντικό πράγμα που συνέβη για την ομάδα σε αυτή την ενότητα;

.....

.....

2. Πώς βοήθησαν οι γνώσεις και οι δεξιότητές σας ως εκπαιδευτές να λάβετε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στη συνεδρία/ενότητα;

.....

.....

3. Τι γνώσεις και δεξιότητες απέκτησαν οι εκπαιδευόμενοί σας; Πώς το καταλάβατε; Παρακαλούμε, δώστε μας παραδείγματα.

.....

.....

4. Ποιες ήταν οι δυσκολίες σας σχετικά με το περιεχόμενο;

.....

.....

5. Τι δυσκολίες είχατε με τη διαχείριση της ομάδας;

.....

.....

6. Τι σας ενέπνευσε κατά τη διάρκεια της συνεδρίας/της ενότητας;

.....

.....

Co-funded by
the European Union

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
ΠΡΟΫΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ:

CARING - Challenging social and gender norms to reduce violence against children in school | ChildHub - Child Protection Hub

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: **Terre des hommes Hellas**

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: **+30 210 7510007**

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: **grc.office@tdh.org**

www.tdh.gr